

Elina Ala-Nikkola

Konserttisaleista kaupunkiaktivismiin

Osallisuuden suuntia kunnallisten kulttuurituottajien työssä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kulttuurituottaja YAMK

Kulttuurituotannon tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

22.11.2015

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Elina Ala-Nikkola Konserttisaleista kaupunkiaktivismiin Osallisuuden suuntia kunnallisten kulttuurituottajien työssä 82 sivua + 4 liitettä 15.11.2015
Tutkinto	Kulttuurituottaja YAMK
Koulutusohjelma	Kulttuurituotannon tutkinto-ohjelma
Ohjaaja(t)	Lehtori Leena Björkqvist
<p>Opinnäytetyössä ennakoitiin kunnallisten kulttuuritalojen roolia sekä tuottajien osaamistarpeita erityisesti kaupungeissa lisääntyneen osallisuuden ja osallistamisen merkityksien näkökulmasta. Tavoitteena oli tuottaa tietoa alan koulutuksen proaktiiviseen kehittämiseen. Työn tilaaja oli Metropolia ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö antoi myös välineitä kunnille kulttuuritoiminnan kehittämiseen.</p> <p>Työn empirinen aineisto kerättiin Metropolia ammattikorkeakoulun järjestämästä pääkaupunkiseudun kulttuurituottajien täydennyskoulutuksesta. Menetelminä käytettiin kyselyitä, avointa keskustelua sekä ryhmätyöskentelyä. Lisäksi toteutettiin dokumenttianalyysit pääkaupunkiseudun kulttuuritalojen ohjelmistokalentereista sekä sosiaalisen median käytöstä sekä haastateltiin yhden kaupungin osallisuustyöntekijöitä. Kerättyä materiaalia verrattiin viitekehykseen, joka koostuu osallisuuden, yhteisöllisyyden, kaupunkiympäristöjen ja kulttuuripolitiikan tietoperustasta.</p> <p>Työ osoittaa, että sekä kuntademokraattisessa että kulttuuripoliittisessa kehityksessä korostuvat asukkaiden ja yleisöjen osallisuus sekä laaja kulttuurin käsite, jossa kulttuurilla on keskeinen rooli kuntien paikallisen hyvinvoinnin, imagon ja taloudellisten hyötyjen tuottajana eri sektoreiden rajapinnoilla. Yhteisöllisen osallistumisen kasvutrendi näyttäytyy myös kaupunkiympäristöjä elävöittävässä asukkaiden omaehtoisena kaupunkiaktivismina. Kulttuuritalot sijoittuvat kaikkien edellä mainittujen muutosten objektiksi. Opinnäytetyössä selvitettiin muutosten merkitystä ja vaikutusta kulttuuritalojen toimintaan sekä ennakoitiin vaikutuksia kulttuurituottajien työnkuviin kulttuuritaloissa.</p> <p>Tuloksena havaittiin, että ympäristön muutoksesta huolimatta, kulttuuritalojen toiminta perustuu kuitenkin pääosin traditionaaliseen esitystoiminnan tuottamiseen. Tarve muutokselle osallistavampaan suuntaan tiedostetaan, mutta kunnallisella kentällä keinoja sen toteuttamiseen ei ole riittävästi. Haasteita osallisuudelle ja osallistamiselle aiheuttaa se, että niihin liittyvien strategisten päämäärien ja todellisen toiminnan välillä sijaitsee vielä kuilu, jota voidaan sillata koulutuksella ja kuntapäätäjien tiedon lisäämisellä.</p> <p>Osallistamisosaaminen sijoittuu ennakoinnin mukaan yhtäältä sellaisiin osallistamisen tapoihin, jossa yleisön aktiivinen osallistuminen tapahtuu valmiiksi tuotetun rakenteen sisällä, esimerkiksi työpajoissa tai yleisötyössä. Toisaalta se sijoittuu osallistamisen tapoihin, jotka määrittyvät opinnäytetyössä esitetyn fasilitoivan verkostokuriirin rooliin. Siinä keskeistä on yleisön subjektius tuotantoprosessin kaikissa rooleissa ja vaiheissa. Tuottajan osaamiseen määrittyvät eri verkostojen omaehtoisen toiminnan mahdollistaminen, jakamistalous, joukkoistaminen ja yhteisöjen managerointi niin fyysisissä kuin verkkoympäristöissäkin kulttuurituotteiden synnyttämiseksi. Kulttuuritalo on lähiöiden aktiivista toimintaa synnyttävä ja ylläpitävä subjekti. Sen operationaalisen toiminnan keskiöön sijoittuu kulttuurituottajan työ. Kunnallisten kulttuurituottajien kouluttamisessa tulisi jatkossa kiinnittää osallistamisosaamisen lisäksi huomiota myös ammatillisen identiteetin synnyttämiseen, tukemiseen ja muutosvalmiuteen yksilöllisestä tuottajapositionista käsin.</p>	
Avainsanat	osallisuus, yhteisöllisyys, kulttuuritalot, osaaminen, kaupunkiympäristö, kulttuurituottaja, kulttuuripolitiikka, kunnallinen

Author(s) Title Number of Pages Date	Elina Ala-Nikkola Halls of Culture in Urban Communities Participation in Municipal Cultural Producers Work 82 pages + 4 appendices 15 November 2015
Degree	Master of Culture and Arts
Degree Programme	Master's Degree Programme in Cultural Management
Instructor(s)	Leena Björkqvist, Principal Lecturer
<p>This Master's Thesis anticipates the needed know-how of cultural producers in municipal culture halls. The Master's Thesis was commissioned by Metropolia University of Applied Sciences. The aim was to develop higher education in the field of cultural management proactively with the help of the results of this Master's Thesis.</p> <p>The used methods were document analyses of the programs and social media of the culture halls in the Helsinki Metropolitan Area. The data were also gathered by means of questionnaires, interviews and groupwork, involving city employees and cultural producers of the cities. The findings were compared with the knowledge base, which consists of the ethos of participation and communality and also knowledge on the changes in the city environment and cultural policy.</p> <p>The Master's Thesis found similar rhetoric of participation significant in both city environments and cultural policy. Thus, both changes should influence halls of culture. However, the programs of the culture halls are mainly based on traditional producing model, which determines the audience as an end-user of the process, instead of being an active part of it. Although the active role of the audience cultural events seems to be on the rise, still more ideas and knowledge on how to further this development is required.</p> <p>As a conclusion, this Master's Thesis proposes that the cultural producers in culture halls increase their knowledge of participation on different levels. The First one is the participation which is limited to the role of the audience, meaning for example workshops, audience work or community art. The Second one is the participation as part of the whole producing process. It results in a change in the role of the audience. In that case, cultural producers are facilitators in urban communities. The needed know-how of producers settles down in the areas of sharing economy, crowdsourcing and community management both in network and live environments. Thus, the focus on developing education should be on these two ways of producing. In addition, attention should be paid to increasing the knowledge of municipal decision-makers and managers to help further this development. As a result, the ethos of participation, which is mentioned in the strategies of the cities, is enabled and instilled in culture halls.</p>	
Keywords	participation, community, culture hall , know-how, urban environment, cultural producer, cultural policy, municipal

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön lähestymistapa, viitekehys ja menetelmät	4
3	Kulttuuritalojen historiallinen kehitys	8
3.1	Tutkittavien kulttuuritalojen valinta	8
3.2	Osallisuuden merkityksen kasvu kulttuuritalojen toimintaympäristöissä	9
3.3	Osallisuus strategisesti ohjaavana tekijänä	15
4	Kulttuuritalojen nykytilan analyysi	18
4.1	Kulttuuritalojen yhteistyö muiden alueen toimijoiden kanssa	19
4.2	Kulttuuritalojen toiminta talon seinien ulkopuolella	27
4.3	Yleisön osallistaminen kulttuuritalojen ohjelmistoissa	30
5	Kulttuuritalojen merkitys lähiöille	38
5.1	Kulttuuritalot osana lähiötä tänä päivänä	39
5.2	Kulttuuritalot lähiöiden yhteisöllisyyden rakentajiksi	41
5.3	Kulttuuritalon rooli osana kaupunkiyhteisöä tulevaisuudessa	46
6	Kulttuuritalojen tuottajien osaamistarpeiden ennakointi	51
6.1	Kooste kulttuuritalojen nykytilan analyysistä	51
6.2	Kolme skenaariota kulttuuritalon tuottajan tulevaisuudesta	53
6.3	Kulttuuritalojen roolin määrittelyn tarve	58
6.4	Ensimmäinen osaamistarve: verkosto-osaaminen	59
6.5	Toinen osaamistarve: ammatti-identiteetin kehittäminen	62
6.6	Työn itsearviointi	65
7	Tulosten yhteenveto ja johtopäätökset	69
	Lähteet	75
	Liitteet	
	Liite 1. Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutuksen ohjelma	
	Liite 2. Lomakekyselypohja kaupunkien kulttuurituottajille	
	Liite 3. Dokumenttianalyysi kulttuuritalojen sosiaalisen median käytöstä.	
	Liite 4. Dokumenttianalyysi kulttuuritalojen ohjelmistokalentereista ja verkostanalyysi	

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö on saanut alkunsa pääkaupunkiseudun kaupunkien tarpeesta laajentaa kulttuurituottajiensa osaamista. Tarve on syntynyt kaupunkien strategioissa lisääntyneestä asukkaiden osallistamisen korostamisesta. Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupungit halusivat kasvattaa kulttuurituottajiensa osaamista strategisissa tavoitteissa. Metropolia ammattikorkeakoulu toteutti syksyllä 2015 tuottajille räätälöidyn täydennyskoulutuksen, jossa perehdyttiin osallistamisen erilaisiin tapoihin kuntien kulttuuritoiminnassa ja kulttuurituottajan työssä. Tämä opinnäytetyö toteutettiin Metropolia ammattikorkeakoulun tilaamana, mainitun täydennyskoulutuksen rinnalla. Opinnäytetyön tavoitteena ei ollut täydennyskoulutuksen toteuttaminen vaan sen sisältöjen syvempi tutkiminen. Työssä tutkitaan osallistamista osana kunnallisen kulttuuritalojen toimintaa ja siten osana kulttuuritalojen tuottajien työtehtäviä. Työssä pureudutaan kulttuuritalojen historiaan, kartoitetaan niiden nykytilaa osallistamisen valossa ja siten ennakoitaan talojen tulevaisuuden roolia ja ennen kaikkea tuottajien työtehtäviä kulttuuritaloissa. Työn tavoitteiden kautta sen lähestymistavaksi määrittyi ennakointi.

Työ on tutkimuksellinen kehittämistyö, jonka tavoitteena on kartoittaa uutta, konkreettista ja ennakoivaa tietoa kunnallisen kulttuurituotannon sekä sille sektorille tähtäävän koulutuksen kentiltä. Kehittäminen tähtää muutokseen, jossa tavoitellaan teorioihin tukeutuen aikaisempia toimintatapoja parempia käytännöllisiä malleja. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti, 2014, 17-20; Toikko & Rantanen, 2009, 16). Työn tilaajan Metropolia ammattikorkeakoulun päämääränä on kehittää työssä saadun tiedon avulla proaktiivisesti kulttuurituotannon koulutuksen sisältöjä vastaamaan kunnallisen kulttuurituotannon tulevaisuuden tarpeisiin. Lisäksi työ antaa tietoa kunnille kulttuuritalojen roolin ja niissä työskentelevien tuottajien työnkuvan määrittelyyn ja mahdollisuuksiin. Työn tilaaja ja Metropolia yhdessä muiden kulttuurituotannon koulutusta antavien ammattikorkeakoulujen kanssa on tehnyt pitkäjänteistä työtä alan koulutuksen ennakoivaksi kehittämiseksi, muun muassa Tuottaja 2020 –ennakointihankkeessa. Opinnäytetyö toimii yhtenä jatkumona tuon hankkeen työlle, profiloitua tuottajuutta erityisesti kunnalliseen kulttuurituotantoon. Kulttuurituotantoa kouluttavat Suomessa seuraavat ammattikorkeakoulut: Metropolia ammattikorkeakoulu, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Seinäjoen ammattikorkeakoulu sekä Yrkeshögskolan Arcada.

Työn lähtökohtana ovat kaupunkien strategiat ja niissä lisääntynyt osallisuuden merkitys (Veramo, 2014). Työssä kartoitetaan mitä tämä strateginen muutos tarkoittaa kunnallisessa kulttuurituotannossa erityisesti kaupunkiyhteisöjen näkökulmasta. Kunnalliset kulttuuritalot sijaitsevat pääosin kaupunkiyhteisöissä eli lähiöissä, joten siksi ne rajattiin työssä tutkimuskohteeksi. Pääkaupunkiseudun kaupungeissa asuu tällä hetkellä noin 1 100 000 ihmistä. Kasvuennuste on yli 100 000 henkilöä vuoteen 2023 mennessä (Helsingin kaupungin tietokeskus a ja b, 2015). Väestömuutosten on ennakoitu kohdistuvan lähiöihin (Heinonen, Kurki, Laurén & Ruotsalainen, 2011, 12; Mäenpää, 2011, 110-112) ja siten myös kulttuuritalot ovat muutosalueella. Lähiöiden ennakoidaan kestäväen muutospaineen yhteisöllisyyden avulla (Heinonen ym. 2011, 9 & 14). Tässä opinnäytetyössä tutkitaan miten strategioissa mainittu asukkaiden osallisuuden lisääntyminen vaikuttaa kulttuuritalojen rooliin osana hyvinvoivien kaupunkiyhteisöjen rakentamista sekä niissä työskentelevien tuottajien työtehtäviin.

Työn viitekehyksenä työssä on osallisuus ja osallistaminen. Sen muutosta tutkitaan sekä kuntademokratian ja kaupunkiympäristöjen että kulttuurituotannon osalta, sillä kulttuuritalojen toimintaympäristössä yhdistyvät nämä kaikki. Kulttuuripoliittisen tarkastelun osalta työn keskeisimmän tietoperustan muodostavat tutkimukset kulttuuriosallistumisesta ja tuottajuuden kehittymisestä (mm. Virolainen, 2015; Halonen, 2011 & 2012). Lisäksi tietoperustassa keskeisenä ovat kulttuuripoliittisen diskurssin kehittyminen ja kunnalliselle kulttuurituotannolle määritellyt tehtävät (mm. Kangas & Pirnes 2015; Liikanen, 2010; Saukkonen & Ruusuvirta, 2009; Ilmonen, 2009). Kaupunkiympäristöjen muuttumisen osalta keskeisimmän tietoperustan muodostavat tutkimukset kaupunkiympäristöjen ja asukkaiden roolin muuttumisesta (mm. Mäenpää 2005; 2011; Jyrkäs & Luoto, 2015; Kohonen & Tiala, 2002; Heinonen & Ruotsalainen, 2011; 2013). Koska työn päämääränä on erityisesti suomalaisten kaupunkien kulttuurituottajuuden osaamistarpeet, on tietoperusta rakentunut lähinnä suomalaiseen käytäntöön nojaten.

Opinnäytetyön lähestymistapa on ennakointi, joka määrittää myös työn rakennetta ja valittuja menetelmiä. Ennakointi rakentuu historian ymmärryksestä, nykyhetken tarkastelusta sekä tulevaisuutta koskevan tiedon analysoinnista (Rubin, 2004). Pohtimalla sitä, millainen rooli kulttuuritaloilla on menneisyydessä ollut, millainen sen tänä päivänä pitäisi olla ja miten se talojen toiminnassa toteutuu, pystyn ennakoimaan millaista toimintaa ja siten tuotannollista osaamista taloissa tarvitaan. Opinnäytetyön luvut jakautuvat ennakkoinnin periaatteiden mukaisesti. Ensin esittelen valitsemani menetelmät (luku

2). Sen jälkeen tarkastelen kulttuuritalojen historiallista kehystä sekä kulttuuripoliittisen että kunnissa tapahtuneen osallistumisen muutosten kautta (luku 3). Sitten teen nykytilan analyysiä siitä, miten osallistamistoiminnan edellytykset toteutuvat tällä hetkellä taloissa (luku 4). Tämän jälkeen analysoin osallisuuden merkitystä erityisesti lähiöiden yhteisöllisyyden näkökulmasta ja määritän siten kulttuuritalon roolia toimijana kaupunkiyhteisöissä, erityisesti lähiöissä (luku 5). Lopuksi siirryn ennakointiin, jonka teen keskittyen talojen tulevaisuuden toiminnan kehittämiseen erityisesti tuottajien osaamisen kehittämisen näkökulmasta (luku 6).

Tein opinnäytetyössä aktiivista yhteistyötä pääkaupunkiseudun tuottajien täydennyskoulutuksen kanssa sekä keräten työn empiiristä aineistoa koulutettavilta että prosessoiden työssä syntyneitä tietoja osana koulutusta. Siten sekä opinnäytetyö että täydennyskoulutus etenivät ja muuntuivat matkan varrella kentältä löytyneen tiedon ja tarpeen mukaan. Kävinkin työtä tehdessäni aktiivista vuoropuhelua koulutuksen osallistujien lisäksi myös kouluttajan kanssa. Opinnäytetyön valmistuessa täydennyskoulutus on vielä kesken, jolloin valmiin opinnäytetyön tuloksia käytetään niin ikään apuna koulutuksessa. Siten kehittämistyön jatkumo ei pääty työn loppumiseen ja sen tulokset saadaan täydennyskoulutuksen kautta jalkautettua aitoon käyttöön ja jatkokehittämiseen. Täydennyskoulutuksen lisäksi opinnäytetyön materiaalia kerättiin muista lähteistä dokumenttianalyysin keinoin sekä haastatteluin. Pidemmällä aikavälillä työn tuloksia jalkautetaan kulttuurituotannon kentälle levittämällä tietoa työn tuloksista muun muassa kuntapäätäjille ja kaupunkien johdolle sekä kehittämällä tulosten avulla kulttuurituotannon kouluusta.

Opinnäytetyöni tavoitteena on vastata kolmeen pääkysymykseen: Mikä on kulttuuritalojen rooli lähiöissä tulevaisuudessa? Miten rooli toteutuu tänä päivänä? Millaista osaamista kulttuuritalojen tuottajilta tarvitaan kulttuuritaloissa tulevaisuudessa?

2 Opinnäytetyön lähestymistapa, viitekehys ja menetelmät

Tässä luvussa määritellään tarkemmin työssä käytetty lähestymistapa ja menetelmät sekä opinnäytetyön tekijän omat lähtökohdat kehittämistyölle.

Tämän opinnäytetyön lähestymistapa on ennakointi. Opinnäytetyössä tehtävä tutkimuksellinen kehittämistyö rajattiin pääkaupunkiseudun kulttuuritalojen tuottajien työnkuvan ennakoivaan kartoittamiseen. Ennakoinnin avulla voidaan tunnistaa sellaisia tutkimus- ja kehittämisalueita, joista voidaan saada esimerkiksi organisatorista, taloudellista tai tutkimuksellista hyötyä (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti, 2014, 146). Työstä saatavan tiedon avulla kulttuurituotannon alan koulutusta voidaan proaktiivisesti kehittää kentän tarpeita vastaavaksi. Siten se tuottaa tarpeellista tietoa tilaajalleen Metropolia ammattikorkeakoululle koulutuksen sekä mahdollisesti myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan kehittämisen tueksi. Pitkällä tähtäimellä se tuottaa välillistä hyötyä myös alan opiskelijoille. Niin ikään muut koulutustahot voivat hyödyntää työn tuloksia. Ammattikorkeakoulun yhteiskunnallinen rooli työn tilaajana sekä työhön valitut näkökulmat tuovat aiheen myös laajemmin hyödynnettäväksi esimerkiksi kaupunkien kulttuuritoiminnan kehittämisessä. Siten työn tulos ei toimi vain yksisuuntaisena koulutuksen kehittämisenä, vaan dialogissa työelämän kanssa.

Työssäni on kolme päälinjaa: kulttuuritalojen roolin määrittely ja roolin nykyhetken analysointi sekä kulttuurituottajien osaamistarpeiden ennakointi. Linjat tukevat toisiaan ja muodostavat yhtenäisen ketjun kohti ennakointia. Ennakointiin lähestymistapana kuuluukin menneisyyden tunnistaminen, nykyhetken kartoittaminen ja tulevaisuuden ennakointi (Rubin, 2004). Pohtimalla sitä, millainen rooli kulttuuritaloilla tänä päivänä pitäisi olla ja miten se talojen toiminnassa toteutuu, pystyn ennakoimaan millaista toimintaa ja siten tuotannollista osaamista taloissa tarvitaan. Niin ikään opinnäytetyön rakenne noudattelee ennakoinnin periaatteita, kuten olen johdannossa esittänyt.

Työn viitekehys on osallisuudessa ja osallistamisessa sekä siihen liittyvässä tietoperustassa niin kuntademokratian, kaupunkiympäristöjen kuin kulttuurituotannonkin konteksteissa. Osallisuudessa tässä työssä tarkoitetaan kaupunkilaisen osallisuutta kaupunkiympäristön tapahtumista ja palveluista. Osallistamisella taas tarkoitetaan vastakkaista

näkökulmaa samaan asiaan, eli tekijää, joka mahdollistaa osallisuuden. Johdannossa olen esitellyt keskeisimmän tietoperustan.

Työssä tehtävä empiirinen tutkimus on toteutettu yhteistyössä Metropolia ammattikorkeakoulun *Fiksu kulttuurituottaja rakentamassa aktiivisia ja hyvinvoivia kaupunkiyhteisöjä* –täydennyskoulutuksen kanssa. Koulutuksessa perehdyttiin osallistamisen erilaisiin tapoihin kuntien kulttuuritoiminnassa ja kulttuurituottajan työssä. Koulutukseen osallistuu 24 pääkaupunkiseudun kaupunkien kulttuurituottajaa. Heistä 17 työskentelee kulttuuritaloissa tuotannollisissa tai sitä vastaavissa tehtävissä ja 7 työskentelee talojen ulkopuolella kunnallisen kulttuurituotannon tehtävissä. Koulutukseen osallistuvat muodostivat kattavan otoksen kaikista pääkaupunkiseudun kaupunkien kulttuuritoimien työntekijöistä. Otos valikoitui opinnäytetyön näkökulmasta sattumanvaraisesti, sillä se määrittyi kaupunkien täydennyskoulutukseen osallistujiksi valitsemien henkilöiden kautta. Otos kuitenkin jakautui tasaisessa suhteessa kaikkiin tarkasteltaviin kaupunkeihin kuin myös kattavana otoksena eri kulttuuritaloista alueella.

Työhön on kerätty empiiristä aineistoa tälle otokselle tehdyllä kyselyllä (liite 2), joka toteutettiin sähköisenä lomakekyselynä elokuussa 2015. Kyselyn vastausprosentti oli 100. Kysely on nopea ja tehokas menetelmä, jossa voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto isommalta ihmisjoukolta (Ojasalo ym. 2014, 121). Menetelmänä se tuki muilla menetelmillä kerättyä aineistoa, sillä kyselyn avulla voitiin tavoittaa kulttuuritalojen tuottajien oma ääni. Lisäksi täydennyskoulutuksen osallistujien sekä kouluttajan kanssa käytiin keskusteluja sekä sosiaalisen median omassa ryhmässä että koulutettavien tapaamisissa sekä heidän kanssaan toteutettiin ryhmätehtäviä. Tämän opinnäytetyön tehtävä ei ollut kyseisen koulutuksen kehittäminen. Opinnäytetyö ja täydennyskoulutus kulkivat omina prosesseinaan, jotka toimivat vuorovaikutteisessa suhteessa toisiaan tukien. Opinnäytetyön aikana sen teossa syntynyttä materiaalia esiteltiin ja työstettiin yhdessä Fiksu kulttuurituottaja -täydennyskoulutukseen osallistuneiden kanssa. Täten työ nivoutui tutkimuksellisuudesta aitoon kehittämistyöhön, jossa työn aikana saatua materiaalia testattiin ja jatkotyöstettiin aidolla kohderyhmällä eli pääkaupunkiseudun kulttuuritalojen tuottajilla. Tämä erillisyyden ja vuorovaikutteisuuden vaihtelu antoi kehittämistyön objektiivisuudelle hyvän pohjan.

Empiiristä aineistoa kerättiin lisäksi toteuttamalla dokumenttianalyysi tarkasteltavien kulttuuritalojen ohjelmistokalentereista puolen vuoden ajalta vuodelta 2015. Dokumenttianalyysissä tehdään päätelmiä kirjallisesta aineistosta luokittelemalla ja analysoimalla aineistoa eri tavoin (Ojasalo ym. 2014, 136-137). Lisäksi aineistoa kerättiin netnografian avulla tekemällä dokumenttianalyysi facebookin käytöstä kolmen kuukauden ajalta vuodelta 2015. Netnografia on internetiin sovellettua etnografiaa, jossa pyritään ymmärtämään ryhmän toimintaa verkossa (Ojasalo ym. 2014, 117). Näiden menetelmien kautta saatiin tietoa siitä, millaista on kulttuuritalojen toiminnan sisältö tällä hetkellä, jolloin sitä voitiin verrata suhteessa työssä määriteltävään kulttuuritalojen rooliin.

Lisäksi työssä hankittiin ymmärrystä osallisuuden merkityksestä osallistumalla Vantaan kaupungin osallisuusverkoston toimintaan. Vantaan kaupungin strategisen osallisuusmallin toteuttamiseksi on kaupunkiin perustettu eri hallintokuntien työntekijöistä koostuva osallisuusverkosto. Osallistuin opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa, kevään 2015 aikana kahteen osallisuusverkoston tapaamiseen. Niissä pohdittiin erilaisia kaupungin osallistamistapoja sekä osallisuusverkoston toiminnan rakenteita. En analysoi tapaamisia tässä opinnäytetyössä tarkemmin, vaan niiden merkitys oli olla opinnäytetyön kehittämisprosessin tukena oman ymmärrykseni kasvattajana toimintakentästä. Tapaamisesta sain tietoa osallisuuden muodoista ja mahdollisuuksista kunnissa sekä käytännön esimerkkejä.

Syvensin tietoa osallisuuden päämääristä asuinalueilla haastatteleamalla fokusryhmähaastatteluna neljää edellä mainittuun osallisuusverkostoon kuuluvaa työntekijää. Kyseisten henkilöiden toimenkuvaan kuului mm. seuraavia tehtäviä: aluetoimikunnat, kaupunkilaisten osallistaminen kaupunkisuunnitteluprosesseihin, osallistamisen ja palvelumuotoilun toteuttaminen ja konsultointi eli tiivistettynä Vantaan kaupungin osallisuustyö eri hallintokunnissa. Haastattelut toteutettiin avoimena ryhmähaastatteluna. Yksilöhaastatteluun nähden ryhmähaastattelun keskeinen etu on, että ryhmän dynamiikka vie käsiteltäviä asioita uusille tasoille (Ojasalo ym. 2014, 111). Totesin kehittämistehtävän aikana tämän hyväksi valinnaksi, sillä keskustelun polveileva luonne toi esiin monia näkökulmia, joita pystyin käyttämään apuna kehittämistyön prosessin täsmentyessä opinnäytetyön eri vaiheissa. Haastateltaviin ei kuulunut kulttuuriyksikön työntekijöitä. Siten se toimi työn eri vaiheissa kulttuuria laajempänä näkökulmana osallisuuteen kaupunkiympäristöissä. Ryhmähaastattelun teemoina olivat asukaslähtöisyys, osallisuus sekä osallisuuden merkitys asuinalueilla. Litteroin haastattelun ja ana-

lysoin sen aineistolähtöisen sisältöanalyysin menetelmällä. Siinä tavoitteena on kuvata sisältöä sanallisesti ja tunnistaa sen merkityksiä (Ojasalo ym. 2014, 137).

Jo opinnäytetyötä aloittaessa tiedettiin, että täydennyskoulutus tulee päättymään vasta opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Tämä otettiin huomioon opinnäytetyön tavoitteiden suunnittelussa. Opinnäytetyössä keskityttiin erityisesti kulttuuritalojen roolin ja nykytilanteen kartoittamiseen, tuottajien työnkuvien alkulähtökohtien tunnistamiseen sekä sen avulla tapahtuvaan kulttuuritalojen tuottajuuden ennakointiin. Siksi ennakoinnissa keskeiseksi menetelmäksi valittiin skenaariot, joilla voidaan herättää kiinnostusta erilaisia tulevaisuuksia kohtaan (Ojasalo ym. 2014, 147). Valmiin opinnäytetyön tuloksia tullaan hyödyntämään muun muassa täydennyskoulutuksen loppuvaiheessa toteutettavassa tulevaisuustyöpajassa, jonka suunnittelun keskeisenä askelmerkinä opinnäytetyö toimii. Työpaja toteutetaan vasta opinnäytetyön valmistuttua. Opinnäytetyössä on tavoitteena saattaa kehittämistyö alulle ja tuottaa näkökulmia sekä vaihtoehtoja sen eteenpäin viemiseksi. Siten sen teemoja voidaan työn valmistumisen jälkeen viedä seuraavalle toiminnan tasolle. Siksi opinnäytetyössä fokusoidaan myös jatkotoimenpiteiden määrittelyyn.

Oma kokemukseni kulttuurialasta ja sen kouluttamisesta on rakentunut reilun 10 vuoden aikana, jonka olen työskennellyt kulttuurialan korkeakoulutuksen suunnittelun ja tuotannon tehtävissä. Lisäksi olen työskennellyt useissa kulttuurialan kehittämishankkeissa ja produktioissa, joista monet ovat sijoittuneet taiteen soveltavan käytön alueille. Koska työni sijoittuu alan koulutuskenttään, olen myös seurannut alan kehitystä monipuolisesti. Taustani on auttanut minua opinnäytetyön näkökulmien ja menetelmien valinnassa. Samalla se on kuitenkin tuottanut työlle objektiivisuuden haasteen. Työn tilaajasta ja omasta osallistavan taiteen taustastani huolimatta, pyrin tarkastelemaan asioita objektiivisesti koko kulttuurituotannon koulutusta antavan kentän näkökulmasta kuin myös erilaisten tuottajuuden muotojen näkökulmasta. Siksi olen muun muassa päättänyt käyttämään työssä paljon teoreettista tietoperustaa kentälle sijoittuvan kehittämisen tukena. Olen myös pyrkinyt Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutuksen kanssa vuorovaikutukselliseen prosessiin ja kehittänyt opinnäytetyön prosessia matkan varrella sen mukaan. Kehittämistyölle oman mielenkiintoisen näkökulmansa erityisesti kaupunkien näkökulmasta antaa myös se, että tutkin kulttuuritalojen tuottajuutta koulutuskentältä käsin – kaupungin toiminnan ulkopuolelta.

3 Kulttuuritalojen historiallinen kehitys

Tässä luvussa keskityn ennakkoinnin ensimmäiseen vaiheeseen eli menneisyyden kar-toittamiseen hahmottamalla kulttuuritalojen historiallisen kaaren niiden synnystä tähän päivään. Kulttuuritalojen toimintaan vaikuttaa sekä niiden kulttuuriin perustuva sisältö, että niiden sijainti osana kuntien palveluita. Siksi tarkastelen historiallisessa kaaressa sekä kulttuuripoliittista kehitystä sekä kuntademokraattista kehitystä osana kulttuuritalojen toimintaa. Opinnäytetyöni rajautui pääkaupunkiseudun kulttuuritalojen tutkimiseen, joten esittelen tämän luvun aluksi myös tutkimuskohteeksi valitut kulttuuritalot.

3.1 Tutkittavien kulttuuritalojen valinta

Pääkaupunkiseudun kunnissa Helsingissä, Espoossa, Vantaalla ja Kauniaisissa on parikymmentä kunnallista kulttuuritaloa, jotka ovat rakentuneet alueelle kuluneen 30 vuoden aikana. Tutustuin taloihin ja niiden toimintamuotoihin kunkin kaupungin verkkosivuilta löytyvien esittelyjen kautta. Lisäksi Fiksu kulttuurituottaja –koulutuksessa siihen osallistuneet kaupunkien työntekijät (24 osallistujaa, pääosin kulttuurituottaja-tittelillä työskenteleviä) esittelivät omien kaupunkiansa kulttuuritoimintaa ja -taloja. Keskeisin havaintoni oli, että tarkastelemillani pääkaupunkiseudun kaupungeilla on hyvin erilaiset organisaatioon perustuvat lähtökohdat kulttuuritalojen toiminnan tuottamiseen. Tällä on myös vaikutusta kulttuuritalon sisältöihin ja rooliin alueellisesti.

Espoossa keskeistä on kaksijakoisuus kulttuurin tulosityksikön, joka näyttäytyy myös tuottajarooleissa: tuottajat ovat jakautuneet selkeästi kulttuuritaloihin toimintaa toteutta-viin tuottajiin sekä kaupunkikulttuurin tuottajiin eli henkilöihin jotka tuottavat kulttuuria talon seinien ulkopuolelle (niin sanottu seinätön tuotanto), esimerkiksi kaupunkitapahtumia. Helsingissä taas valtaosa kaupungin kulttuuriyksikön (Helsingin kulttuurikeskus) alueellisesta tuotannosta keskittyy kulttuuritaloihin, jotka tuottavat ympäristöönsä jonkin verran myös niin sanottua seinätöntä tuotantoa. Helsingissäkin kuitenkin on erikseen isot kaupunkitapahtumat ja niiden tekijät. Kauniainen on pieni kaupunki, minkä vuoksi kulttuuritoimen henkilöstö foku-soituu pieneen henkilöstöön. Se toteuttaa koko kaupungin kulttuuripalveluita. Vantaalla taas keskeistä on lastenkulttuuri, mikä näkyy myös siinä että kulttuuritalot on suunnattu erityisesti lastenkulttuurille. Myös toimintaa toteut-tava yksikkö on nimetty lastenkulttuurin ja kulttuurituotannon yksiköksi. Lastenkulttuuri-

talojen ulkopuolinen tuotanto konserttitalo Martinusta lukuun ottamatta on enimmäkseen niin sanottua seinätöntä tuotantoa. Se tulostuu usein muun muassa monitoimitiloihin, joita Vantaalla on useita. Näitä ei kuitenkaan hallinnoida kaupungin kulttuurituotantoyksikön kautta.

Päädyin valitsemaan opinnäytetyössä tehtävään tutkimukseen sellaisia taloja, joita hallinnoidaan kaupungin kulttuuriyksikön kautta ja joilla on jonkinlainen oma esitystila (sali). Tein tämän rajauksen, koska valtaosan kulttuuritaloista toiminta toteutui juuri tällä tavoin. Täten pystyin myös vertailemaan niiden toimintaa toisiinsa. Kuvaan edellä esittämäni kaupunkien kulttuuriyksikköjen organisaatorakenteen tuottajuuden näkökulmasta sekä valitsemani kulttuuritalot oheisessa taulukossa (taulukko 1). Fiksu kulttuurituottaja -täydennyskoulutukseen osallistui kaikissa valitsemisani taloissa työskenteleviä henkilöitä Malmitaloa lukuun ottamatta. Siten koulutuksen kautta keräämäni empiirinen aineisto on vertailukelpoista dokumenttianalyysien kautta kerätyn aineiston kanssa.

Taulukko 1. Opinnäytetyöhön tarkasteluun valitut kulttuuritalot.

Kaupunki ja yksikkö	ESPOO (kulttuurin tulosyksikkö)	HELSINKI (Helsingin kulttuurikeskus)	KAUNIAINEN (kulttuuritoimi)	VANTAA (lastenkulttuurin ja kulttuurituotannon yksikkö)
Kaupungin organisaatorakenne tuottajuuden näkökulmasta	Erikseen tuottajat kulttuuritalojen ohjelmistoon ja talojen ulkopuolelle	Talot tuottavat toimintaa alueellisesti myös jonkin verran ns. seinätöntä tuotantoa	Keskitetty kulttuurin hallinto ja tuotanto koko kaupungissa	Kulttuuritalot lastenkulttuurille. Muilla tuottajilla ei omia "korvamerkittyjä" taloja, siten tuottajat toimivat seinättömän tuotannon periaatteella.
Opinnäytetyön tutkimukseen valitut kulttuuritalot	Espoon kulttuurikeskus Sellosali Karatalo Taidetalo Pikku-Aurora Kannusali Vindängen	Annantalo Kulttuurikeskus Caisa Kanneltalo Malmitalo Stoa Vuotalo	Nya Paviljongen	Taidetalo Pessi Taidetalo Toteemi

3.2 Osallisuuden merkityksen kasvu kulttuuritalojen toimintaympäristöissä

Pääkaupunkiseudun asumismuodot voidaan jakaa ydinkaupunkiin, lähiöihin eli esikaupunkeihin ja seutukuntiin eli haja-asutusalueisiin (Mäenpää, 2011, 110-112). Esikaupungit eli lähiöt ovat olleet perinteisesti asumiskeskittyymiä, samaan aikaan kun vapaa-ajan palvelut, hallinto ja työpaikat ovat keskittyneet vireisiin kaupunkien keskustoihin.

(Heinonen & Ruotsalainen, 2013, 9). Kulttuuritalot muodostavat tästä ajattelusta poikkeuksen, sillä niiden tehtävänä on alusta lähtien ollut tuoda kulttuuripalveluja lähemmäs asuinympäristöjä. Kaupunkien palvelutoiminnan kannalta ensimmäisten kulttuuritalojen tehtävänä oli lähiöiden virkeyden ylläpitäminen. Rakentamalla monta toimintoa saman katon alle kerääviä kulttuuritaloja pyrittiin estämään lähiöiden eriytymistä, elävöittämään alueita, tuottamaan asukkaille kohtaamisen paikkoja tuomalla palvelut lähemmäs. Kulttuuritalojen tavoitteena oli alusta alkaen olla alueen toiminnallisia keskuksia. (Merimaa & Väliniemi, 2005, 23 & 27; Cantell, Linko & Silvanto, 2005, 16-17; Mäenpää, 2005, 165). Siten tässä työssä tutkimani kulttuuritalojen rooli osana kaupunkiyhteisön rakentamista on ollut alunperinkin niiden tavoite.

Ensimmäinen suomalainen kulttuuritalo, Stoa, rakentui Helsinkiin vuonna 1984 (Ilonen, 2005, 38). Kulttuuripoliittisessa kehyksessä ensimmäisten kulttuuritalojen suunnittelu ja rakentaminen ajoittuu Suomen kulttuuripoliitiikan *toiseksi pitkän linjan kehitysvaiheeksi* nimettyyn aikaan. Se sijoittui 1960-luvun lopulta 1990-luvulle. Aiemmin, kulttuuripoliitiikan ensimmäisessä vaiheessa, kulttuuri oli käsitetty elitistisenä palveluna. Toisessa vaiheessa diskurssiin nousivat kulttuurin demokratisointi ja kulttuuridemokratian saavuttaminen (Kangas & Pirnes, 2015, 24-25; Cantell ym. 2005, 12-15). Kulttuurin demokratisoinnilla tarkoitetaan kulttuurin kulutuksen laajentamista eliitistä kaikkien ulottuville ja kulttuuridemokratiolla yksilön oikeutta valita itse kuluttamansa kulttuuri (Häyrynen, 2006, 112 & 115; Cantell ym. 2005, 13-14). Siten talojen tuominen lähiöihin edisti kaupunkien palvelutarjonnan ja lähiöiden elävöittämisen lisäksi myös aikansa kulttuuripoliittisia päämääriä.

1990-luvulta lähtien alkoi kulttuuripoliitiikan *kolmannen pitkän linjan kausi*. Silloin kulttuuripoliittinen huomio kiinnitettiin muun muassa kulttuurin taloudelliseen merkitykseen, kaupallisuuteen ja kulttuuriteollisuuteen. Kunnissa alettiin kiinnittää huomiota muun muassa kulttuurin imagomerkityksiin sekä toimintojen tuloksellisuuteen (Kangas & Pirnes, 2015, 27-30). Kulttuurin kuluttaminen arkipäiväistyi palvelutuotteeksi muiden tuotteiden joukossa. Siten kulttuuritaloja alettiin sijoitella muun muassa kauppakeskusten yhteyteen, kuten Espoon Sellossa 2000-luvun taitteessa on tehty. (Mäenpää, 2005, 163-167). Tavoitteena ei ollut enää lähiöiden elävöittäminen muun muassa tarjoamalla kohtauspaikkoja vaan kulutuskeskeisempi ajattelu (Cantell ym. 2005, 16). Kuitenkin edelleen päämääränä oli asukkaiden lähellä oleva, helposti saavutettava palvelu. Saavutettavuuden ideologiaa vahvisti kulttuuripoliitiikan kolmannen pitkän linjan aikana syn-

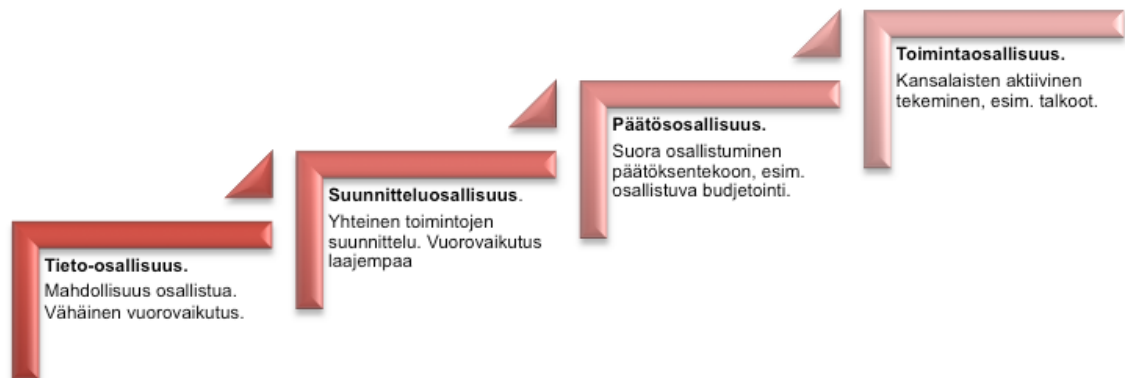
tynyt laki kuntien kulttuuritoiminnasta (1992). Sen mukaan kunnan tehtävänä on järjestää asukkaille mahdollisuuksia kulttuurin kokemiseen ja itse tekemiseen (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta, 1992, §1 & 2). Tämä tarkoittaa kulttuurin mahdollistamista tilojen, välineiden, rahoituksen, kulttuurin välittämisen ja kasvatuksen avulla sekä taidelaitosten ja luovan toiminnan vahvistamista ja kehittämistä (Kangas & Pirnes, 2015, 62). Sitten laki kuntien kulttuuritoiminnasta vahvisti kulttuuritalojen merkitystä asukkaiden monipuolisena, kulttuuridemokraattisina palveluna.

Suomalaisten kuntien palvelurakenne on kuitenkin olennaisesti muuttunut kulttuuritalojen 30-vuotisen historian aikana. Kunnallinen demokratia on perinteisesti perustunut edustuksellisuuteen. Samaan aikaan kunnan virkamiesten rooli kuntademokratian toteuttajana on kasvanut jopa valtuustoa suuremmaksi, sillä virkamiehet konkreettisesti kohtaavat asukkaita työssään. Niin ikään äänestysinto on laskenut. On ollut tarpeen muuttaa kuntien palvelutoiminnan malleja asukkaita monipuolisemmin osallistavampaan suuntaan. (Kohonen & Tiala, 2002, 5; Sainio, 1994, 19). Äänestämisen ohella asukkaita osallistetaan ja aktivoidaan konkreettisemmilla ja tiiviimmillä tavoilla. Kunnallislain uudistus vuonna 1995 lisäsi kuntalaisten monipuolisia vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksia. (Kettunen, 2002, 18 & 25). Samaa tavoittelee toukokuussa 2015 voimaan tullut uusi kuntalaki, jota sovelletaan pääosiltaan vuoden 2017 alusta lähtien (Kuntarakennemuutosten tietopankki, 2015). Kuntalaisten halutaan vaikuttavan omaan elinympäristöönsä ja se tapahtuu osallistamalla kuntalaisia. (Kohonen & Tiala, 2002, 5; Gretschel & Kiilakoski, 2012, 42-43).

2000-luvun alkuun sijoittuneessa osallisuushankkeessa määritettiin kuntalaisten osallistumisen muotoja jakaen ne neljään eri tasoon: tieto-osallisuus, suunnitteluosallisuus, päätösosallisuus ja toimintaosallisuus (Kohonen & Tiala, 2002, 6). Olen sijoittanut kuviot rakentamilleni osallisuuden portaille (kuvio 1). Sama osallisuuden porrassajattelu kulkee työni kehittämistyön lähtökohtana myöhemminkin. Portailta ylemmäksi kuljettaessa kuntalaisten toiminnallinen osallisuus lisääntyy.

Portailla tieto-osallisuus on tiedon tarjoamista tai vastaanottamista, ilman suurempaa vuorovaikutuksellisuutta osallisuuden mahdollisuuksista. Tällaista on esimerkiksi kunnan tiedottaminen tai kuntalaisten kuuleminen. Suunnittelu-osallisuuteen sisältyy vuorovaikutuksellisuutta, mutta sen päämäärät eivät liity suoraan toimimiseen, vaan toiminnan suunnitteluun. Tällaisia ovat esimerkiksi kaupunkifoorumit ja yhteissuunnittelut. Päätösosallisuudessa kuntalainen on aktiivinen toimija päätöksentekijänä, esimerkiksi

osallistavan budjetoinnin muodossa. Toimintaosallisuus taas perustuu kuntalaisten omien projektien toteuttamiseen, usein talkootyyliseen toimintaan. (Kohonen & Tiala, 2002, 6).

Kuvio 1. Kuntaosallistumisen tasot osallisuuden portaille määriteltynä (Ala-Nikkola, 2015, Kohonen & Tiala, 2002 mukaan)

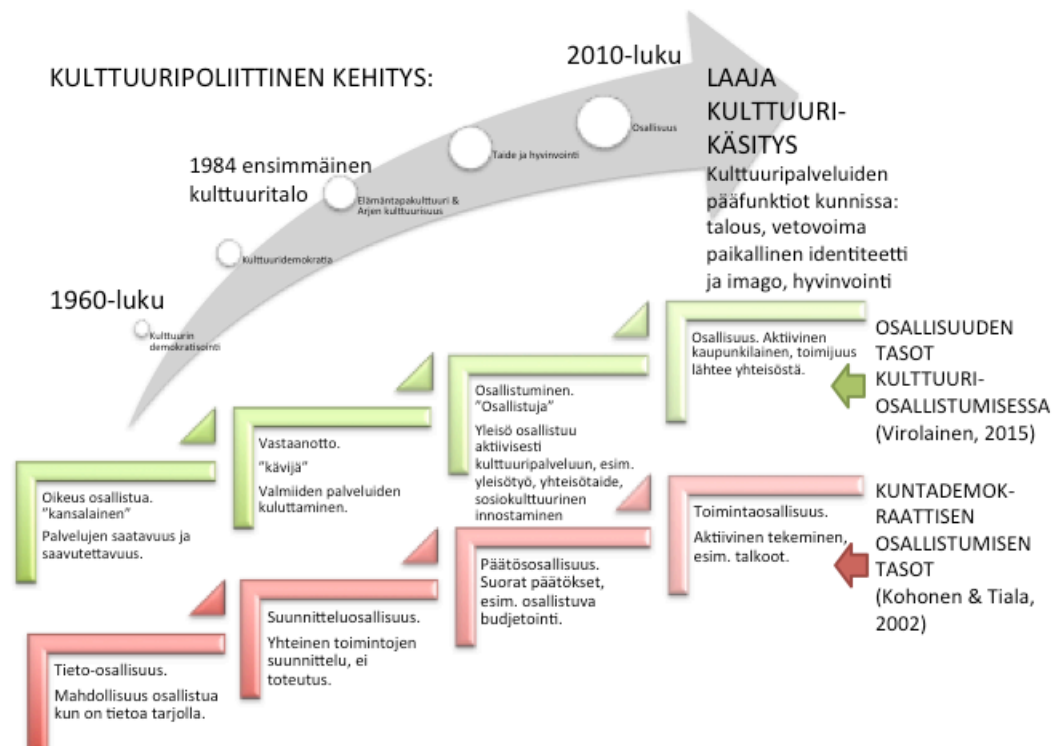
Tärkeää on huomata, että portaat eivät arvota osallistumisen tasoja toisia paremmiksi tai tarpeellisemmiksi. Sen sijaan voisi ajatella, että portaat kulkevat myös kronologisesti seuraten osallisuuden muotojen ja merkitysten muutosta kuntien historiallisessa kehityksessä. Aikaisemmin osallistumisen voisi sanoa olleen jopa ”passiivista”, välilliseen vaikuttamiseen eli äänestämiseen perustuvaa. Historian saatossa kuntalaisten osallisuus on kasvanut koko ajan välittömämpään ja suurempaan suuntaan, mikä on tarkoittanut käytännössä toiminnallisen osallisuuden kasvua. Samaan aikaan kuitenkin korostuu kaikkien kerrosten merkitys yhteisenä monipuolisena kokonaisuutena kunnan toiminoissa.

Tiivistetysti voisi sanoa, että tänä päivänä kuntapalveluiden tavoitteissa korostuvatkin erityisesti asiakaslähtöisyys ja verkostoituminen. Palveluja tuotetaan useiden toimijoiden kanssa yhteistyössä ja vuorovaikutuksellisesti kuntalaisten kanssa. Tavoitteena on tarjota entistä henkilökohtaisemmiksi muotoiltuja palveluita, joiden tuottamiseen on kuntalaiset otettu mukaan. Palveluissa korostetaan asiakkaan aktiivisuutta ja monelle tasolle sijoittuvaa osallisuutta palveluprosesseissa, jolloin myös palvelut voidaan tuottaa kustannustehokkaammin. (Veramo, 2014). Ensimmäinen kulttuuritalo rakentui pääkaupunkiseudulle vuonna 1984 (Ilonen, 2005, 38). Tuosta ajasta tähän päivään osallisuuden merkitys kuntademokratiassa on mennyt useita askelia asukkaiden aktiivisuutta korostavaan suuntaan eli liikkunut osallisuuden portailla ylöspäin.

Yleisön aktiivisempi osallistuminen on noussut niin ikään kulttuuripoliittisen puheen keskiöön 2000-luvun puolivälistä alkaen. Muutoksen kivijalkana ovat vanhat kulttuuri-demokratian ja kulttuurin demokratisoitumisen kehitykset. Uuden huomion kohteeksi osallistumisen ovat kuitenkin nostaneet muun muassa digitaalisten teknologioiden mahdollisuudet, mediakulutuksen muotojen ja vapaa-ajan aktiviteettien luonteen muuttuminen. (Virolainen, 2015, 95-96). Kulttuuripoliittisessa diskurssissa korostuvat myös kulttuurin välineelliset arvot muun muassa hyvinvoinnin tuottajana, mikä näkyy myös voimassa olevassa hallitusohjelmassa, (Liikanen, 2010; Valtioneuvoston kanslia, 2015, 18) sekä kulttuurin tuleminen osaksi arjen toimintoja, arjen kulttuurisuus (Kangas & Kivistö, 2011, 34; Pirnes & Tiihonen, 2010, 205).

Yllä esitetystä voi huomata, että kulttuuripoliittinen kehitys on edennyt kuntademokraattisen kehityksen kanssa samankaltaisesti. Osallistuminen on ollut keskeistä aina 60-luvun demokratisoitumiskehityksestä alkaen, mutta sen muodot ovat vuosien myötä syventyneet ja tulleet entistä toiminnallisemmiksi – asiakaskeskeisiksi. Aikaisemmin osallisuutena nähtiin osallistuminen kulttuuritapahtumaan vastaanottajan roolissa. Tänä päivänä kuitenkin tämän kaltainen osallistuminen esimerkiksi taide- ja kulttuurilaitoksissa esityksissä käyden, voidaankin nähdä oikeastaan passiivisena osallistumisena. Perinteisen yleisön käsitteen rinnalle onkin tullut muita käsitteitä kuten osallistuja, kansalainen, kuluttaja ja asiakas. Aktiivinen ja osallistuva voi myös olla kotiin jäävä, teknologian kautta sisältöjä tuottava kuluttaja (Virolainen, 2015, 92-93). Jutta Virolainen (2015) sijoittaa erilaiset kulttuuriin osallistumisen tasot neljään kategoriaan: oikeus osallistua, vastaanotto, osallistuminen, osallisuus. Siinä aktiivisen osallistumisen ja siten toimijuuden määrä kasvaa tasolta toiselle mentäessä (Virolainen, 2015, 96-97). Sijoitin kuvioon 2 Virolaisen (2015) ajattelun yhteen kulttuuripoliittisen kehityksen kanssa. Siten kuvio määrittää osallistumisen tasojen syventymistä kulttuuripoliittisessä kehityksessä ja siten kunnallisten kulttuuritalojen aikakauden historiassa (kuvio 2). Lisäksi sijoitin kuvioon aiemmin määrittelemäni kuntaosallisuuden tasot, jotka niin ikään ovat syventyneet kunnallisten kulttuuritalojen historiassa. Siten kuviossa yhdistyy kuntademokraattinen ja kulttuuripoliittinen kehitys, jotka molemmat olennaisesti liittyvät kulttuuritalojen toimintaan. Kulttuuritalot on rakennettu eri aikakausina, erilaisten osallistumisen muotojen korostuessa. Siten myös niiden toiminta on suunniteltu kulloisenkin aikakauden trendejä seuraten. Siten tärkeä kysymys myös tämän opinnäytetyön tavoitteiden kannalta on, miten kulttuuritalot soveltavat toimintaansa ja pukevat päälleen osallistamisen uudenlaiset vaatteen.

Kuvio 2. Kulttuuriosallistumisen ja kulttuuripoliittisen diskurssin kehitys. Ala-Nikkola, 2015 (Virolainen, 2015; Liikanen, 2010; Kangas & Pirnes, 2015, Pirnes, 2008; Saukkonen & Ruusuvirta, 2009; Kohonen & Tiala, 2002 mukaan)

Keskeistä historiallisessa kehityksessä on niin ikään ymmärtää, että myös perinteiset kuntademokratian äänestämiseen ja kulttuuriosallistumisen vastaanottamiseen perustuvat muodot ovat yhä tärkeitä. Siten muutokselle onkin tyypillistä kerroksellisuus, jossa uudet suunnat rakentuvat vanhojen poistumatta (Virolainen, 2015, 32). Kerroksellisuus on kuitenkin johtanut siihen, että kuntien kulttuuripoliittisessa kehityksessä eri aikakausien suuntaukset kiteytyvät yhteen ja kulttuuripalveluiden tehtävät ovat huimasti monipuolistuneet. Tänä päivänä kunnallisesti tuotetun kulttuurin tavoitteet liittyvät taiteen lisäksi muun muassa hyvinvoinnin, talouden, paikallisen viihtyvyyden ja vetovoiman konteksteihin. (mm. Saukkonen & Ruusuvirta, 2009, 119; Purontaus, 2008, 50; Ilmonen, 2009, 44-56). Myös lain kuntien kulttuuritoiminnasta ennakoidaan lähivuosina muuttuvan nykyistä, moniulotteisempaan suuntaan (Kangas, 2015, 57). Puhutaan *laajasta kulttuurin käsitteestä*. Se on rakentunut Unescon alulle panemana 1960-luvulta alkaen, korostaen kulttuuripoliittikan taidetta laajemmalle ulottuvia mahdollisuuksia, esimerkiksi yhteisöjen muokkaamisessa ja ohjaamisessa (Pirnes, 2008, 16-19).

3.3 Osallisuus strategisesti ohjaavana tekijänä

Olen nyt selvittänyt kulttuuritalojen historiaa sekä kunta- että kulttuuripoliittisesta näkökulmasta. Niiden valossa näyttää siltä, että kulttuuritalot ovat tällä hetkellä ympäristössä, jossa palveluita tulisi tuottaa entistä asukaslähtöisemmin ja asukkaita osallistavammin. Pasi Mäenpää (2011) kuvaa muutosta uudissanalla *prosumer* (producer + consumer). Kaupungissa ei sen mukaan ole oikeastaan tuottajia ja kuluttajia, vaan kaikki ovat osallistujia (*prosumer*). (Mäenpää, 2011, 170). Siten voisi ajatella, että kulttuuritalojen asiakkaat ovat osallistujia, *prosumer*, mutta myös kulttuuritalojen itsessään tulisi roolissaan olla lähempänä osallistujaa kuin tuottajaa.

Tutkimuskohteenani olivat erityisesti pääkaupunkiseudun kulttuuritalot, joten tuon yleisen kulttuuripoliittisen ja kuntapoliittisen kehityksen vielä lähelle tutkimus- ja kehittämiskohdettani. Lain lisäksi keskeisin kuntien toimintaa ohjaava tekijä ovat strategiat, joten tarkastelin ovatko pääkaupunkiseudun kaupunkien strategiat samassa suunnassa kulttuuritalojen historiasta tekemiäni päätelmien kanssa. Kuntapalvelujen suunnittelun lisäksi kuntien työntekijöiden osaamistarpeet kulkevat käsi kädessä kaupungin strategian kanssa (Kuntatyönantajat, 1). Siten työni päämäärien eli kulttuuritalojen roolien määrittelyn ja niissä työskentelevien tuottajien osaamistarpeiden ennakoinnin kannalta strategioiden tuntemus on keskeistä.

Kaikilla pääkaupunkiseudun kaupungeilla on strategiaansa tai sen oheen erillisenä laadittu tavoite asukkaidensa osallisuudesta. Vantaan kaupungilla se on nimeltään *Osallisuusmalli* (Vantaan kaupunki, 2013a). Helsingillä strategiaohjelman läpileikkävänä teemana on *avoin ja osallistava Helsinki* (Helsingin kaupunki, 2014) ja vastaavasti Espoolla *Osallistuva Espoo kehitysohjelma* (Espoon kaupunki, 2013). Myös Kauniainissa korostetaan osallisuutta, esimerkiksi lasten ja nuorten toiminnassa (Kauniainen, 2010). Nämä ohjelmat antavat raamit osallisuuteen tähtäävälle toiminnalle ja osoittavat osallisuuden syventyneen merkityksen näkyvän myös strategiatasolla.

Kulttuuritalojen toimintaa kaikkein keskeisimmin määrittävä strategia on kuntien omat kulttuuripoliittiset toimintaohjelmat. Pääkaupunkiseudun kaupunkien kulttuuristrategioissa on läsnä kulttuuritalojen historiallisessa kehityksessä esiin tuomani laaja käsitys kulttuurin roolista kuntayhteisön muokkaajana ja rakentajana. Selkeimmin, varsinkin kulttuuritalojen näkökulmasta, tätä edustaa Helsingin kulttuuristrategiaa toteuttava *Helsingin malli*. Se korostaa lähiöiden merkitystä, mikä on kulttuuritalojen historiallisen

kehityksessä näyttäytyneen lähiöiden elävöittämisen valossa keskeistä. Helsinki on kiinnittänyt huomiota kulttuurin mahdollisuuksiin tuoda kulttuuri helsinkiläisten arkeen tasapainottamalla ja monipuolistamalla kaupunginosien kulttuuritarjontaa. Tähän tähtäävän Helsinki-mallin tavoitteena on vahvistaa kaupunginosien yhteisöllisyyttä, myönteistä profiilia sekä asukkaiden kulttuurista osallisuutta. (Helsingin kaupunki, 2015). Siten myös näyttäisi, että kulttuuritalojen halutaan palaavan alkujuurilleen lähiöiden elävöittäjäksi, mutta uudenlaista osallisuutta korostavin keinoin, kuten tästä Helsingin mallista lainatusta toimenpideluettelosta voi nähdä:

- *Taidelaitoksia ja taiteen ammattilaisryhmiä kannustetaan toimimaan seiniensä ulkopuolella eri kaupunginosissa yhteistyössä alueen asukkaiden ja yhteisöjen kanssa.*
- *Kaupunginosien taide- ja kulttuuritoimintaa vahvistetaan luomalla alueen toimijoiden ja taidelaitosten kanssa uusia toimintamalleja.*
- *Asukkaita ja yhteisöjä rohkaistaan näkijöistä tekijöiksi eli osallistumaan taiteen ja kulttuurin tekemiseen.*
- *Malmitalo, Kanneltalo, Stoa ja Vuotalo toimivat alueidensa asukkaiden ja toimijoiden aktiivisina verkottajina ja tarjoavat tilojaan ja osaamistaan osallistavaan taide- ja kulttuurityöhön.* (Helsingin kaupunki, 2015).

Niin ikään muissa pääkaupunkiseudun kaupungeissa korostetaan osallisuuden kulttuuripolitiikkaa, kuin myös laajaa kulttuurikäsitystä. Vantaan kaupungin strategiaan liittyvän Osallisuusmallin oheen on laadittu erillinen kulttuurin painopisteiden määrittely. Siellä määritetään osallisuuteen tähtävinä tavoitteina muun muassa helppo löydettävyys, yhteistyö kansalaisten ja järjestöjen kanssa sekä asukkaiden ottaminen mukaan suunnitteluun. (Vantaan kaupunki, 2013b, 2). Lisäksi Vantaan kulttuuripalveluiden toimintasuunnitelman slogan kiteyttää tavoitteen: *”Kulttuuri on kaikkialla”*. (Vantaan kaupunki, 2014, 5). Kauniaisissa kulttuurin toimintaa ohjaa sivistystoimen sivistyspoliittinen ohjelma. Ohjelmassa mainitaan kulttuurin tuottavan arvoa elämään, yhteiskuntaan ja talouteen. Siinä on määritetty yhteistyön lisäämistä 3. sektorin kanssa sekä osallisuuden, vuoropuhelun, asiakaskeskeisyyden, viihtyvyyden ja hyvinvoinnin tavoitteet. (Kauniaisien kaupunki, 2014, 7-8 & 17). Espoo-tarinan (Espoon strategia) rakentamista varten toteutetussa työpajassa todettiin muun muassa:

Suomen Kuntaliiton sivistyspoliittinen ohjelma Sivistyksen suunta 2007 määrittelee kulttuurin peruspalveluksi, joka tukee yksilön positiivisia prosesseja, tuo alueelle elinvoimaisuutta ja ehkäisee terveydellisiä ja sosiaalisia ongelmia. (Espoon kaupunki, 2012, 5 & 9)

Kiteytettynä kaupunkien strategioissa näyttäytyvää kulttuuripolitiikka kuvaa kulttuurin vaikutuspiirin ulottaminen lähes kaikkialle kunnan toimintaan. Siten pääkaupunkiseudun strategiat noudattelevat tämän luvun alussa määrittelemääni kunnallisten kulttuuri-

palveluiden tehtävien laajentumista niin talouden, vetovoiman, paikallisen identiteetin ja imagon kuin hyvinvoinninkin alueille (Saukkonen & Ruusuvirta, 2009, 119). Strategioiden perusteella kulttuuri ei ole kunnallisessa kulttuuripolitiikassa erillinen saareke, vaan sen tavoitteena on laajan kulttuurikäsitteen hengessä toimia alueellisen elinvoiman ja kehittämisen tukena (kts. myös Kainulainen, 2005, 291-322). Tällaisesta toiminnasta voidaan käyttää myös nimitystä kulttuurisuunnittelu (cultural planning). Se on kaupunkipoliittinen strateginen työväline, jonka avulla pyritään integroimaan kulttuuritoimintaa kaupunkikehittämisen osaksi (Vahlo, 2014). Kansainvälisesti maailmalta on esimerkkejä tämän kaltaisen toiminnan toteuttamisesta jo 80-luvulta lähtien. Muun muassa suomalainen Helsingin malli on toteutettu ranskalaisen Lyonin mallin pohjalta. (Kuusi & Tolvanen, 2011, 3).

Tämän opinnäytetyön rinnalla toteutettu Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutus toteutettiin juuri kaupunkien strategioista nousseesta tilauksesta eli tarpeesta antaa tuottajille työvälineitä kulttuurisuunnitteluun. Tässä opinnäytetyössä on kyse kulttuurisuunnittelun merkityksen ja mahdollisuuksien syventämisestä laajemmin kulttuuritalojen roolina alueiden kehittämisessä sekä millaisina osaamistarpeina se kulttuuritalojen tuottajille määrittyy. Asian laajempi tutkiminen ja kehittäminen onkin tärkeää, sillä laajan kulttuurikäsitteen perustuvan kulttuurisuunnittelun lähtökohta eli kaikkialle ulottuminen on samalla sen heikkous (Pirnes, 2008, 16-19). Monisyinen toiminta on vaikeasti toteutettavaa. Hyvien kokemusten ohella onkin suhtauduttava myös kriittisen varauksellisesti kulttuurin avulla tehtävään kehittämistyöhön. (Kainulainen, 2005, 291-322). Kulttuurisuunnittelu epäonnistuessaan voi päättyä niin sanottuun ”taide plus” – tilanteeseen, jossa horisontaalisesta lähtökohdasta huolimatta kulttuuritoiminta tarkoittaa kuitenkin lähinnä tavanomaista taidetoimintaa uudella retoriikalla varustettuna (Vahlo, 2014). Kulttuurin näkökulmasta strategioiden perusongelma on edelleen kulttuurin marginaalinen asema paikallispolitiikassa. Kulttuuri mainitaan strategioissa, mutta ne eivät konkretisoidu käytännön politiikaksi: kulttuuri on strategisissa asiakirjoissa usein sanallinen kuntaidentiteetin ilmaus. (Kangas & Pirnes, 2015, 64). Kansainvälisellä tasolla voidaan vaarana nähdä, että osa maista ja kaupungeista omaksuu kulttuurilähtöisen politiikan ja osa jää jälkeen (Sacco, 2011, 1). Siksi onkin olennaista keskittyä myös niihin keinoihin, joilla kulttuurisuunnittelu voidaan aidosti toteuttaa. Tähän kulttuurituotannon koulutuksen kehittäminen on yksi mahdollisuus.

Työssäni kävi ilmi myös, että koulutuksen lisäksi myös kuntien prosessien tasolla on kiinnitettävä huomiota strategioihin kirjatun kulttuurisuunnittelun aitoihin toteutumismahdollisuuksiin. Tutkimusaineistoni eli Fiksu kulttuurituottaja –koulutukseen osallistuneilta tuottajilta kerätty aineisto antaa viitteitä ”taide plus” –problematiikan mahdollisesta olemassa olost. Strategia määrittää toista ja kunnan tuloksellisuusmittarit toista:

Laskentakaavaa pitäisi kehittää. Ainakin x kaupungilla (nimi poistettu) on hankala – joskin ihan tyypillinen murrosvaiheen tilanne – jossa matriisiluvut lasketaan pitkälti salitapahtumien perusteella vaikka samalla on tullut toiveita ja vaatimuksia jalkautua ja tuottaa toimintaa seinien ulkopuolelle. (Fiksu kulttuurituottaja – täydennyskoulutuksen osallistuja, 2015. Kommentti koulutukseen osallistuneiden facebook-keskustelusta).

Kommentti osoittaa, että vaikka kulttuuripoliittisessa diskurssissa on tapahtunut siirtyminen taiteen tekijöistä yleisöihin ja salilähtöisestä toiminnasta myös niiden ulkopuolelle, ei tämä kuitenkaan vielä ole vaikuttanut rahoituksen suuntaamiseen saman suuntaisesti (Virolainen, 2015, 97-98). Strategisten päämäärien ja kuntien todellisuuden välillä on vielä matkaa. Siksi pelkkä tuottajien osaamisen kasvattaminen ei riitä. Kulttuurisuunnittelun toteuttamiseen tähtäävää tietoa pitäisi suunnata myös kuntapäätäjille ja –johtajille. Samaan aikaan tärkeää olisi huomioida myös muilla sektoreilla tarvittava muutososaaminen. Kulttuurin jalkautuessa laajasti kunnan eri toimintoihin, on myös kulttuuriyksikköjen ulkopuolisten kunnan toimijoiden oltava siitä tietoisia ja valmiita vuorovaikutukseen. Kulttuurisuunnittelu vaatii onnistuakseen vahvan poliittisen tuen ja konkreettisia yhteyksiä kaupungin eri sektoreille, kuten kaupunkisuunnitteluun, terveys- ja hyvinvointialaan, sivistystoimintaan ja kiinteistötoimintaan (Vahlo, 2014). Nämä ovat tämänkin työn kannalta merkityksellisiä huomioita. Samalla ne ovat mahdollisia teemoja erillisen kehittämistyön tekemiselle. Tässä työssä keskityn kuitenkin siihen näkökulmaan, millaisena kulttuurin laaja lonkeroituminen eri alueille näyttäytyy nyt kaupunkiympäristöissä kulttuuritalojen alueella ja miten se voisi tulevaisuudessa näyttäytyä kulttuuritalojen toiminnassa ja siellä työskentelevän tuottajan työssä?

4 Kulttuuritalojen nykytilan analyysi

Tässä luvussa etsin vastauksia siihen, miten laajaan kulttuurikäsitteeseen ja kulttuurisuunnitteluun tähtäävät kaupunkien strategiset päämäärät toteutuvat kulttuuritalojen toiminnassa tällä hetkellä. Tarkastelen asiaa kolmesta näkökulmasta, jotka ovat edellisessä luvussa esittämälläni tavalla kulttuurisuunnittelun mahdollistumisen ja tämän päivän kuntademokraattisen sekä kulttuuripoliittisen osallistumisen diskurssien kannalta keskeisiä:

- kulttuuritalon yhteistyö muiden toimijoiden kanssa alueella
- kulttuuritalojen tilallinen sijoittuminen kaupunkitilassa, myös seinensä ulkopuolella
- kulttuuritalojen yleisöjen roolit osallistamisen määrä ja muodot osana talon toimintaa

4.1 Kulttuuritalojen yhteistyö muiden alueen toimijoiden kanssa

Tein Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutukseen osallistuneille pääkaupunkiseudun kaupunkien tuottajille kyselyn, jolla kartoitin millaista yhteistyötä ne tekevät muiden toimijoiden kanssa. Menetelmänä lomakekyselyä (liite 2). Kyselyn tulokset ovat graafisessa muodossa tämän työn liitteenä (liite 4). Kysyin, miten usein tuottajat tekevät yhteistyötä 3. sektorin, yritysten, freelancereiden, kaupungin toisten hallintokuntien, toisten kaupunkien sekä yksittäisten asukkaiden kanssa ja millaista yhteistyö on. Lisäksi täydennyskoulutuksessa toteutettiin kyselyn tulosten pohjalta ryhmätehtävä, jossa pohdittiin verkostojen merkitystä kulttuuritaloille ja tuottajille. Ryhmät esittelivät tehtävän tulokset toisilleen, nauhoitin ja litteroin nämä esittelyt aineistoksi työhöni.

Tärkein havainto verkostojen nykytilasta kulttuuritaloissa oli, että yhteistyön määrä ja muoto vaihtelee paljon kulttuuritalojen välillä. Hajontaa on talojen välillä, mutta myös talojen sisällä. Kyselyyn vastasi muutamia samojen talojen tuottajia, joista toisella yhteistyö esimerkiksi muiden hallintokuntien kanssa oli hyvin vähäistä ja toisella erittäin runsasta. Siten voisikin tulkita, että tuottajilla on työnkuviissaan erilaisia profiileja, joista osa painottuu runsaammin verkostomaiseen työhön. Kaikkien kaupunkien yhteen kootusta tuloksesta on tulkittavissa, että tällä hetkellä kulttuuritalot tekevät eniten yhteistyötä freelancereiden ja 3. sektorin, kuten yhdistysten ja järjestöjen kanssa ja taas vähiten yritysten ja muiden kaupunkien kanssa.

Yhteistyö 3. sektorin kanssa painottuu erityisesti tilojen vuokraamiseen sekä ohjelmiston tuottamiseen tai ostamiseen. Kolmannen sektorin toimijat koostuvat ennen kaikkea taidealan yhdistyksistä, joiden kanssa on ohjelmistotuotantoa esimerkiksi kurssien muodossa sekä kaupunginosayhdistyksistä, joiden kanssa on tapahtumayhteistyötä. Tulosten perusteella kohtuullisen paljon yhteistyötä tehdään myös muiden hallintokuntien kanssa, mutta tässäkin oli paljon hajontaa eri talojen välillä. Oli jopa taloja, jotka eivät tee lainkaan yhteistyötä muiden hallintokuntien kanssa ja toiset tekevät päivittäin. Muiden hallintokuntien kanssa tehtävä yhteistyö painottuu enemmän hanketyöhön se-

kä yhteiseen tilankäyttöön. Myös kouluysteistyö nousi esiin. Vähiten yhteistyötä tulosten mukaan tehdään muiden kaupunkien sekä yritysten kanssa, usein vain joitakin kertoja vuodessa. Yhteistyö muiden kaupunkien kanssa painottuu festariryöskentelyyn ja yhteiseen ohjelmistotuotantoon esimerkiksi musiikkikiertueissa tai taidenäyttelylainauksissa. Merkittävä osuus on myös eri teemojen ympärille rakentuneilla verkostoilla, kuten lastenkulttuurin ja kulttuurisen vanhustyön verkostot sekä hanketyöllä.

Kaiken kaikkiaan verkostot ovat siis hyvin pirstaleiset ja eri taloilla ja tuottajilla keskenään eri tavoin muotoutuneet. Tämä osoittaa tuottajuuden roolien monimuotoisuutta kaupungeissa, kuin myös talojen toiminnan monimuotoisuutta. Kuitenkin yhdistävänä piirteenä näen niissä yhteistyön painottumisen erityisesti kulttuuritalojen sisällä tapahtuvaan ja kulttuuritalojen ohjelmistoon eli esitys- tai vastaavaan toimintaan tähtäävään yhteistyöhön. Siten niissä on vielä kohtuullisen vähän monipuoliseen alueelliseen kehittämiseen viittaavia kulttuurisuunnittelun piirteitä, vaikka niitäkin toki on nähtävissä esimerkiksi kehittämishankkeiden osalta. Virolaisen (2015) mukaan yksi kulttuurin rahoituksen ongelmista onkin se, että valtaosa rahoituksesta ohjautuu edelleen kulttuurituotteita vastaanottavaan, passiiviseen kulutukseen. Esimerkiksi yleisötyöhön, hyvinvointiin ja yleisöjen osallisuuteen tähtääviä toimia tehdään edelleen pitkälti lyhytaikaisin hankevaroin (Virolainen, 38 & 40-41). Tämä näyttäytyi myös kulttuuritalojen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Siten myös aiemmin esittämäni Fiksu kulttuurituottaja – täydennyskoulutuksessa esiin tullut keskustelu osallistamisen mittareiden tärkeydestä vahvistuu entistä merkityksellisemmäksi. Jos oikeita mittareita ei ole, on kulttuurisuunnittelun vaarana ”taide plus” –lopputulokseen päätyminen.

Kuten olenkin maininnut luvussa 2, keräsin opinnäytetyöhöni aineistoa myös haastatteleamalla Vantaan kaupungin osallisuusverkoston neljää työntekijää. Ryhmähaastattelun tavoitteena oli syventää tietoa osallisuuden ja osallistamisen merkityksestä ja muodoista kuntaympäristössä laajemmin, myös kulttuurisektorin ulkopuolella. Kulttuurisuunnittelun toteutumisen analysoinnin kannalta keskeistä oli saada laajempi näkökulma myös muihin kaupungin sektoreihin. Osallisuusverkoston työntekijöiden haastattelussa nousivat esiin kunnan työntekijöistä lähtevän osallistamisen rinnalla myös asukaslähtöiset osallistamisen prosessit, joissa kunta ei ole aktiivisena toiminnan alulle saattavana toimijana. Suomeen onkin jalkautunut kaupunkievoluutio, jossa ruohonjuuritason toiminnalla toteutetaan kaupunkiympäristöä elävöittävää yhteisöllistä ja osallistavaa toimintaa (Jyrkäs & Luoto, 2014, 17). Tällainen uudenlainen yhteisöllinen toiminta on noussut

digitalisaation kehityksestä ja se onkin nostanut yhteisöllisyyden ja osallistumisen muodot viime vuosina aivan uudelle tasolle. Kaupunkitilan tapahtumia on alettu rakentaa entistä aktiivisemmin asukkaiden omaehtoisena toimintana sosiaalisessa mediassa ja sitten jalkauttaa ne fyysisiin kaupunkitiloihin erilaisina tapahtumina ja toimintana. Ilmiötä kutsutaan kaupunkiaktivismiksi. (Halonen, 2011a, 74-75; Jyrkäs & Luoto, 2014, 17).

Keskeistä tämän kaltaisessa toiminnassa ovat jakamistalouden ja joukkoistamisen käsitteet. Jakamistaloudella tarkoitetaan tavaroiden ja palvelujen yhteistä jakamista yksilöllisen omistamisen sijaan. Kaupunkiympäristössä jakaminen lähtee katutilojen yhteiskäytöstä erilaisiin palvelujen jakamisen muotoihin, kuten yhteisiin kaupunkiviljelmiin ja facebook-kirpputoreihin. (Ruuska, 2013; Jyrkäs & Luoto, 2014, 17). Joukkoistamisella taas tarkoitetaan jaetun ongelmanratkaisun ja yhteistuottamisen malleja, jotka toimivat useimmiten verkko yhteisöjen välityksellä päätyen jonkunlaisen organisaation tai tapahtuman syntyyn (Brabham, 2013, 14). Kaupunkiympäristössä joukkoistamisen ajatus perustuu ajatuksesta julkisesta tilasta kaupungin yhteiskäyttöisenä tilana (Mäenpää, 2011, 166). Kaupunkiyhteisöissä nämä tarkoittavat esimerkiksi ravintolapäivän kaltaisia yhdessä tuotettuja tapahtumia, jotka elävöittävät kaupunkiympäristöä. Niiden keskeinen tuotannollinen syntymekanismi on verkossa tapahtunut joukkoistaminen.

Siten kaupunkiympäristöissä vaikuttaa oikeastaan yhden kuntalähtöisen prosessin sijasta kaksi isoa asukkaiden aktiiviseen osallistumiseen tähtäävää prosessia: kuntalähtöinen ja asukaslähtöinen. Osallisuusverkoston haastattelun perusteella ne näyttävät kytkeytyvän monella tasolla yhteen. Kaupunkia kiinnostaa asukkaiden toiminta ympäristössään ja taas asukkaat ovat riippuvaisia toiminnassaan kaupungista muun muassa lupa- ja turvallisuusasioiden suhteen. Omaehtoinen ja osallistava kaupunkikehittäminen onkin kunnan näkökulmasta sekä haastajan, sparraajan että uudenlaisen yhteistyömallin rooleissa (Jyrkäs & Luoto, 2014, 17). Vaikka kulttuuripoliittinen diskurssi korostaa asukkaiden omaa tekemistä, myös kaupungin raskaat lupajärjestelyt samalla vaikeuttavat sitä (Merimaa, 2007, 117). Kunnan toimijoiden näkökulmasta jopa esitetty, että palvelujen ”uberoituminen” eli pirstaloituminen organisaatioiden palkkalistoilla olevien työntekijöiden ulkopuolelle voi olla uhka monen ammattikunnan, kuten kunnallisen virkamiestyön säilyvyydelle (Sutinen, 2015; Mäenpää & Faehne, 2015). Tämä tarkoittaisi kaupunkiaktiivisuuden sektoroitumista esimerkiksi 3. sektorin, tapahtumayritysten tai vapaaehtoistyöhön perustuvien tahojen toiminnaksi, kunnan organisaation ulkopuolelle. Toisaalta, kuten mainittu, kuitenkin kaupunki organisaationa vastaa alueista ja siten

myös kaupungin rooli on määriteltävä kaupunkiaktiivisissa. Roolin määrittely on usein monimutkaista, kuten oheinen Fiksu kulttuurituottaja –koulutuksesta poimittu kommentti osoittaa:

Myös se näkökulma, että pitää olla hirveen varovainen. Tai mä ainakin saatan olla että kun mennään mukaan johonkin kaupunkiaktiivismin muotoon, vaikkapa johonkin nuorten tapahtumaan, niin me saatetaan jyrätä kuoliaksi se koko homma. (Täydennyskoulutuksen ryhmätehtävän tulosten purku. Ryhmän pohdinnan näkökulma: Mitä kaupunkiaktiivismin toimintafilosofia ja toimijat voivat antaa)

Asukaslähtöisen aktiivisuuden nousun vuoksi kysyin lomakekyselyssä tuottajilta myös yksittäisten asukkaiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Sen kysymysmuoto oli hiukan haastava, sillä jotkut tulkitsivat jokapäiväisen asiakaspalvelun yhteistyöksi ja toiset taas pitivät yhteistyönä vasta sitä kun tehdään esimerkiksi asukaslähtöistä yhteistuotantoa. Tämä omalla tavallaan kuvastaa myös asian uutuutta ja kaupungin näkökulmasta osin ehkä jopa vaikeana koettua luonnetta. Esimerkiksi osallisuusverkoston haastattelussa ni nousi työntekijöiden välillä aiheesta iso keskustelu. Toisaalta asukkaiden spontaanit toimintamuodot luovat kaupunkikulttuurin elävyyttä, mutta toisaalta työntekijät kokivat lupa- ja vastuukysymykset sen toteutumisessa vaikeiksi.

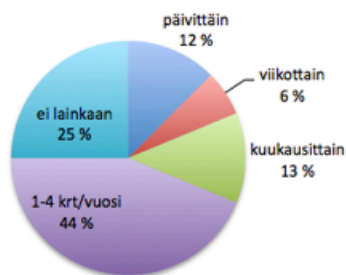
Huolimatta siitä, että osa vastanneista arvioi asukkaiden kanssa tehtävän yhteistyön olevan myös perinteisten kulttuuritilaisuuksien asiakkuutta, lomakekyselyyn vastanneista tuottajista silti jopa 25 % (6 tuottajaa 24:stä) arvioi, ettei tee asukkaiden kanssa lainkaan yhteistyötä. Kaupunkiaktiivismin nousun myötä tämä osoittaa mielestäni melko suurta etäisyyttä vielä monelta osin asukkaiden aktiivisuudesta lähtevään toimintaan. Toisaalta tässä työssä ei tutkittu sitä, kuinka laajaa kaupunkiaktiivismin juuri tutkittujen kulttuuritalojen lähialueilla spesifisti on. Voisi myös ajatella, että 3. sektorin yhteistyö tarkoittaisi myös yhteistyötä asukkaiden kanssa, esimerkiksi kaupunginosayhdistysten kautta, mutta kysely osoitti, että myöskään sillä sektorilla yhteistyö ei kaupunkiaktiivismin toteutumismuotojen tavoin ole suurta. 3. sektorin yhteistyö perustui enemmän seinien sisään tuotettuun ohjelmistotuotantoon.

Osa kyselyyn vastanneista tuottajista työskenteli kulttuuritalojen ulkopuolella, esimerkiksi kaupunkitapahtumien tuottamisen tehtävissä. Siten sain vertailutietoa yhteistyömuotoihin niin sanotun seinällisen ja seinättömän tuotannon välillä. Keskeisin havaintoni oli, että seinien ulkopuolella toimivat tuottajat tekevät lähtökohtaisesti hiukan kulttuuritaloja enemmän yhteistyötä sekä asukkaiden (kuvio 3), että myös kaikkien muiden lomakekyselyssä kysymieni yhteistyötahojen kanssa. Poikkeuksen muodostivat ainoas-

taan toiset kaupungit, joiden kanssa taas kulttuuritalot tekivät seinättömiä tuottajia enemmän yhteistyötä. Tästä tuloksesta voisi tulkita, että kulttuuritalojen seinien sisäpuolella tehtävä toiminta on enemmän perinteiseen taidelaitoksen rooliin ja ohjelmistotuotantoon painottuvaa, kun taas talon seinien ulkopuolella tuotettu toiminta on tässä mielessä ketterämpää ja verkostoituvampaa. Ehkä se syntyy pakostakin, koska niin sanottu ”seinätön tuotanto” on tehtävä ilman seinien luomia fasilitetteja, kuten esitystiloja ja tekniikkaa. Myöskään valmista lipunmyyntijärjestelmää ei ole, mikä asettaisi yleisön selkeästi yleisörooliin toimijuuden sijasta. Mahdollisesti asiaan vaikuttaa myös jo aiemmin mainitsemani tuloksellisuuden mittarit, joilla kulttuuritalojen toimintaa mitataan. Tämä vaatisi vielä lisätutkintaa, mutta tämän työn tulosten perusteella näyttäisi siltä, että ”seinätön tuotanto” on askeleen verran edellä matkalla kohti kuntien strategisten kulttuurissuunnitteluun viittaavien päämäärien toteutumista.

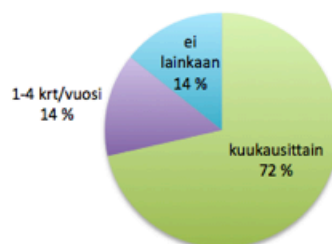
Kulttuuritalojen työntekijät

Yksittäiset asukkaat

Talojen ulkopuolella työskentelevät

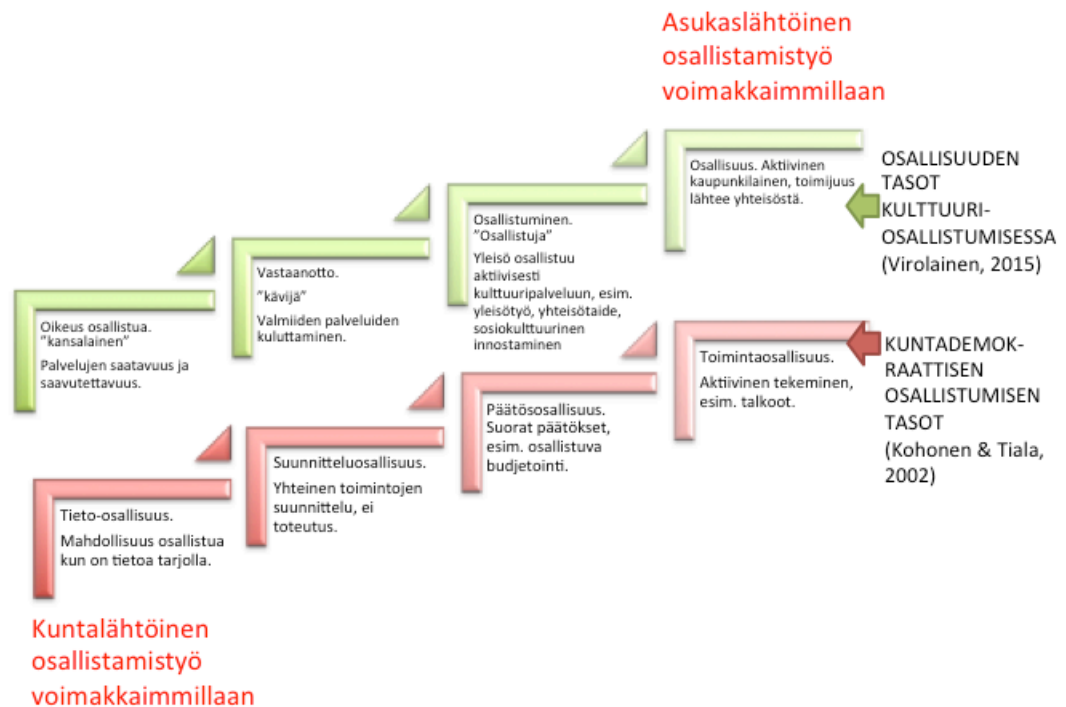
Yksittäiset asukkaat

Kuvio 3. Yhteistyö asukkaiden kanssa pääkaupunkiseudun kulttuuritaloissa ja sen ulkopuolella työskentelevillä tuottajilla.

Työn alussa esitin kuntademokraattisesta ja kulttuuripoliittisesta osallisuuden diskursseista rakentamani osallisuuden porrasmallin (kuvio 2, sivu 14). Osallisuusverkoston ryhmähaastattelun tulosten perusteella kaikki siinä mainitut kuntademokraattisen osallisuuden muodot nähtiin merkitykselliseksi kuntien toiminnalle. Lisäksi haastateltavat korostivat asukkaan omaehtoista valintaa siitä, mihin osallisuuden muotoon hän haluaa osallistua. Toisin sanoen, tietoa mahdollisuuksista ja mahdollisuuksia osallistumiseen pitää olla tarjolla, mutta osallistumisen valinta on asukkaan. Sama ajattelu korostuu myös kulttuuripoliittisessa ajattelussa eri kerrosten ja siten erilaisten kulttuuriosallistu-

misen mahdollisuuksien tärkeydestä (Virolainen, 2015, 32). Tämä korostui myös monessa kohtaa Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutuksessa. Edellä esittämäni yhteistyömuodoista keräämäni aineiston perusteella päättelen kuitenkin, että osallisuuden muodot toteutuvat kunnan tuottamana vahvimmin alimmilla portailla heiketen ylöspäin mentäessä ja taas asukkaiden omaehtoisesti tuottamana vahvimmin ylimmällä portaalla heiketen alaspäin mentäessä (kuvio 4).

Kuvio 4. Kuntalähtöisen ja asukaslähtöisen osallisuuden tuottamisen kuntamuodot osallisuuden portailla. (Ala-Nikkola, 2015; Kohonen & Tiala, 2002; Virolainen, 2015 pohjalta).

Asukkaiden toiminta on huomattavasti ketterämpää, koska se perustuu vapaaehtoisesta yhteisöstä koostuneeseen joukkoon. Siksi sen toimintaosallisuus valmius on huomattavasti parempi kuin kunnan, jonka toiminta perustuu organisaatioon ja siten myös organisaation tiettyihin määrättyihin työtehtäviin, vastuu- ja lupakysymyksiin kuin myös asukkaiden tasavertaiseen kohteluun. Muun muassa mihin ajankohtaan kaupungissa saa olla tapahtumia nousi ilmi osallisuusverkoston haastattelussa kunnan näkökulmasta vaikeana asiana vastuukysymysten ohella. Kunnan toimintaa määrittävät niin

kaupunkien strategiset päämäärät, lainsäädäntö kuin tuloksellisuusmittaritkin. Asukaslähtöinen ruohonjuuritason toiminta taas toimii itseohjautuvien verkostojen mallilla, vapaaehtoisuuteen perustuvaa työtä, joka on malliltaan paljon ketterämpää. Siten kaupunkiaktiivisuuden ja kulttuuritalojen välisen toiminnan vahvistaminen näyttäisi olevan keskeisimpiä tekijöitä kohti toimivampaa kulttuurisuunnittelua. Osallisuusverkoston haastattelussa nousi esiin yksi esimerkki siitä, miten paljon ketterämmin toimintaosallisuus toteutuu kunnan toimesta ja toisaalta miten siinä voitiin tehdä yhteistyötä asukkaiden kanssa:

”Tää on kans mielenkiintosta, et ku sithän taas asukkailla on omia facebook-foorumeja, et jos ajattelee vaikka Aviapolis-asukkaiden foorumia, jossa on 800 jäsentä. Ja toki siellä saattaa olla aika pieni joukko mikä keskustelee, mutta sielähän päivittäin päivitetään mitä siellä alueella tapahtuu et miten meidän sit pitäisi olla vuorovaikutuksessa niitten asukkaiden omien kanavien kanssa. Koska sitten ne on taas sellasia, että siellä he osallistuu että sitte... esimerkkinä meillä oli Backaksen kartanoalueen suunnittelutyöpaja ja yks asukas joka oli ilmoittautunu sinne niin avas facebook-keskustelun että mitä asukkaat toivovat hänen vievän sinne pajaan tullessaan. Niin sieltä tuli yli sata kommenttia saman tien, mitä me tietysti hyödynnettiin. Mut et miten me ollaan dialogissa, just tää....” (Vantaan kaupungin osallisuusverkoston työntekijä, 2015)

Mitä sitten kaupunkiaktiivisuuden ja kulttuuritalojen yhteistyön lisäämiseksi tulisi konkreettisesti tehdä? Osallisuusverkoston haastattelussa pohdittiin osallisuuden kaksisuuntaista (asukaslähtöinen ja kuntalähtöinen) toimijaroolia kaupungeissa. Haastateltavat näkivät keskeisenä kaksi konkreettista asiaa. Ensinnäkin keskeistä on toimivan verkostojen välisen dialogin synnyttäminen ja ylläpitäminen joko sähköisesti tai livenä toteutettuna, kuten edellä esitetty esimerkki (case Aviapolis) osoittaa. Sama kävi myös ilmi keräämässäni aineistossa Fiksu kulttuurituottaja –koulutuksesta:

”Olisi ehkä järkevää aloittaa vaikka siitä että kulttuuritoimen nettisivuilla tarjottaisiin edes jonkinlainen kanava kuntalaisen aktiivisuudelle” (Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutuksen osallistuja, 2015. Kommentti koulutukseen osallistuneiden facebook-keskustelusta).

Toisena keinona asukkaiden ja kunnan yhteistyön mahdollistamiselle nousi osallisuusverkoston haastattelussa esiin välittäjän merkitys. Yhteistyöhön tarvitaan henkilö, joka ”kutoo” verkostojen toimintaa yhteen eli löytää oikeat verkostot ja auttaa niitä toimimaan. Olen itse nimennyt tämän henkilön ”verkostokuriiriksi” ja tulkitsin tämän yhdeksi keskeisimmistä avaimista kohti tuottajien osaamistarpeiden ennakoitua työssäni.

”.... helposti tällasesta työstä ja toiminnasta jolla edistetään yhteisöllisyyttä ja ihmisten välistä vuorovaikutusta ja sitä kautta vaikutetaan sen hyvinvoinnin elämisen arjen sujuvuuteen ja ylipäätään hyvinvointiin alueella,

niin joka alueella pitäisi kunnan palkata yhdyskuntatyöntekijöitä, jotka toimii sillä alueella. Jotka työkseen koordinoi sitä vapaaehtoistyön resursseja ja määrää mikä siellä on. Se on hirveen rankkaa vapaaehtoisena niin ku pyörittää sellasta niinku hyvinvointifirmaa, jossa menee verkostoja sinne tänne ja lonkeroita niin siihen kannattais ehdottomasti satsata sen yhden työntekijän palkka, jolloin se moninkertaistuu se resurssien määrä mitä se yks työntekijä voi sillä omalla panoksellaan saada hyötyä sillä alueella. (Vantaan kaupungin osallisuusverkoston työntekijä)

Eli silloin vois paremmin hyödyntää näitä järjestöjä ja kaikkia mitä alueella toimii? (haastattelija)

Kyllä. Auttaa avustuksien .... Konkreettisesti ylipäätään päivystää siinä tilassa, pitää yhteistietoja, kutsua koolle kokouksia, avustaa järjestöjä avustusten ja hakemuksein tekemisessä, ylipäätään tehdä alueella yhteistyösuunnitelmaa, pitää yhteyttä eri toimijoihin ja sitä kautta saattaa oikeita toimintapareja yhteen, jolloin syntyy taas jotakin muuta.” (Vantaan kaupungin osallisuusverkoston työntekijä, 2015)

Teetin Fiksu kulttuurituottaja –koulutukseen osallistuneilla myös ryhmätehtäviä, joissa kysyin osallistujilta miten he näkevät kaupunkiaktiivisuuden kulttuuritalojen yhteistyökumppanina. Ryhmätehtävin tuloksista tekemäni keskeisin havainto oli, että asukkaiden tuottama toiminta nähtiin ennen kaikkea toteutuvan omassa ”laatikossaan”. Sen mukaan talot toteuttavat omaa toimintaa, joka perustuu lähinnä esitystoimintaan, jossa asukas on yleisönä. Asukkaat taas tuottavat ruohonjuuritason toimintaa, johon talot osallistuvat omalla panoksellaan, esimerkiksi omalla ohjelmallaan kaupunginosapäivässä.

Kuinka helppoa se oli kun kaupunginosaliike (nimi poistettu) oli suunniteltu kaiken, julisteet, mainokset ja niin edelleen. Meillä oli vain paikka omalle toiminnalle, meidän talon tapahtumille. Se on just se parhaimmillaan. Mutta esimerkiksi Kaljakellunta, mitä me voidaan tehdä. Antaa WC:t ja roskalavat (naurua). (Täydennyskoulutuksen ryhmätehtävän tulosten purku. Ryhmän pohdinnan näkökulma: Mitä kaupunkiaktiivisuuden toimintafilosofia ja toimijat voivat antaa)

....

Mitä hyötyä meille on kaupunkiaktiivisista.... Me listattiin erilaisia hyviä ideoita, tarkoittaa sitä että siellä on ideoita, joita meillä ei ehkä tulis mieleen, erilainen ruohonjuuritason lähestymistapa ja tähän liittyen ehkä myös spontaanimpaa otetta tuottaa niitä ideoita. Jos me jotain voidaan siitä oppia tai päästä osalliseksi niin se voi keventää sitä työntekoa.

Kaupunkiaktivistit voivat antaa meille yleisön, sitoutuneen sellaisen. Eli jos on vaikka tällanen toimiva kaupunkiliike, siellä on usein sellanen porukka joka jo valmiiksi on hyvin aktiivinen ja sitoutunu siihen toimintaan, Niin jos me voidaan tehdä heidän kanssa yhteistyötä, niin myös se yleisö jota me tavoitetaan, niin usein on sitoutunut kun se tulee tän liikkeen sisältä ja sen heidän verkostojen kautta. Ja on myös hyviä ruohonjuuritason verkostoja ja väyliä levittää sitä tietoa niille ihmisille, jotka kaupunkiliikkeiden kautta keräävät sitä tietoa ja ovat mukana

siinä. (Täydennyskoulutuksen ryhmätehtävän tulosten purku. Ryhmän pohdinnan näkökulma: Mitä kaupunkiaktiivismin toimintafilosofia ja toimijat voivat antaa)

Edelliset tuottajien täydennyskoulutuksessa tehdyn ryhmätyön tuloksia koostavat kommentit osoittavat, että tuottajien vastauksista puuttui pääsääntöisesti ”*ulos laatikosta - out of the box*” –ajattelu, jossa ruohonjuuritason toiminta sulautuisi orgaaniseksi dialogiseksi osaksi kulttuuritalon toimintaa. Tällöin toimijuus asukkaiden kanssa olisi sulautuneessa vuorovaikutuksessa, missä kulttuuritalo ja sen tuottaja mahdollistaa asukkaiden tekemistä. Kulttuuritalon tehtävänä ei siten olisi asukkaiden kautta helpottaa omaa toimintaansa tai lisätä asiakaskuntaansa, vaan ennen kaikkea kasvattaa kaupunkiyhteisöjen hyvinvointia kulttuurisuunnittelun hengessä. Tämä edellyttää näkökulman kääntämistä, minkä tämän aineiston perusteella voisi tulkita myös yhtenä tuottajuuden osaamistarpeena. Kommenteissa nousi esiin myös huoli siitä, että yhteistyön muotoja ruohonjuuritason toiminnan kanssa pitäisi parantaa. Voisiko kulttuuritalon ja sen tuottajan rooli ollakin aiemmin esittämäni ”verkostokuriiri”, jonka tehtävänä on sijoittaa asukkaiden toiminta ja kulttuuritalon toiminta samaan laatikkoon. Vuorovaikutusettomuus tai omiin lokeroihinsa siiloutuminen voi mahdollisesti johtaa resurssien hukkaan ja kuntaorganisaation loitontumiseen asukkaasta. Kuten olen todennut, kunnat suuntaavat ajatteluun, jossa asukkaahan tulee olla osallinen kunnan toiminnasta. Mutta tulisiko myös kunnan olla osallinen asukkaiden toiminnasta?

4.2 Kulttuuritalojen toiminta talon seinien ulkopuolella

Toinen näkökulmani tässä luvussa oli tarkastella kulttuuritalojen tuottaman ohjelmiston nykytilaa suhteessa kaupunkitilan monipuoliseen käyttöön. Kunnan rakennuksilta ja palveluilta odotetaan tänä päivänä suurempaa ”kaiken kattavuutta” eli ne eivät toimia vain yhtä tarkoitusta varten (Mäenpää, 2011, 151-152). Tämä tarkoittaa vanhan kulttuuritalojen ideologian eli toimintojen saman katon alle sijoittelun lisäksi vielä laajempaa tilankäytöllistä ajattelua ja toimintojen sekoittamista. Esimerkiksi Tanskan uusi kirjastomalli korostaa kirjaston olevan oppimistila, inspiraatiotila, kohtaamistila ja esiintymistila, jossa kokemukset, voimaannuttaminen, osallistaminen ja innovaatiot ovat houkuttamina asiakkaille (Tuomi & Saarti, 2015, 16). Kulttuuritalojen perusidea on ollut aina asukkaiden palvelu, mutta tämän päivän haasteena kulttuuritaloille on, miten se tehdään vielä monipuolisemmin, tiloja ja toimintoja sekoittaen sekä asukkaita ja muita toi-

mijoita toimintaan osallistaen. Tämä tarkoittaa muun muassa avautumista talojen seinien ulkopuolelle.

Kokosin yhteen ohjelmistotiedot kaikista valitsemistani pääkaupunkiseudun kulttuuritaloista puolen vuoden (6 kuukautta) ajalta. Analysoin aineiston dokumenttianalyysin menetelmin. Aineistosta käy ilmi, että kulttuuritalojen seinien ulkopuolelle jalkautuminen on vielä hyvin vähäistä. Vain 4 % koko ohjelmistosta toteutuu talojen seinien ulkopuolella (1598 tapahtumaa seinien sisäpuolella ja 58 tapahtumaa ulkopuolella). Ulkopuolelle tehty ohjelmisto oli lähes poikkeuksetta kaupunginosapäiviä. Lisäksi lukua kasvattivat kaupunkitanssit, jota tuotettiin kesä-aikaan sekä Espoossa että Vantaalla. Fiksu kulttuurituottaja –koulutuksessa osallistujat esittelivät talojensa toimintaa. Esittelyistä keräämässäni materiaalissa kävi kuitenkin ilmi, että tuottajat kuitenkin haluavat tai ainakin kokevat velvollisuudeksi jalkautua talojen ulkopuolelle. Niin ikään aineistostani on käynyt jo aiemmin ilmi talojen jalkautumisen ongelmallisuus muun muassa tulostittareiden vuoksi. Painotan kuitenkin, että tätä asiaa en tutkinut riittävän tarkasti voidakseni tehdä riittävän voimakasta oletusta pidemmälle meneviä johtopäätöksiä tulostittareiden vaikutuksesta asiaan.

Fiksu kulttuurituottaja –koulutuksessa keräämässäni aineistossani kävi myös ilmi, että taloissa on panostettu jonkin verran aiempaa enemmän aulatilojen käyttämiseen esityksareenoina. Tätä en tutkinut dokumenttianalyysissä erikseen, joten tämä oli tärkeä lisätieto talojen halusta avautua salien ulkopuolelle. Samoin koulutuksesta saadusta aineistosta käy ilmi, että talojen seinien ulkopuolelle tuotetaan ylipäänsä enemmän ohjelmaa kuin tutkimistani ohjelmistokalentereista on nähtävissä. Määrä ei ole suurta, mutta sitä kuitenkin on. Esimerkiksi osallistavat kaupunginosahankkeet ja erilaiset tempaukset eivät näy kulttuuritalojen ohjelmistokalentereissa lainkaan. Pohdin tämän johdettavan mahdollisesti siitä, että ne eivät ole aina perinteisessä mielessä esityksellistä toimintaa, jolloin voidaan ajatella niiden kuuluvan eri viestintäkanaviin kuin ohjelmistokalenteriin. Toinen syy voi löytyä kohderyhmästä – esimerkiksi tuottajakoulutuksessa esiin tullut Vuosaarella toteutettu Afo-pub –kokeilu sijoittui suoraan pubeihin ja niiden kanta-asiakkaisiin eli jo olemassa olevaan yleisöön. Tarkoituksena ei ollut tapahtumassa tavoittaakaan pubeihin uutta asiakaskuntaa. Näin ollen tapahtuma ei näyttäydä ohjelmistokalenterissa, joka ehkä mielletään profiililtaan suuren yleisön tiedotuspaikaksi.

Kuitenkin olen aiemmin tuonut esiin kunnallisen kulttuurin tehtävien monimerkityksisyyden ja siten esimerkiksi alueen vetovoiman kannalta voisi olla järkevää tuoda monenlaisella ohjelmistolla hyvää ”klangia” alueesta esiin. Hyvä klangin luoja olisivat juuri tällaiset asukaslähtöiset tapahtumat, kuten tämä Fiksu kulttuurituottaja –koulutuksesta poimittu kommentti osoittaa:

Eli ehkä just koska pinnalla on tää osallistaminen ja muuta niin medioita kiinnostaa paljon enemmän se mitä yksittäiset ihmiset saavat aikaan ja tekevät. Lehdistöt usein nostavat sellaisia juttuja mitä joku on keksinyt tehdä, nimenomaan lähtenyt vaan nolasta liikkeelle, toteuttanut sen idean. Vähemmän saa huomiota se mitä kaupungin toimijat tai kulttuuritalot tekee. Jolloin se, että päästään yhteistyön kautta myös itse näkyville on toki suotavaa. (Fiksu kulttuurituottaja – koulutus, ryhmätehtävän purku)

Talojen ulkopuolelle jalkautuminen ja edellisessä luvussa käsitelty asukaslähtöisen yhteistyön lisääminen ovatkin vuorovaikutuksessa keskenään. Konkreettinen esimerkki tästä on Roihuvuoren kaupunginosa, jossa uudelleen brändäämisen kautta on vahvistettu alueen arvostusta (Ilmonen, 2014, 63-64). Puhutaan paikan tuottamisesta (*place production / placemaking*) (Ilmonen, 2014, 55). Roihuvuoresta on noussut viimeisen vuosikymmenen aikana haluttu asuinalue, jolla on vahva yhteisöllinen maine. Prosessi on toteutettu asukaslähtöisesti aktiivisen Roihuvuori-seuran kautta, joka järjestää tapahtumia ja toimintaa. Tämän seurauksena ihmisten sosiaaliset verkostot ovat vahvistuneet, alueen yleinen arvostus ja tunnettuus lisääntyneet ja Roihuvuori-identiteetti vahvistunut. (Ilmonen, 2014, 64). Kaupunkitutkimuksessa puhutaan positiivista ja negatiivista kierteistä, jotka ruokkivat itseään ja siten kehittävät aluetta jompaankumpaan suuntaan. Negatiivista kierrettä tukee alueen yksipuolistuminen, köyhyys, turvattomuus ja epäsiisteys. Positiivista kierrettä taas voivat edesauttaa myönteinen julkisuus, huhut ja asukasaktivismi (Ilmonen, 2014, 52). Case Roihuvuori on täysin asukaslähtöisestä toiminnasta lähtenyt asia. Kuitenkin uskon, että myös kulttuuritalot voisivat toimia alueellisina placemakereinä eli paikan tuottajina omilla alueillaan. Kuten olen jo aikaisemmin todennut, kaupunkitila on muuttunut. Ennen kaupunkitilan rakentamisen päämääränä oli hyvät rakennukset. Tänä päivänä kiinnitetään enemmän huomiota hyvään elämään rakennusten ympärillä. (Gävert & Tikka, 2015). Kaupungeista on tullut tapahtumallisuuden leikkikenttiä, jossa ”leikkijöinä” ovat asukkaat. (Halonen, 2011a, 74-75; Mäenpää & Faehline, 2015). Siten voimakkaampi jalkautuminen talojen ulkopuolelle toiminnan tuottamisessa voisi olla kulttuuritalojen avain kulttuurille asetettujen monipuolisten tehtävien toteuttamiseksi kaupungeissa.

4.3 Yleisön osallistaminen kulttuuritalojen ohjelmistoissa

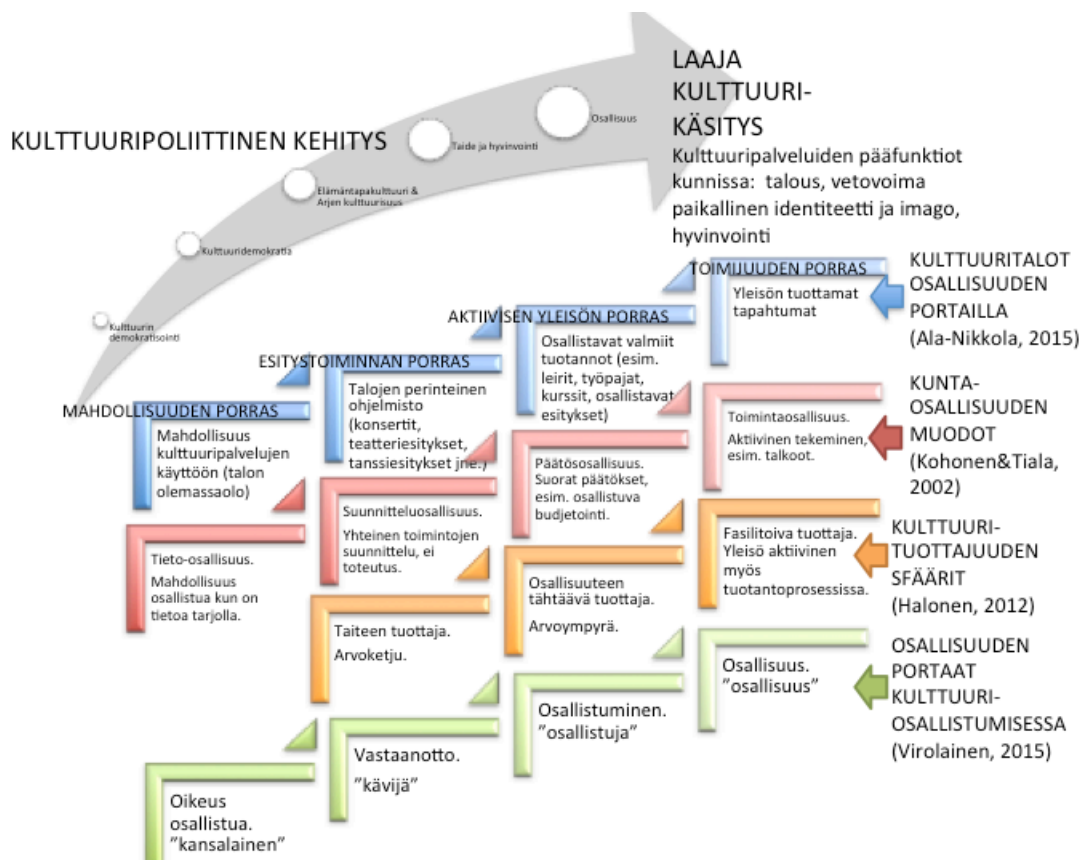
Tekemässäni nykytilan kartoituksessa on tähän saakka noussut erittäin voimakkaana, että kulttuuritalojen toiminta nykytilassa perustuu strategisista tavoitteista poiketen talojen sisällä tapahtuvaan, ohjelmistotarjontaan rakentuvaan toimintaan. Siksi halusinkin kartoittaa vielä tätä aihepiiriä tarkemmin pääkaupunkiseudun kulttuuritaloissa.

Luokittelin niin ikään kulttuuritalojen tapahtumia jo mainitun ohjelmistokalentereista tehdyn dokumenttianalyysin avulla. Luokittelun avulla sijoittelin kulttuuritalot jo aiemmin esittelemilleni osallisuuden portaille (kuvio 5) sen mukaan, millaista osallistamistyötä taloissa tehdään. Tässä vaiheessa lisäsin kuitenkin osallisuuden portaille vielä yhden tason, jolla kuvaan kulttuurituottajan työn merkitystä ja työnkuvaa osallistamisessa. Täten aineistoni rakentuu kohti tuottajan osaamistarpeiden ennakoitua. Yleisöjen osallistumisen muutos on vaikuttanut kulttuurituottajan työhön. Katri Halonen (2011) on tutkinut tätä muutosta väitöskirjassaan (Halonen, 2011b). Muutoksen vaikutuksia kulttuurituottajan osaamistarpeisiin ja ammatinkuvaan ennakoitiin niin ikään neljän kulttuurituotannon koulutusta antavan ammattikorkeakoulun vuonna 2012 päättyneessä yhteishankkeessa Tuottaja 2020. Mukana olivat Humanistinen ammattikorkeakoulu, Metropolia ammattikorkeakoulu, Mikkelin ammattikorkeakoulu ja Yrkeshögskolan Novia (Halonen, 2012). On esitetty, että kulttuurituottajan työ voidaan määrittää kolmeen sfääriin:

- Taiteen tuottajuuden sfääri, joka perustuu perinteiseen esitystoimintaan, jossa yleisön rooli on vastaanottaminen. Malli toimii kulttuurituotannon perinteisen arvoketjumallin kautta, jossa tuottaja toimii välittäjänä yleisön ja taiteilijan välillä. (Halonen, 2012, 50-53).
- Osallisuuteen tehtävää tuottajuus, jossa yleisön rooli on olla aktiivisena toimijana ja vuorovaikutuksessa taiteilijan kanssa. Tuottajan rooli perustuu arvoympyrään, jossa tuottaja on välittäjä yleisön ja taiteilijan välillä luomalla rakenteita kohtaamiselle, mutta itse tuotantoprosessin lopputulosta määrittää aktiivinen vuorovaikutus taiteilijan ja yleisön välillä. Tälle alueelle sijoittuvat esimerkiksi osallistavan taiteen muodot. (Halonen, 2012, 50-53).
- Fasilitoiva tuottajuus, jossa ei ole varsinaisesti yleisöä sen alkuperäisessä merkityksessä. Sen sijaan kaikki toimijat ovat koko tuotantoprosessin ajan aktiivisessa vuorovaikutuksellisessa prosessissa osallistuen tuotannon kaikkiin vaiheisiin. Siten niin sanottu yleisö on myös tuottajan, kuluttajan ja taitei-

lijän roolissa. Tuottajan roolina on mahdollistaa tuotantoprosessin sujuvuuden eri vaiheissa. (Halonen, 2012, 50-53; Halonen, 2011b, 70-78). Siten tälle portaalle sijoittuu esimerkiksi yhteistuotantona joukkoistaen tuotetut kaupunkitapahtumat, kuten vaikkapa ravintolapäivät tai kylä-/katujuhlat.

Tuottajuuden sfääreissä voidaan nähdä niin ikään yhteys kulttuuripoliittiseen kehitykseen, kuten aiemmin olen todennut olevan myös yleisöjen osallistumisen tasoissa. Tuottajuus onkin oikeastaan käänteinen näkökulma yleisöjen osallistumisen muuttumiseen, sillä yleisöjen osallistumisen tasot tarkoittavat samalla tuottajan osaamisprofiilin muuttumista. Siksi niiden vertailu rinnakkain on mielekästä.

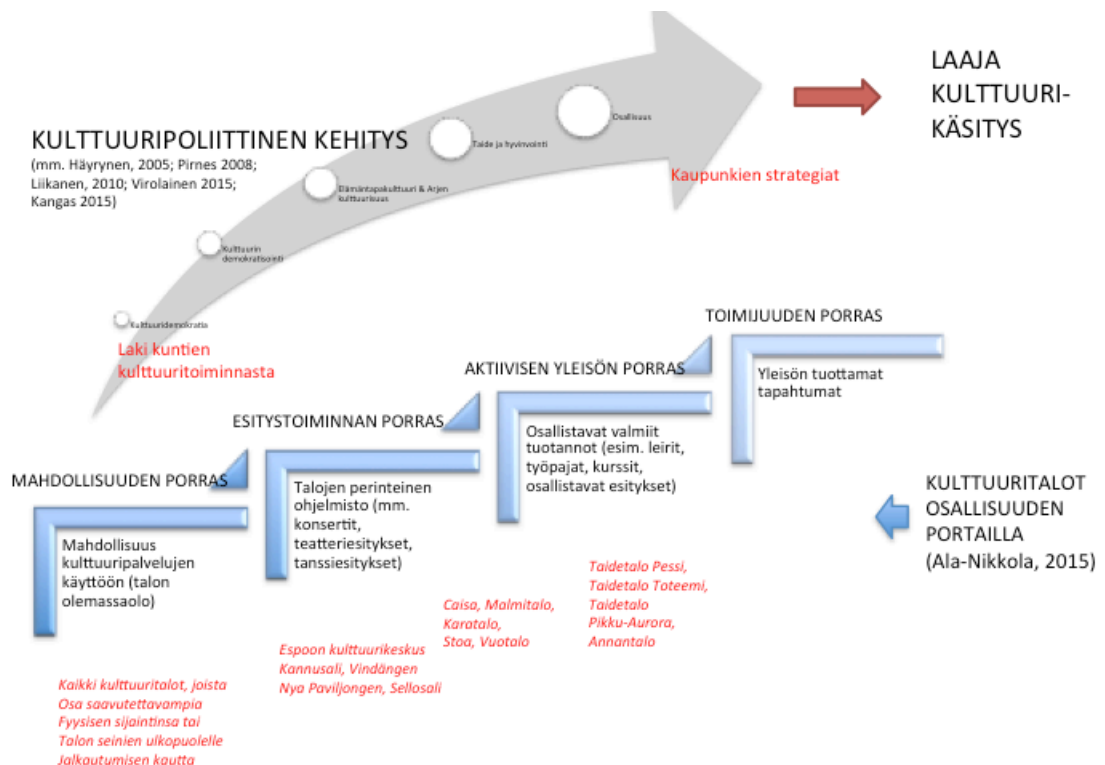

Kuvio 5. Yleisöjen osallistamisen tasot kulttuuritaloissa (Ala-Nikkola, 2015; Halonen, 2012, Kohonen & Tiala, 2002 ja Virolainen, 2015 mukaan)

Kuviossa 5 tuon siis rinnakkain tässä työssä esittämäni yleisöjen osallistamisen tasot (Virolainen 2015), tuottajuuden muuttumisen tasot (Halonen, 2012), kuntademokraattisen osallistumisen tasot (Kohonen & Tiala, 2002) sekä kulttuuripoliittisen diskurssin kehittymisen niiden rinnalla. Olen yhdistänyt nämä tasot kulttuuritalojen näkökulmasta

talojen omiksi osallisuuden portaiksi, jotka määrittelin nimillä: mahdollisuuden porras, esitystoiminnan porras, aktiivisen yleisön porras ja toimijuuden porras (kuvio 5). Kuvion tulkinnassa on tärkeää ymmärtää, että se ei arvota toisia osallistumisen muotoja toisia paremmiksi tai olennaisemmiksi. Sen tulkinnassa onkin syytä ymmärtää, että yleisesti kulttuuripoliittista kehitystä leimaa kerroksellisuus. Uudenlaiset kulttuuripoliittiset suunnat eivät siten poista vanhoja suuntia, vaan rakentuvat niiden päälle (Virolainen, 2015, 96).

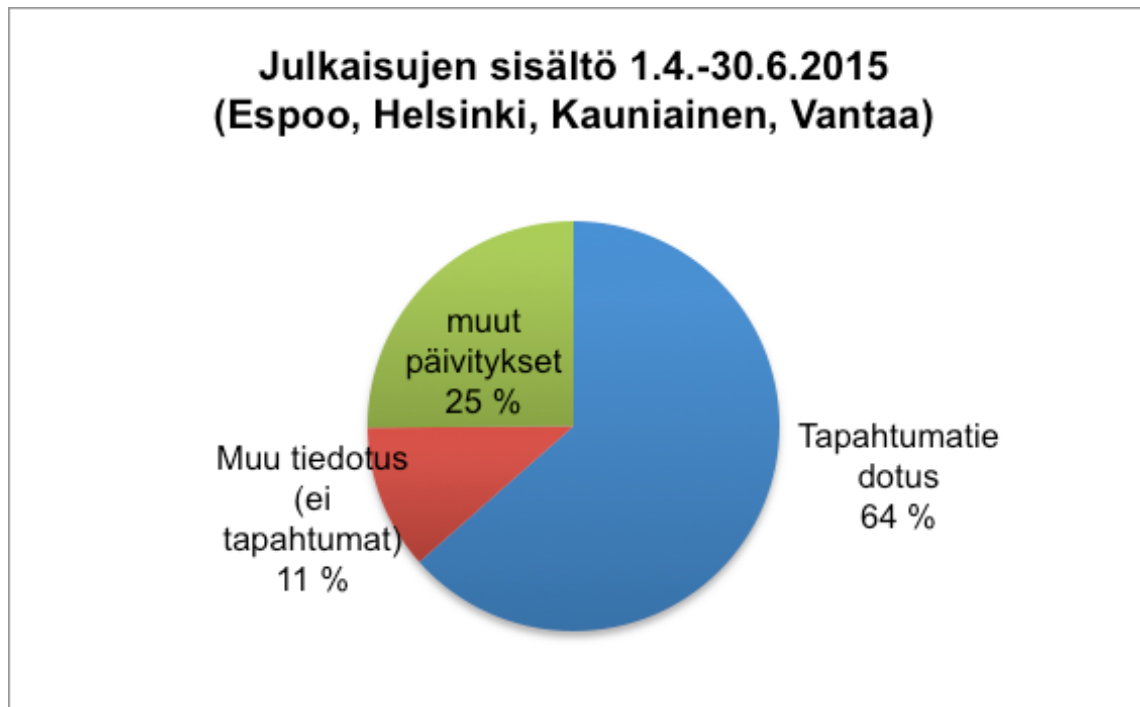
Seuraavaksi esittelen dokumenttianalyysini tulokset siitä, miten kulttuuritalot tällä hetkellä sijoittuvat osallisuuden tasoille eli portaille. Kulttuuritalojen sijoittelussa dokumenttianalyysin perusteella osallisuuden portaille näkyy niin ikään kerroksellisuus. Mikään kulttuuritaloista ei tuottanut yksinomaan yhden portaan osallistumisen muotoja. Olen sijoitellut talot portaille sen mukaan mikä on näyttäytynyt niiden toiminnassa keskeisimpänä yleisöjen osallistamisen muotoina. Kulttuuritalojen sijoittuminen eri portaille näkyy tiivistetysti kuviossa 6, jota vielä seuraavaksi sanallisesti tulkiten.

Kuvio 6. Pääkaupunkiseudun kulttuuritalot osallisuuden portaille (Ala-Nikkola, 2015).

Mahdollisuuden portaalle sijoittuu talojen olemassa olo. Siten kulttuuritalojen näkökulmasta se määrittyy automaattisesti olemassa olevaksi. Tosin tässä työssä hahmottelemani kulttuurisuunnittelun ajattelun perusteella voidaan kyseenalaistaa onko mahdollisuuden portaan keskeisin merkitys niinkään talon olemassa olo, vaan ennen kaikkea kulttuurin läsnäolo yleisesti kaupunkitilassa. Mahdollisuuden portaalle määrittyy myös tieto kulttuuripalveluiden olemassa olosta. Pääsääntöisesti tieto oli helposti löydettävissä verkosta, josta löytyvistä ohjelmistokalentereista analyysin toteutin. Kuitenkin, ehkä vähän yllättäinkin ei kaikista taloista löytynyt ohjelmistotarjontaa verkossa tai se oli vajaata (esimerkiksi 1 tapahtuma talossa koko syksylle). Tein dokumenttianalyysin heinäkuussa, jolloin vielä yhden kaupungin osalta ei syksyn ohjelmistoa ollut edes saatavilla. Tämän kaupungin osalta analysoin verkosta löytyneen vanhan, kevään ohjelmiston.

Tein ohjelmistanalyysin rinnalla myös netnografista tutkimusta kulttuuritalojen sosiaalisen median käytöstä, sillä sosiaalisen median murros oli osoittautunut työssäni merkittäväksi osallisuuden paikaksi, ennen kaikkea kaupunkiaktivismiin suhteen. Kartoitin eri sosiaalisen median yleisimpiä välineitä ja näytti siltä, että ainoastaan facebook oli aktiivisesti käytössä valtaosalla kulttuuritaloista. Siksi päädyin tekemään analyysin vain sen perusteella. Facebook-analyysi osoitti sen, että facebookin saavutettavuuskin vaihtelee paljon taloittain. Helsingissä facebookin käyttö oli aktiivisinta ja monipuolisinta, tosin kaupungin sisällä se vaihteli myös taloittain. Facebookin erilainen käyttö taloittain voisi kertoa mahdollisesti siitä, että taloissa ei ole tehty yhtenäistä linjausta sosiaalisen median käytöstä, vaan se perustuu yksittäisten tuottajien tai tiedottajien osaamiseen ja kiinnostukseen. Kaikkien kaupunkien tasolla katsottuna sosiaalisen median käyttö vaihteli suuresti. Joillakin ei ollut facebookissa lainkaan toimintaa, joillakin taas runsaasti. Keskimääräisimmät sivustojen kokonaistykkeäjäien määrät vaihtelivat 200 ja 2000 tykkääjän välillä. Oli myös havaittavissa, että moni oli vastikään aloittanut facebook-uran, mikä kertoo sosiaalisen median välttämättömyydestä julkisten tahojen toiminnassa. Niille, joilla facebook on käytössä, todentuu se ennen kaikkea mahdollisuuden portaan kanavana eli facebook toimii lähtökohtaisesti tiedon jakajana, ei niinkään yhteisöllisen kohtaamisen paikkana, jollaisena se esimerkiksi kaupunkiaktivismissa näyttäytyy, kuten työssäni olen todennut. (kuvio 7 ja taulukko 2).

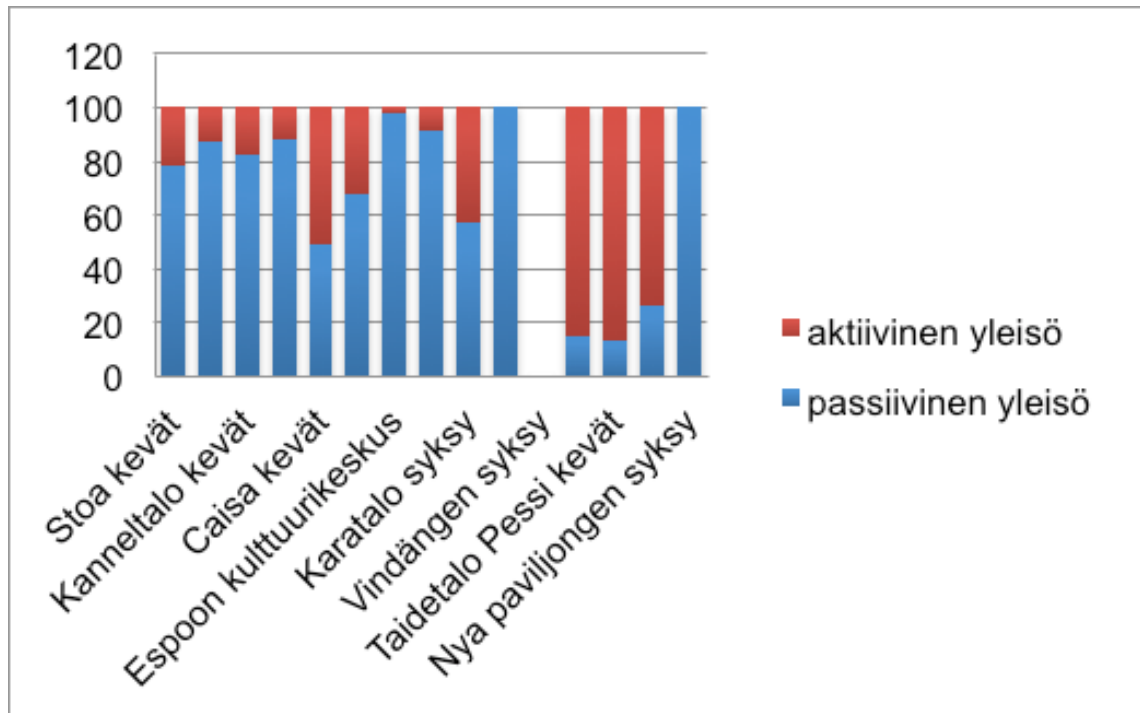
Kuvio 7. Facebookin päivitysten sisällöllinen viesti 3 kuukauden ajalta kulttuuritaloissa.

Taulukko 2. Osallistuva toiminta kulttuuritalojen facebook-sivustoilla.

Keskimääräinen kommenttien määrä / päivitys	Keskimääräinen jakojen määrä / päivitys	Keskimääräinen tykkäysten määrä / päivitys
0,3 kpl	2 kpl	10,4 kpl

Pääosin kuitenkin mahdollisuuden porras toteutuu kaikissa taloissa ja tietoa talojen tarjonnasta on löydettävissä. Oma tutkimuksen aiheensa olisi se, miten taloja loppujen lopuksi käytetään jos tietoa kuitenkin on lähtökohtaisesti kaikille saatavilla. Eli kuka tiedon ottaa vastaan ja hyödyntää sen tarjoaman mahdollisuuden. Tähän aiheeseen pureutui muun muassa keväällä 2015 päättynyt Humanistisen ammattikorkeakoulun Vetovoimaa kulttuurikeskuksiin –hanke. Hankkeen tulosten ja myös aiempien tutkimusten mukaan kuitenkin kulttuuritalojen ohjelmiston kuluttamiseen osallistuvat keskimäärin muita koulutettummat ja useimmin naiset kuin miehet (Keskinen, 2005, 107; Lindholm, 2015). Toisaalta tässä tullaan pakko-osallisuuden kysymykseen ja siihen, onko ei-kävijöitä tarpeen edes tavoittaa (Lindholm, 2015). Kävijätutkimukset kuitenkin vahvistavat mielestäni sen, että kulttuuritalot eivät ainakaan tänä päivänä palvele alkupeleistä ideologiaansa toimia kaikkien lähiöiden asukkaiden taloina tai kulttuurisuunnittelun ideologiaa.

Esitystoiminnan porras sijoittuu kulttuurin vastaanottoon perustuvaan osallistumiseen, perinteisenä nähtyyn esitys- ja taidetoimintaan. Siinä yleisön rooli määrittyy osallisuuden mittareilla jopa passiiviseksi, sillä rooli ei perustu aktiiviseen vuorovaikutukseen taiteilijan tai muun yleisön kanssa. Siten kulttuuritaloissa tämä tarkoittaa perinteisenä kulttuuripalveluna pidettyä talojen tarjoamaa ohjelmistoa, kuten esimerkiksi konserteja, teatteriesityksiä ja näyttelyitä.

Kuvio 8. Esitystoiminnan ja aktiivisen yleisön jakautuminen kulttuuritaloittain (% , kulttuuritalon omissa tiloissa toteutunut ohjelmisto puolen vuoden ajalta, tapahtumia yhteensä 1656 kpl).

Dokumenttianalyysini perusteella kaikki pääkaupunkiseudun kulttuuritalot sijoittuvat tälle portaalle. Vahvimmin sille kuitenkin sijoittuvat espoolaiset Espoon kulttuurikeskus ja Sellosali (kuvio 8). Sijoittumista mahdollisesti selittää Espoon kulttuuriyksikön rakenne, joka jakautuu erikseen ”seinättömiä” tuotantoja toteuttavaan kaupunkikulttuuriin ja kulttuuritalojen toteuttamaan toimintaan. Olen aiemmin todennut, että tuottajilla näyttäytyi erilaisia profiileja muun muassa siinä, kuinka paljon he tekivät yhteistyötä erilaisten verkostojen kanssa. Tässä tapauksessa voisikin miettiä, onko myös kulttuuritaloilla myös instituutiona erilaisia rooleja erilaisten yleisöjen osallistamisen muotojen tuottaji-

na. Siten osa taloista määrittäisikin suunnitellusti tälle tasolle ja osan tehtävänä on alueellinen aktivointi.

Verrattuna esitystoiminnan portaaseen **aktiivisen yleisön** portaalla yleisö osallistuu aktiivisesti kulttuurituotteen sisältöön toimijana. Tuottajan työnkuvan näkökulmasta arvoketju muuttuu arvoympyräksi eli yleisö ja taiteilija ovat aktiivisessa vuorovaikutuksessa keskenään. Tuottajan tehtävänä on luoda rakenne, jossa tämä voi tapahtua. (Virolainen, 2015, 96-97; Halonen, 2012, 50-53). Aktiivisen yleisön porras sijaitsee kuntien strategisten tavoitteiden, laajan kulttuurikäsityksen ja kunnan monipuolisen kulttuurin tehtäväkentän alueilla. Yleisöä aktivoivia kulttuurituotteita kohdistetaan tietyille ryhmille, mikä tarkoittaa esimerkiksi kulttuurin yhteistyötä sosiaali- ja terveystoimen, nuorisotoimen tai vaikkapa vanhustenhuollon kanssa. Myös kolmannen sektorin yhteistyö näyttäytyy tärkeänä tällä tasolla, esimerkiksi erilaisten kulttuurin harrasteryhmien toimintana kulttuuritaloissa. Tälle portaalle kulttuuritaloissa näyttikin liittyvän hyvin usein kulttuurin itse tekemiseen viittaava harrastusmainen toiminta. Kulttuuritaloissa tälle portaalle sijoittuivat osallistavat esitykset (vaikkapa improvisaatio) sekä työpajatyypinen toiminta, kurssit ja leirit. Keskeistä tällä portaalla kulttuuritaloissa mielestäni näyttäisi olevan yleisön aktiivisuus, joka rakentuu kuitenkin melko tarkasti määritellyn raamin sisään. Tällainen on esimerkiksi työpaja, jolle on määritetty ohjelmistokalenterissa selkeä aika ja paikka. Yleisö on siis aktiivinen, mutta tietyn tuotetun raamin sisällä.

Dokumenttianalyysini perusteella valtaosa kulttuuritaloista ei ainakaan vielä sijoitu tälle portaalle. Ainoastaan lastenkulttuuritaloissa aktiivisen yleisön tuotantojen rooli on voimakkaampi (kuvio 6). Tämä johtuu niiden toimintamallista järjestää runsaasti esimerkiksi työpaja- ja kurssimuotoista toimintaa. Muilla taloilla osallistavaa toimintaa oli jonkun verran Kulttuurikeskus Caisalla, Malmitalolla, Karatalolla, Stoalla ja Vuotalolla, mutta suhteessa esitystoiminnan porras oli kuitenkin painokkaampi. Osallistavat tapahtumat olivat esimerkiksi tanssityöpajoja, kaupunkitansseja, osallistavia musiikkiesityksiä tai improvisaatioesityksiä. Kuten olen aiemmin maininnut, osa tämän portaan toiminnasta ei näyttäytynyt lainkaan virallisissa ohjelmistokalentereissa. Tällaista on esimerkiksi hankkeissa tehty toiminta. Silti voin Fiksu kulttuurituottaja –koulutuksesta keräämäni aineistoni perusteella todeta, että ohjelmistoista tehty dokumenttianalyysi on pitkälti totuudenmukainen ja siihen hanketoiminnan tai muiden vastaavien muotojen kautta tulleet lisäykset eivät olennaisesti muuta talojen sijaintia osallisuuden portailta. Sen sijaan on syytä mainita havainto, että facebookissa talot tiedottivat jonkin verran ohjel-

mistokalentereita enemmän tämän kaltaisesta toiminnasta, esimerkiksi katuliitupäivänä tehdystä tempauksesta Vuotalon pihalla.

Fiksu kulttuurituottajakoulutuksen aikana tein myös havainnon, että yleisesti tuottajat näkevät osallistamistoiminnan olevan juuri tälle aktiivisen yleisön portaalle sijoittuvaa toimintaa. Kuitenkin työssäni käy ilmi, että sen lisäksi myös neljättä eli **toimijuuden porrasta** tulisi kulttuuritalojen toiminnassa kasvattaa. Se perustuu työssäni esiin nousseeseen yhteistyöhön asukkaiden ja muiden kaupunkiaktivismia tuottavien tahojen kanssa. Siten voisin olettaa, että erityisesti toimijuuden portaan osaamista ja sitä millaisin tuotannollisin työvälinein kulttuuritalon työntekijä voi siellä toimia, tulisi kasvattaa. Tätä porrasta ei kuitenkaan tunnustettu aineistoni perusteella kulttuuritalojen tuottajien keskuudessa kovin hyvin. Siksi olisikin tärkeää lisätä talojen tuottajien tietämystä näiden kahden osallisuuden muotojen olemassa olosta ja niiden hiukan toisistaan poikkeavista merkityksistä kulttuuritalojen toimintaympäristöissä.

Toimijuuden portaalla yleisön osallisuus on kaikkein voimakkainta. Tällaisessa osallisuudessa yksilön toimijuus kehittyy ja vahvistuu joko poliittisessa tai sosiaalisessa ulottuvuudessa. Poliittisessa ulottuvuudessa kansalaiset osallistuvat kulttuurin kehittämiseen yhteisöinä ja saavutettavuus määrittyy koko yhteisön tasolla. (Virolainen, 2015, 96-97). Täten tapahtuu siis esimerkiksi kaupunkiaktivismissa. Sosiaalisessa ulottuvuudessa taas yksilö voimaistuu ja osallisuus kulttuurista näyttäytyy syrjäytymisen vastakohtana. Siten se liittyy kulttuuripoliittisessa mielessä erityisesti kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin. (Virolainen, 2015, 96-97). Kyseessä on siis kulttuuriosallisuuden saavuttama yksilöllinen ja toisaalta myös yhteisöllinen kokemus. Palaan näihin osallisuuden merkityksiin tarkemmin seuraavassa luvussa.

Kulttuuritalojen osalta nykytilan analyysini sekä ohjelmistoista että facebook-toiminnasta osoittaa, että toimintaa ei tällä portaalla kulttuuritaloissa juurikaan ole. Sellaiseksi voisi laskea kaupunkitapahtumat, mutta tällöin niiden pitäisi olla selkeästi kulttuuritalojen fasilitoimana toteutettuja tapahtumia. Nyt kaupunginosajuhlat näyttäytyivät ainakin ohjelmistokalenterien ja myös osin täydennyskoulutuksesta keräämäni aineiston perusteella olevan talojen näkökulmasta ohjelmiston tuottamista oman talon sisään. Tosin muutamia esimerkkejä toimijuuden portaankin toteutumisesta taloissa on. Anantaloissa toteutetaan kulttuurisissit-toimintaa. Sen periaatteena on alueen nuorista

koostuva verkosto, joka toteuttaa omaehtoisesti toimintaa Annantalon tiloihin (Helsingin kulttuurikeskus, 2015). Tämän kaltainen toimintamalli voisi olla yksi konkreettinen esimerkki toimijuuden portaalla tapahtuvasta asukkaiden ja kulttuuritalojen toiminnan lähentymisestä toimijuuden portaalla.

Niin ikään kulttuuritalojen sosiaalinen media näyttää sijoittuvan ennen kaikkea tapahtumista tiedottamiseen, eikä sen käyttäjien aktivoimiseen yhteisölliseen toimintaan esimerkiksi kommentoimalla tai jakamalla sellaisia sisältöjä, jotka saisivat aikaan aktiivisuutta (taulukko 2). Kulttuuritalojen aktiivisesti toteuttamaa yhteisömanagerointia eli sosiaalisen median käyttäjien aktivoimista (Janhonen, 2014) ei ollut havaittavissa juuri ollenkaan.

Vantaan osallisuustyöntekijöiden haastattelussa ilmeni kunnallisen organisaation haastavuus sosiaalisen median yhteisöjä liikuttavassa käytössä eli yhteisömanageroinnissa ja vuorovaikutteisudessa. Yhteisömanageroinnin perusedellytyksiä on omalla nimellä toimiminen (Janhonen, 2014), joten kunnan yhteisön seuraaminen ilman henkilöityvää yhteisömanageria ei ole kiinnostavaa. Sosiaalisen median dokumenttianalyysistä tein kuitenkin havainnon, että eniten sosiaalisen median yleisöä näytti aktivoivan kulttuuritalon ulkopuolelle, monesti ohjelmistokalenterin ulkopuoliseen ja usein myös osallistuvaan toimintaan liittyvät asiat. Tällaisia olivat esimerkiksi mahdollisuus maalata katuliiduilla talon edustalle katuliitupäivänä, kulttuuritalon edustalla olevien kukkaistutusten kasvun ja siten kevään etenemisen seuranta, talon ulkopuolelle asukasvoimin tehdyt taideteokset sekä somekilpailut. Tämä havainto antaisi olettaa, että toimijuuden porras voisi toimia kulttuuritalojen generoimana juuri tämän kaltaisten, asukkaiden arkea ja toiminnallista osallistumista koskettavien asioiden kautta niin sosiaalisessa mediassa kuin reaali maailmassakin. Laajempi analyysi sosiaalisen median käytöstä on tämän työn liitteenä (liite 3).

5 Kulttuuritalojen merkitys lähiöille

Olen todennut kulttuuritalojen strategisten tavoitteiden suuntautuvan kulttuurisuunnittelun alueelle, jossa kulttuuritoiminnan ja siten kulttuuritalojen pitäisi olla osa kaupunkikehittämistä alueellisesti. Tässä työssä keskeinen rooli on strategioiden mukaan asukkaiden ja kulttuuritalojen osallistuja (*prosumer*)-roolilla, joka perustuu aktiiviseen yhteistyöhön niin asukkaiden kuin muidenkin toimijoiden välillä sekä toiminnan jalkautumi-

seen kulttuuritalojen ulkopuolelle kaupunkitilaan. Nykytilan analyysissä olen todennut, että kulttuuritalojen nykytoiminnassa näihin päämääriin on vielä matkaa. Siksi Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutus olikin kaupungeilta hyvä strateginen avaus matkalla kohti kulttuurisuunnittelun toteutumista. Siten myös näyttää siltä, että tuottajien ammattikentällä on mahdollisesti tarpeita tämän kaltaisen osaamisen kasvattamiseen laajemminkin. Yksi opinnäytetyöni pääkysymyksenä oli: Mikä on kulttuuritalojen rooli lähiöissä tulevaisuudessa? Tässä luvussa etsin vastausta siihen kysymykseen. Eli toisin sanoen vastausta siihen mikä on strategioissa näyttäytyvän osallistamisen eetoksen taustalla oleva merkitys.

Tein kaupunkien strategioita tutkiessani huomion, että strategioita oli usein vaikea löytää kuntien nettisivuilta. Yhden kaupungin strategian löysin vasta pyytämällä sen sähköpostitse kaupungilta. Tulkinnan vaikeutta aiheutti erityisesti se, että strategioista löytyi usein monia eri versioita ja lisäksi strategioiden ohkeen on laadittu useita asiakirjoja. Ne muodostavat strategioista vaikeasti tulkittavan ja siten mahdollisesti myös vaikeasti toteutettavan kokonaisuuden. Strategioita toisinaan myös kritisoidaan niiden aidosta toimivallasta, jossa lainsäädäntö kuitenkin määrittää lähtökohtaisesti toimintaa (Helin & Möttönen, 2012, 14-16, 32). Kulttuurin näkökulmasta strategioiden perusongelma on edelleen kulttuurin marginaalinen asema paikallispolitiikassa. Kulttuuri mainitaan strategioissa, mutta ne eivät konkretisoidu käytännön politiikaksi: kulttuuri on strategisissa asiakirjoissa usein sanallinen kuntaidentiteetin ilmaus. (Kangas & Pirnes, 2015, 64). Siksi näin tärkeänä määrittää ennen tuottajien osaamistarpeiden ennakoimista, mikä on konkreettisemmin strategioiden merkitys kulttuuritalojen toiminnassa aluekehittämisessä eli kulttuurisuunnittelussa.

5.1 Kulttuuritalot osana lähiötä tänä päivänä

Tutkimukseen valitsemani pääkaupunkiseudun kulttuuritalot sijaitsevat pääosin lähiöissä. Empiirisen aineistoni perusteella tutkin miten kulttuuritalot tällä hetkellä näkevät roolinsa osana lähialuetta eli ympärillään olevaa lähiötä. Kartoitin kyselytutkimuksella Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutukseen osallistuneiden tuottajien näkemyksiä kulttuuritalojen merkityksestä lähialueilleen. Toteutin tämän lomakekyselynä elokuussa 2015 (liite 2). Vastaajia oli tässä kysymyksessä vain 17, koska käsitelin tältä osin vain kulttuuritaloissa työskentelevien tuottajien vastaukset. Lähialueiden merkityksistä ke-

räämäni näkemykset ovat kaupunkien tuottajien, mielenkiintoista olisi ollut kartoittaa myös suoraan asukkaiden näkemyksiä kulttuuritalon merkityksestä lähialueelle. Tämä voisikin olla sopiva jatkotutkimuksen aihe erityisesti osallisuuden retoriikan merkityksen kasvun huomioiden.

Kuvio 9. Kulttuuritalojen merkitys lähiöissä pääkaupunkiseudulla kaupunkien kulttuurituottajien mukaan.

Tuottajat vastasivat kyselyssä avoimeen kysymykseen kulttuuritalon merkityksestä lähialueelle. Kokosin avoimien kysymysten vastaukset neljän niissä eniten näyttäneen teeman alle. Vastauksissa kulttuuritalojen merkityksestä lähialueelle tänä päivänä korostui ennen kaikkea lasten ja perheiden palvelu, matala kynnyks eli saavutettavuus, kouluyhteistyö ja taiteen perusopetus sekä monipuolisuus ja talon merkityksellisyys alueen eri ikäisille ihmisille (kuvio 9). Näkemyksissä korostuu ennen kaikkea talon rooli rakennuksena, johon tullaan kulttuuripalvelun äärelle. Lisäksi vastauksissa korostuu tuotettujen palvelujen sisältö ja yleisön rooli ennen kaikkea vastaanottajana. Siten kulttuuritalojen rooli näyttää enemmänkin kulttuuridemokraattiseen puheeseen kuin nykyiseen kulttuurin monikerroksiseen käsitykseen viittaavana. Siten kulttuuritalo on tuot-

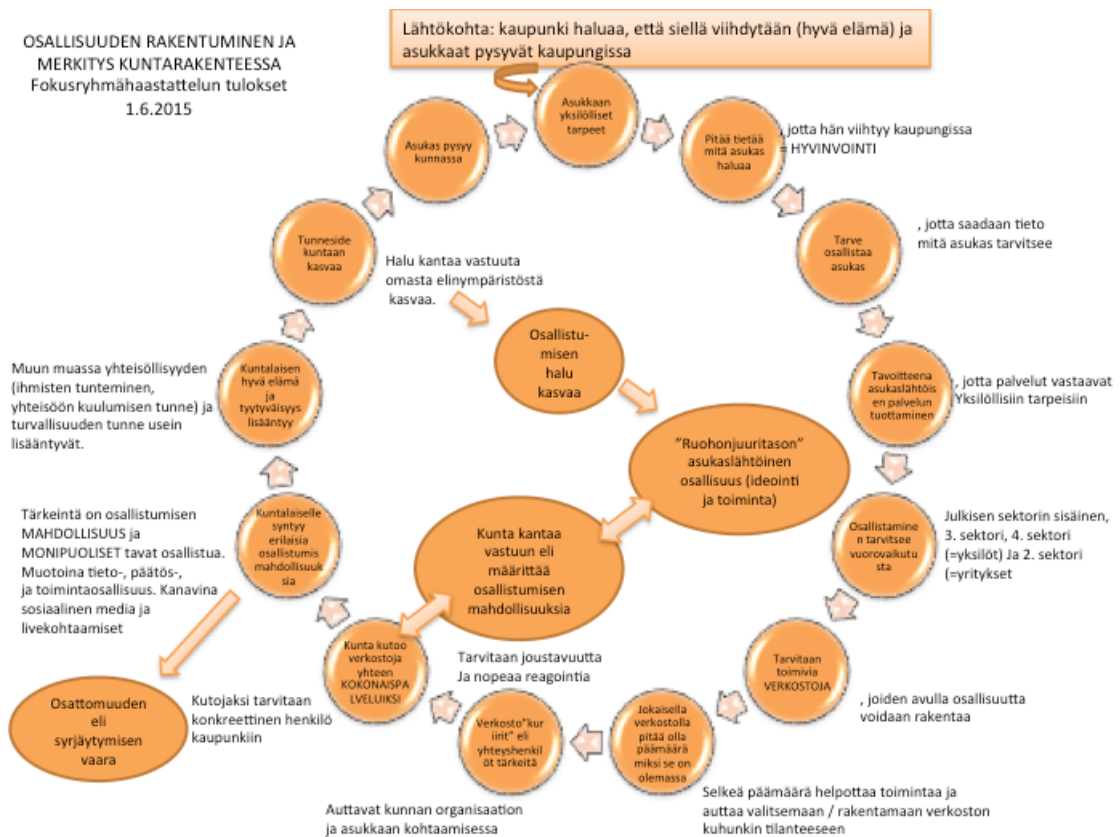
taja (producer) ja yleisö on kuluttaja (consumer). Osallistuja (prosumer) –rooli, jota strategiat korostavat, ei juurikaan tässä näyttäyty. Tämä tukee myös edellä dokumenttianalyyssissä tekemääni kulttuuritalojen sijaintia osallisuuden portailla.

5.2 Kulttuuritalot lähiöiden yhteisöllisyyden rakentajiksi

Mitä osallistuja (prosumer) sitten kulttuuritalojen roolissa osana lähiöitä voisi tarkoittaa, mitä osallisuus toimijoille tuottaa? Opinnäytetyötä tehdessäni tutustuin lukuisiin osallisuudesta tehtyihin tutkimuksiin. Keskeisimpiä niistä saavuttamani ymmärryksiä oli, että osallisuuden tyhjentävä määrittely on vaikeaa, ellei jopa mahdotonta. Osallisuudesta käytetään rinnakkaistermejä osallistuminen ja osallistaminen sekä käänteisiä termejä osattomuus ja osallistumattomuus. Myös syrjäytyminen liittyy läheisesti osallisuuden vastakohtia kuvaavaan terminologiaan. Niin ikään asiayhteydestä riippuen osallisuus voi tarkoittaa monia asioita. Samaan tulokseen on tullut muun muassa Jutta Virolainen (2015) kulttuuriosallistumiseen liittyneessä tutkimuksessaan. Hänen mukaansa rajanvetoa vielä mutkistaa teknologian kehittymisen mahdollistamat uudet osallisuuden muodot. (Virolainen, 2015, 26; 91). Itse määritän kuitenkin tässä työssä osallisuuden toiminnaksi, joka syntyy osallistamisen tuloksena. Osallistajana voi olla niin kunnan työntekijä kuin jonkun muunkin sektorin toimija tai jopa kunnan asukas.

Syvensin tietoa osallisuuden päämääristä asuinalueilla Vantaan kaupungin osallisuusverkoston työntekijöiden haastatteluilla, joiden tuloksia olen jo aikaisemminkin työssäni esittänyt. Analyysin tuloksen osallisuuden merkityksestä ja rakentumisesta eli haastattelun keskeisimmät havainnot kokosin kaaviokuvaksi, missä kuvataan osallisuustyön rakentuminen ja merkitys Vantaan kaupungin haastatteluun osallistuneiden työntekijöiden näkökulmista (kuvio 10). Haastattelun tulos tukee kulttuuritalojen ympäristön menneisyyttä tutkivassa luvussa (luku 3) esittämäni muutosta, jossa asukkaat osallistetaan palveluiden tuottamiseen, jotta voidaan rakentaa yksilöllisesti tarpeisiin muotoiltuja palveluja (Veramo, 2014). Lähtökohta on asukas subjektina, objektin sijaan. Haastattelun perusteella näyttää siis siltä, että osallistamistyötä tehdään kunnissa, muun muassa alue- ja kaupunkisuunnittelun alalla hyvinkin paljon. Joskin haastattelussa nousi esiin myös haasteita sen suhteen, muun muassa kuntien byrokraattisen organisaation taipumisessa osallistamiseen, joita tuon työn matkan varrella esiin.

Haastattelun perusteella osallisuuden perimmäisenä tarkoituksena työntekijät näkivät *hyvän elämän rakentamisen kaupunkilaisille sekä kaupungissa viihtymisen ja siten asukkaana pysymisen*. Samaa tulosta tukee tutkimustieto osallisuudesta. Vaikka osallisuuden määrittely on kirjavaa ja siitä on muodostunut myös eräänlainen trenditermi, vallitsee kuitenkin yksimielisyys osallisuuden merkityksestä hyvinvoinnille. Osallisuuden ja hyvinvoinnin suhde nähdään dialogisena: hyvinvointi edistää osallisuuden toteutumista ja taas osallisuus hyvinvointia. (Mykrä, 2014, 87).

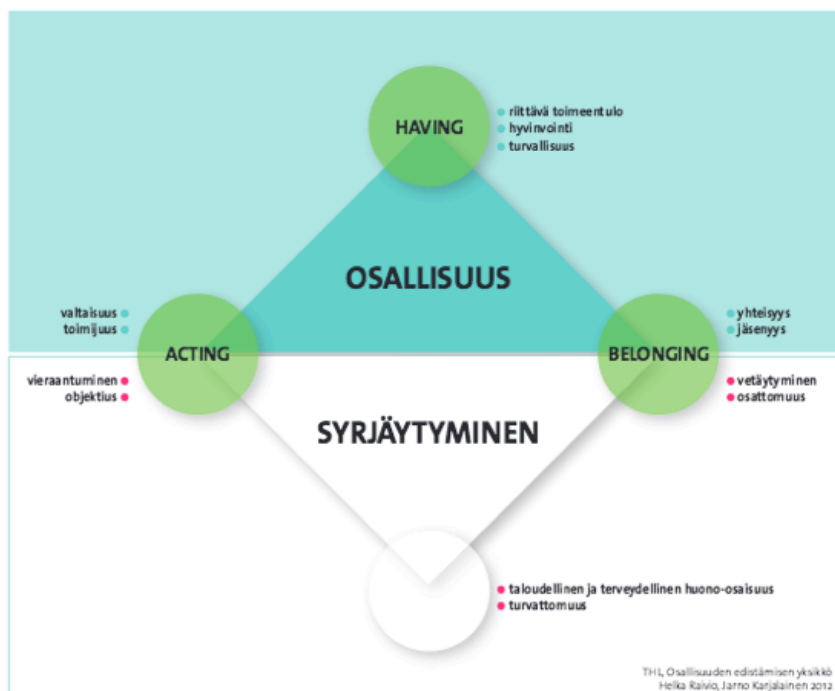

Kuvio 10. Vantaan kaupungin osallisuusverkoston haastattelun tulos analysoituna.

Ryhmähaastatteluni perusteella osallisuus liittyy ennen kaikkea yhteisöllisyyteen, esimerkiksi asuinalueiden yhteisöihin ja niiden hyvinvointiin. Siten yhteisöllisyyden tunne nähtiin tärkeänä tekijänä hyvinvoivan asuinyhteisön synnyssä. Osallistamisen ja siten yhteisöllisyyden synnyn keskeisimpänä konkreettisena tekijänä haastattelussa nähtiin verkostot, joita olen nostanut työssäni esiin niin ikään jo aiemmin.

Myös teoreettisen tietoperustan valossa yhteisöllisyys liittyy keskeisesti osallisuuden syntyyn ja ylläpitoon sekä sen tuottamaan hyvinvointiin. Tomi Kiilakoski ja Anu Gretchel

(2012) määrittävät osallisuutta yksilön näkökulmasta kuulumisena yhteisöön, yhteisössä toimimiseksi ja yksilön kokemukseksi toimimisena osana yhteisöä (Gretchel & Kiilakoski, 2012, 252). Niin ikään Helka Raivio ja Jarno Karjalainen (2013) määrittelevät osallisuutta yksilön näkökulmasta kolmella eri ulottuvuudella, jotka pohjaavat sosiologi Erik Allardtin (Allardt 1976, 50) klassiseen hyvinvointimalliin: 1) riittävä toimeentulo ja hyvinvointi (HAVING), 2) toiminnallinen osallisuus (ACTING) ja 3) yhteisöihin kuuluminen ja jäsenyys (BELONGING) (kuvio 11). Heidän mukaansa vajuus jollakin osallisuuden ulottuvuudella voi lisätä yksilön syrjäytymisriskiä eli osallisuuden vastinparina on syrjäytyminen. (Raivio & Karjalainen, 2013, 16-17). Myös monet muut osallisuusteoriat korostavat yhteisöllisyyden merkitystä osallisuuden synnyssä.

Kuvio 11. Osallisuus Raivion & Karjalaisen määritelmän mukaan (2013, 16-17)

Raivion ja Karjalaisen (2013) teoriassa yksilön hyvinvoinnin nähdään toteutuessaan heijastuvan yhteiskuntaan muun muassa sosiaalisena kestävyytensä (Raivio & Karjalainen, 2013, 12; 16-17). Sillä tarkoitetaan hyvinvoinnin edellytysten toteutumista niin sosiaalisten asioiden kuten tasa-arvon, yhteistyön ja turvallisuuden kuin myös esimerkiksi elinympäristön laatuun, viihtyvyyteen, yhteisöön kuulumiseen ja elämänlaatuun liittyviä asioita (Alila, Gröhn, Keso & Volk, 2011, 7). Siten osallisuuden ja osallistumisen voidaan nähdä tuottavan alueellista hyvinvointia. Kulttuuritalojen tapauksessa siis osallis-

tamisen kautta voitaisiin edesauttaa hyvinvointia lähiössä. Erityisesti mikäli osallistaminen nähdään laajemman kulttuurin käsitteen ja kulttuurisuunnittelun näkökulmasta.

Jutta Virolaisen (2015) mukaan osallisuus on kaikkein voimakkainta aiemmin esittämiäni osallisuuden portaiden ylimmällä tasolla. Tällaisessa kulttuuriosallisuudessa yksilön toimijuus kehittyy ja vahvistuu joko poliittisessa tai sosiaalisessa ulottuvuudessa. Poliittisessa ulottuvuudessa kansalaiset osallistuvat kulttuurin kehittämiseen yhteisönä ja saavutettavuus määrittyy koko yhteisön tasolla. (Virolainen, 2015, 96-97). Täten tapahtuu siis esimerkiksi kaupunkiaktiivisissa lähiöissä. Sosiaalisessa ulottuvuudessa taas yksilö voimaistuu ja osallisuus kulttuurista näyttäytyy syrjäytymisen vastakohtana. Siten se liittyy kulttuuripoliittisessa mielessä erityisesti kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin. (Virolainen, 2015, 96-97). Kyseessä on siis kulttuuriosallisuuden synnyttämä yksilöllinen ja toisaalta myös yhteisöllinen kokemus siihen osallistuneen yhteisön piirissä. Esimerkiksi kaupunkiyhteisössä tapahtuneen aktiivisen yhteisöllisen toiminnan vaikutuksia voidaan tulkita yhteisön hyvinvointina. Pitää myös huomioida sen muut mahdolliset saman aikaiset vaikutukset, jotka kuuluvat laajan kulttuurikäsitteen ajatteluun. Aiemmin työssäni esittelemä esimerkki Roihuvuoren kaupunginosan muuttumisesta vaikutti alueen hyvinvointiin, mutta myös imagoon, vetovoimaan ja välillisesti taloudellisiin vaikutuksiin. Esimerkki kulttuurin asuinympäristöön aiheuttavan positiivisen hyvän kierteestä voisi olla esimerkiksi Richard Floridan (2005) ajatuksin tällainen: houkuttelemalla taloudellista hyötyä tuottavaa niin sanottua luovaa luokkaa alueelle asukkaaksi, voidaan kasvattaa kaupungin taloudellista kestävyyttä. Houkuttimena muuttoon toimii ihmisläheinen ilmapiiri, joka taas tuottaa alueelle sosiaalista pääomaa. (Florida, 2005, 391-411 & 427). Ihmisläheistä ilmapiiriä ja siten sosiaalista pääomaa taas voidaan kasvattaa tutkimusten mukaan kulttuuritoiminnalla (Hyyppä, 2013). Jatkumona tämä lisää luovan luokan kiinnostusta alueeseen, jolloin kaupunkiyhteisön hyvinvoinnin näkökulmasta positiivinen kierre voi alkaa alusta.

Erityisesti lähiöissä eli esikaupungeissa yhteisöllisyyden merkityksen ymmärtäminen ja hyödyntäminen ja siten osallistamisen lisääminen on tärkeää. Tutkimallani alueella pääkaupunkiseudun kaupungeissa asuu tällä hetkellä noin 1 100 000 ihmistä. Kasvuennuste on yli 100 000 henkilöä vuoteen 2023 mennessä (Helsingin kaupungin tietokeskus a ja b, 2015). Arvelen, että viime aikojen voimistuva maahanmuutto saattaa jopa lisätä kasvua. Kasvun on ennustettu sijoittuvan lähiöihin, jolloin niiden pitää pystyä vastaanottamaan suuri määrä asukkaita. Toisaalta on myös ennustettu kasvun keskittyvän ydinkeskustoihin ja seutukuntiin, jolloin lähiöt ovat vaarassa taantua. Molemmis-

sa tapauksissa lähiöt tarvitsevat voimautumista. (Heinonen, Kurki, Laurén & Ruotsalainen, 2011, 12; Mäenpää, 2011, 110-112). Lähiöiden kylämäisyyden ja siten yhteisöllisyyden mahdollisuuksien on ennakoitu olevan lähiöiden voimavara tulevaisuudessa (Heinonen, Kurki, Laurén & Ruotsalainen, 2011, 9 & 14). Siten yllä esitetty osallisuuden vaikutus yhteisöllisyyteen ja kulttuurin mahdollisuudet sen työvälineenä voi olla lähiöille merkittävä voiman lähde.

Miksi yhteisöllisyydellä sitten voi olla vaikutusta lähiöihin? Yhteisöllisyyden tarve on noussut viime vuosina voimallisesti esiin, erityisesti juuri kaupungistumisen ja väestönkasvun myötä (Saastamoinen, 2009, 40). Kaupungistuminen on johtanut traditionaaliseen perheen ja suvun lähipiiristä muodostuvan yhteisöllisyyden vähenemiseen. Sen tilalle on tullut kaupunkilaisuuteen perustuva sopimuksellinen yksilöllisyys (Saastamoinen, 2009, 40). Se perustuu yksilöllisyyteen, jossa yksilö itse määrittää mihin yhteisöihin kuuluu (Lehtonen, 1990, 108). Siten yhteisöt rakentuvat yksilöstä yhteisöön päin (Heikkilä, Hyyppä & Puutio, 2009, 8-9). Yhteisöllisyyttä on tänä päivänä, kun toisilleen vieraat ihmiset kohtaavat ja jakavat keskenään hetken myötätuntoa yhteisen asian parissa. Kukaan ei anna itsestään kaikkea. Silti yhdessä tekeminen ja yhteisöllisyyden merkitys on ihmisille tärkeää. Se antaa kokemuksen välittämisen yhdistävästä voimasta. (Merisalo, 2012, 45).

Asuinpaikka voidaan nähdä eräänlaisena yhteisönä, jonka kautta kaupunkilainen määrittää osaa omasta identiteetistään. Asuinpaikkaan liittyvät identiteetit voidaan jakaa *paikan identiteettiin, paikalliseen tai alueelliseen identiteettiin sekä paikkaidentiteettiin*. Paikan identiteetillä tarkoitetaan paikan ainutlaatuisuutta suhteessa muihin paikkoihin. Paikkaidentiteetti on henkilökohtainen suhde asuinympäristöön. Ja taas paikallinen identiteetti alueellinen "me-henki", tunne siitä keitä me alueen asukkaat olemme. (Sairinen, Heikkinen & Manninen, 2005, 171-172). Näitä identiteettejä vahvistamalla, voidaan vahvistaa viihtymistä alueella, kuten esimerkiksi Roihuvuoren esimerkki osoitti.

Kulttuuritalot voivat vaikuttaa monin keinoin asuinalueen identiteetin vahvistajana (mm. Cantell, 2007). Olen tuonut kulttuuritalojen historiaa käsittelevässä luvussa ilmi, että kulttuuritalojen synnyn alkuperäinen lähtökohta on ollut palvelujen lähelle tuominen ja lähiöiden virkistäminen. Aikaisemmin ajattelu on kuitenkin perustunut muun muassa talojen monikäyttöisyyteen ja talojen seinien sisäpuolella tarjottuihin palveluihin (vrt. Cantell, Linko & Silvanto, 2005, 15). Uuden ajan keinoja paikallisen identiteetin nostoon

voisi esimerkiksi olla kaupunkitilaa elävöittävät tapahtumat, yhteisötaide tai kulttuurin keinojen tuominen osaksi ihmisten arkea esimerkiksi sosiaali- ja terveystyössä tai arkisissa tilanteissa kuten kaupassa, kirjastossa, uimahallissa ja muissa alueen palveluissa. Avainsana näyttäisi olevan toimintojen monipuolinen sekoittaminen (mm. Mäenpää, 2011, 151-152, Tuomi & Saarti, 2015, 16)

5.3 Kulttuuritalon rooli osana kaupunkiyhteisöä tulevaisuudessa

Vuonna 2014 päättyneessä Elävä esikaupunki ELOISA –hankkeessa keskityttiin erityisesti lähiöiden tulevaisuuden tutkimiseen. (Eloisa, 2014). Hankkeessa järjestettiin tulevaisuusklinoita, joiden lopputuloksena tuotettiin lähiöiden tulevaisuustarinoita vuoteen 2030. ELOISA-hankkeen tulevaisuustarinat tiivistyvät neljään päänäkökulmaan:

- Joukkoliikenteen kehittyminen lähiöissä ja siten lähiöiden ketterämpi liike alueen ulkopuolelle ja toisaalta myös ulkopuolisilta alueilta lähiöihin. Näin lähiöt eivät eristäydy muista alueista.
- Sosio-ekonomisen rakenteen ja ikärakenteen monipuolistuminen lähiöissä
- Yhteisöllisyys ihanteellisen lähiön keskeisenä ominaisuutena
- Itse tekemisen eetos, joka tarkoittaa ennen kaikkea ruohonjuuritason asukaslähtöistä Tee-se-itse -aktivismia (Heinonen & Ruotsalainen, 2013, 27)

Olen edellisessä luvussa todennut, että lähiöiden tulevaisuuden kannalta kulttuuritalojen tulisi sijoittua alueiden yhteisöllisyyttä vahvistavaan rooliin. Tätä tukee niin kaupungistumisen kehitys kuin kaupunkien strategiset päämäärätkin. Lähiöt tarvitsevat yhteisöllisyyttä ja siten asukkaiden aktiivisempaa roolia selvitäkseen sitä kohtaavista muutoksista. Sosiaalinen pääoma vahvistuu tänä päivänä verkostomaisissa, hierarkiattomissa, hetkellisissä tapahtumissa ja ihmisten yhteenliittymissä (mm. Merisalo 2012, 45; Sitra, 2015). Opinnäytetyössäni tekemäni nykytilan kartoituksen perusteella talot nykytilassaan ovat kuitenkin vielä kaukana tästä tavoitteesta.

Siksi kartoitin niin ikään kyselylomakkeella tuottajien näkemyksiä kulttuuritalojen tulevaisuuden roolista osana lähiötä (kuvio 12). Tulokset talojen merkityksestä lähialueelle tulevaisuudessa jakautuivat kahden pääteeman alle: merkitys alueille yleisesti ja dialogi ympäristön kanssa. Ensimmäiseen kategoriaan sijoittui sen kaltaisia vastauksia kuin kohtaamispaikka, olohuone, ei-kaupallinen ”suvanto”, alueen ilon ja valon lähde, lähi-

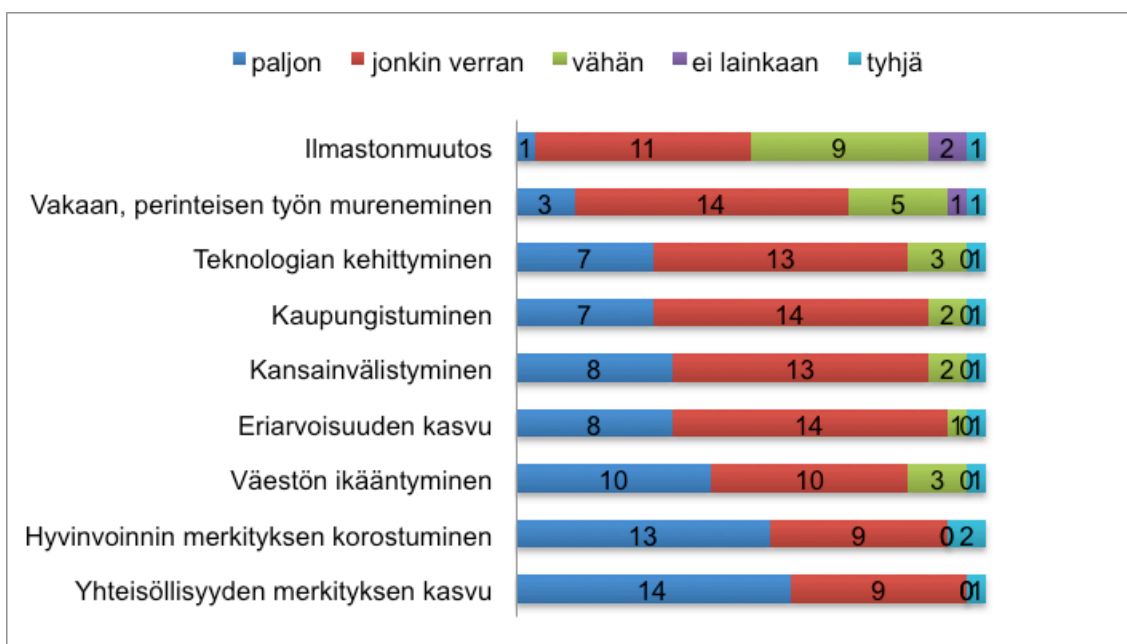
palveluiden merkityksen nousu ja asiakasprofiilin muutos alueen kasvun myötä. Nämä olivat hiukan samankaltaisia teemoja kuin vastauksissa koskien nykyhetken talojen merkityksiä lähialueille. Ne sijoittuvat ennen kaikkea asukkaiden kuluttajarooliin talojen käyttäjänä. Siten voisi tulkita, että ainakin tuottajat näkevät jatkossakin perinteisten kulttuuripalvelujen tarjoamisen kulttuuritalon seinien sisällä edelleen tärkeänä.

Kuvio 12. Kulttuuritalojen merkitys lähialueille tulevaisuudessa kaupunkien kulttuurituottajien mukaan (vuonna 2020).

Sen sijaan toinen vastauksista noussut kategoria eli dialogi ympäristön kanssa toi esiin seikkoja, joita ei näkynyt vielä nykytilan merkityksiä arvioitaessa. Esiin nousivat esimerkiksi dialogi muiden kulttuuripalveluiden kanssa (esimerkiksi yksityinen sektori), yhteistyö asukkaiden kanssa, läsnäolon ja alueellisen vetovoiman nostaminen. Nämä seikat sijoittuvat juuri asukkaiden osallistamisen alueille. Kyselyn vastausten perusteella tuottajat näkevät kulttuuritalon roolin kaksijakoisena, jossa asiakas on toisaalta kuluttajana ja toisaalta tuottajana itse rakentamassa talon toimintaa. Siten osallistuja (*prosumer*) -rooli hahmottuu tämän kyselyn kautta osana kulttuuritalojen tulevaisuutta, ennen kaikkea perinteisen kuluttajaroolin rinnalla – ei sitä korvaten.

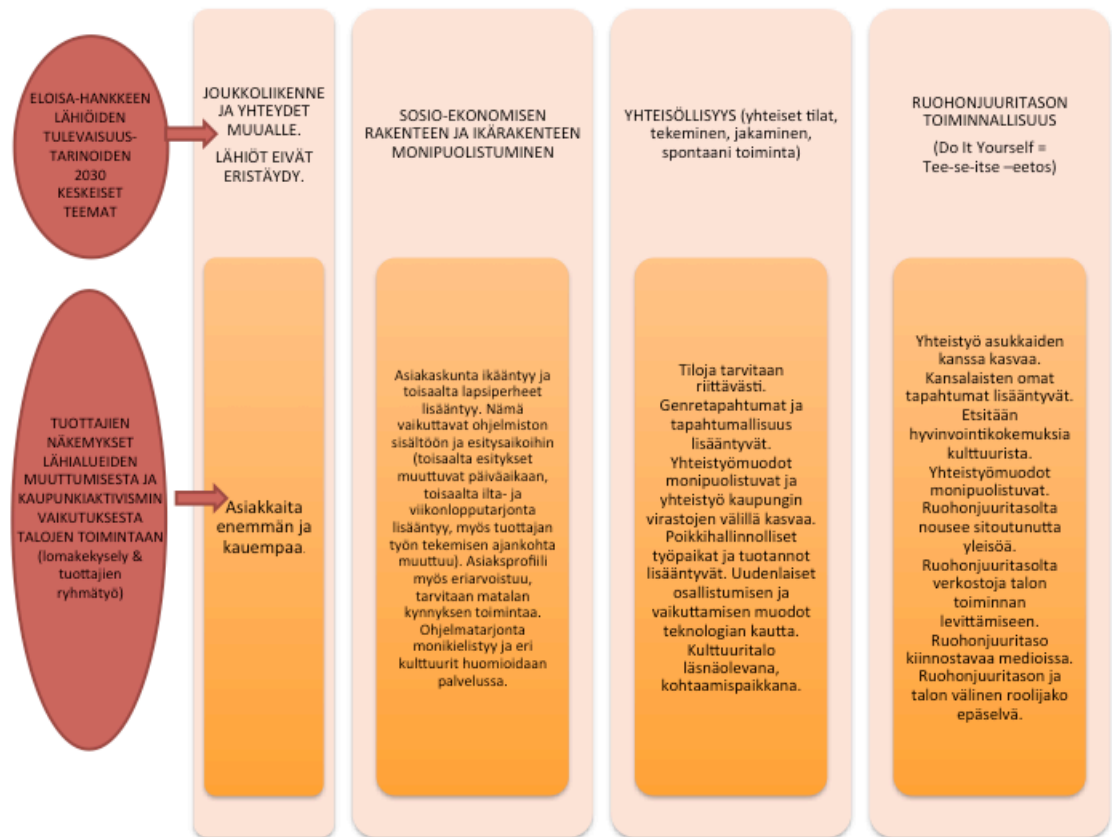
Valitsin niin ikään joitakin megatrendejä ja kysyin tuottajilta miten he näkevät niiden merkityksen kulttuuritalojensa lähialueilla tulevaisuudessa. Megatrendeillä tarkoitetaan nykyhetkeä kuvaavia voimakkaasti läsnä olevia ja eri elämänalueille laajasti vaikuttavia muutoksia (Hiltunen, 2012, 79-80). Siten juuri esimerkiksi yhteisöllisyyden megatrendi on uudenlaisen verkostomaisen ja yksilöistä kumpuavan toiminnan ilmentymä. Sen alle sijoittuvat niin jo esittelemäni kaupunkiaktiivisuuden ilmiöt kuin yhteisöllisen yrittäjyydenkin ilmiöt, jotka ovat ennätysmäisesti lisääntyneet viime vuosina. Tällaisia ovat esimerkiksi Uber-taksiketjun tai Aribnbn-hotelliketjun kaltaiset yhteisölliset toimintatavat (Sitra, 2015). Kokosin kyselyyn megatrendejä, jotka liittyvät kaupungistumiseen ja sitä seuraavaan lähiöiden muutokseen (trendien lähteet Hiltunen, 2012, 81-93; Sitra, 2014; Trendwatching, 2015). Vastauksissa on hajontaa, eivätkä ne osoita yhtä selvästi tuottajien näkemystä lähiöiden kehityksen yhteisöllisistä tarpeista kuin edellisessä kysymyksessä näyttäytyi (kuvio 13).

Kuvio 13. Pääkaupunkiseudun kaupunkien tuottajien näkemykset megatrendien vaikutuksesta kulttuuritalojen toimintaan tulevaisuudessa (vuonna 2020). N=24.

Esittelin kaikki kyselylomakkeella keräämäni tulokset Fiksu kulttuurituottaja – täydennyskoulutuksen tuottajille. Esittelyn jälkeen tuottajat toteuttivat ryhmätehtävän, jossa he pohtivat kulttuuritalojen ja asukaslähtöisen kaupunkiaktiivisuuden yhteistyötä. Siten tuottajilla oli ryhmätehtävässä mahdollisuus hyödyntää lomakekyselyn tuloksia eli

omia näkemyksiään. Lisäksi olin saanut kyselylomakkeella myös avoimina vastauksina arvioita trendien konkreettisista vaikutuksista toimintaan. Kokosin näistä saadut vastaukset yhteen ja sijoitin ne rinnakkain luvun alussa esittämiini Eloisa-hankkeessa tuotetuihin kaupunkitulevaisuuden visioihin lähiöiden tulevaisuudesta: joukkoliikenteen merkitys lähiöiden yhteytenä toisiin paikkoihin, sosio-ekonomisen rakenteen muuttuminen, yhteisöllisyys ja ruohonjuuritason toiminnallisuus (kuvio 14).

Kuvio 14. Kaupunkien tuottajien näkemykset megatrendien vaikutuksesta kulttuuritalojen toimintaan tulevaisuudessa, vastaajia 24 (vertailu Eloisa-hankkeen skenaarioihin) (Ala-Nikkola, 2015).

Tämä vertailu vahvisti käsitystäni siitä, että tuottajilla on näkemys siitä, että jotain pitäisi muuttua. Kuitenkin tein havainnoin, että vastausten näkökulma oli kulttuuritalojen ohjelmistotarjontaan painottuva ja niissä kaupunkilainen nähtiin ennen kaikkea kulttuuritalon yleisönä. Joukkoliikenteen kasvun rooli mainittiin ylipäänsä hyvin ohuesti, mutta lähinnä se liittyi asiakaskunnan kasvuun talon ohjelmistojen kuluttajana. Tuottajat näkivät sosio-ekonomisen, ikärakenteellisen ja monikulttuurisen väestörakenteen muuttamisen vaikuttavan niin ikään ohjelmistojen sisältöihin sekä esitysjankohtiin. Lisäksi

väestörakennemuutoksen nähtiin tarkoittavan matalan kynnyksen toiminnan kasvamista ohjelmistoissa. Yhteisöllisyyden nähtiin vaikuttavan ennen kaikkea erilaisten yhteistyömuotojen ja verkostojen kasvamisen muodossa, erityisesti kaupunkiorganisaation sisällä poikkihallinnollisesti. Näissäkin vastauksissa näyttäytyi kytkeytyminen vahvasti kulttuuritaloon ja sen tiloihin sekä ohjelmistoihin. Ruohonjuuritason toiminta nähtiin niin ikään ennen kaikkea mahdollisuutena sitoutuneen yleisön löytämiseen. Toiminta näyttäytyy siis kaikilla tasoilla myös tuottajien tulevaisuusvisioissa vahvasti kytkeytyneenä kulttuuritaloon tilana sekä sen tuottamaan ohjelmistoon.

Siten voisi olettaa, että tuottajilla ei ole selvää näkemystä siitä, mitä toiminnan muuttuminen käytännössä tarkoittaa kulttuuritalojen toiminnassa ja siten myös heidän työtehtävissään. Kulttuuritalot ovat jopa vähän ristiriitaisessa tilanteessa, koska strategiat ovat voimassa jo nyt ja niiden perusteella työtä pitäisi tehdä jo nyt. Sen sijaan työssäni tekemä nykytilan analyysi osoittaa, että strategian toteutumisesta ollaan vielä kaukana. Toisaalta myös työni on antanut viitteitä siitä, että tuloksellisuusmittarit ovat yhä talotahtumiin painottuvia. Muutos asukaslähtöiseen toiminnan tuottamiseen on ollut suuri ja nopea. Siten kunnan kaltaisilla instituutioilla onki tarpeen määrittää, mikä on niiden rooli suhteessa yhteisölliseen toimintaan kuten kaupunkiaktivismiin. Kuten olen tässä luvussa osoittanut, toisaalta tiedetään, että hyvinvointi syntyy ennen kaikkea yksilön omasta halusta liittyä yhteisöön. Samaan aikaan kuitenkin instituutioita kuten kuntia, tarvitaan huolehtimaan kokonaisuuden toiminnasta. (Sitra, 2015). Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra (2015) määrittelee yhteisöjen ja instituutioiden roolijakoa näin:

Yhteisöjen voimaantumisen työmääritelmä voisikin olla jotain seuraavan kaltaista: yhteisöjen voimaantuminen tarkoittaa yksilöiden ja instituutioiden välisen etäisyyden lyhenemistä niin, että päätösvaltaa siirtyy yhä enemmän ihmisille, mikä antaa heille mahdollisuuden luoda positiivista sosiaalista, ekologista ja taloudellista vaikutusta paikallisilla innovaatioilla.

Entä mikä voisi olla instituutioiden rooli yhteisöjen vahvistamisessa (muu kuin pysyminen pois niiden tieltä)? Instituutiot voivat tukea sitä jatkuvaa oppimista, joka punoo yhteen yhteisöjä vahvistavan ”tuotantojärjestelmän”, jossa yksilöt ja yhteisöt pystyvät tunnistamaan tarpeita ja mahdollisuuksia ja luomaan niihin vastaavaa, myönteisesti vaikuttavaa toimintaa. (Sitra, 2015).

Pasi Mäenpään (2011) mukaan lähiöt tarvitsevat urbaanin sydämen, julkisen tilan, jota kautta kaupunkilaiset luovat yhteistä elämää (Mäenpää, 2011, 114-115). Yksi mahdollinen ehdotus on työni perusteella, että kulttuuritalot voivat olla se lähiöiden urbaani sydän, jotka toiminnallaan vahvistavat lähiöiden yhteisöllisyyttä. Eli toisin sanoen muodostavat Sitran (2015) mainitseman ”yhteisöjä vahvistavan tuotantojärjestelmän”. Seu-

raavassa luvussa ennakkoin, mitä tällainen toiminta voisi kulttuuritalojen tuottajien työkuvassa tarkoittaa.

6 Kulttuuritalojen tuottajien osaamistarpeiden ennakointi

Tässä luvussa vastaan työn alussa esittämäni pääkysymykseen: millaisia osaamistarpeita opinnäytetyössä määritelty kulttuuritalojen rooli kaupunkiympäristöissä asettaa talojen tuottajille tulevaisuudessa. Osaamistarpeiden määrittelyn keskeisenä pohjana toimii ennakkoinnin periaatteiden mukaan menneisyyden ja nykyhetken tunnistaminen (Rubin, 2004). Olen tässä työssä tehnyt tuota menneisyyden ja nykyhetken tunnistamistyötä erityisesti kulttuuritalojen toimintaympäristöjen ja siten niiden ohjelmistojen muuttumisen näkökulmasta. Koska tuottajat toteuttavat tätä työtä kulttuuritaloissa, tuottajien työkuvat kytkeytyvät juuri tähän analyysiin ja siten sen avulla voidaan ennakoida heihin kohdistuvia osaamistarpeita.

6.1 Kooste kulttuuritalojen nykytilan analyysistä

Nykytilan analyysissä keskeiseksi määrittyi kulttuuritalojen rooli kaupunkilaisten osallistajana. Osallistamisen päämääränä on yhteisöjen vahvistaminen ja siten hyvinvoivien ja aktiivisten kaupunkiyhteisöjen synnyttäminen. Sillä taas voidaan vahvistaa lähiöiden voimautumista ja selviämistä väestönkasvun muutoksista. Talojen tulisi löytää keinoja miten ne voivat sekä itse osallistaa, että tukea kaupunkilaisten omaehtoista yhteisöllistä toimintaa instituutiona. Siten keinojen eli osaamistarpeiden löytäminen määrittyi työssä rakentamilleni osallisuuden portaille erityisesti kahden ylimmän portaan tasolle: aktiivisen yleisön porras ja toimijuuden porras.

Aktiivisen yleisön porras edellyttää tuottajilta osallistavan tuottajuuden osaamista (Halonen, 2012, 50-53). Tällä tarkoitetaan arvoympyrään perustuvaa tuottajuutta, jossa luodaan rakenteita sellaisille kulttuuripalveluille, joissa yleisö ja taiteilija aktiivisesti kohtaavat, mutta selkeästi määritellyn raamin sisällä. Toimijuuden porras edellyttää tuottajilta fasilitoivan tuottajuuden roolia (Halonen, 2012, 50-53). Tällaisessa tuotantoprosessissa yleisö on aktiivinen tekijä ja toimija. Väitöskirjassaan kulttuurituottajuuden positioiden muutoksia tutkinut Katri Halonen (2011) määrittää uudenlaiseksi tuottajapositioksi nousseen tällaisen fasilitoivan tuottajuusroolin. Siinä kuluttaja tulee aktiiviseksi koko arvontuotantoprosessissa. Tuotantoprosessi on kollektiivinen, jossa perinteinen kulttuurituotannon arvoketju taiteilijasta kuluttajaan rikkoontuu ja muuttuu yhteisölliseksi luo-

mis-, tuotekehitys-, tuotteistus-, viestintä-, jakelu- ja kulutustoiminnaksi. Kulttuurituottaja on sosiaalisen verkoston yhteenkokoaja ja sisältö rakentuu kuluttajista. Halonen määrittää tuottajapositiota erityisesti uusmediatuotannon ja siellä tapahtuvan virtuaalisen yhteistuottamisen kautta, mutta enteilee myös kollektiivisen tuottajuuden jalkautuvan muillekin aloille. (Halonen, 2011b, 70-78).

Toteuttamastani nykytilan analyysistä käy kuitenkin ilmi, että kulttuuritalot eivät tällä hetkellä ole vielä toiminnassaan esittämälläni toimijuuden portaalla, eivätkä pääosin myöskään aktiivisen yleisön portaalla. Siten strategioissa määritetty tavoite ja todellisuus eivät vielä kohtaa. Tämä on selitettävissä myös muutosvaiheen aikana, sillä monet kuntien osallisuuteen tähtäävistä strategioista on vasta hiljattain otettu käyttöön. Kuitenkin opinnäytetyöni on osoittanut, että kulttuuritalojen kannalta kyseessä on erittäin merkittävä toiminnan sisällöllinen muutos nykyiseen toimintaan, että talot ja ennen kaikkea niissä työskentelevät tuottajat tarvitsevat tukea sen toteuttamiseen. Totutun toiminnan tilalle on muutoksen myötä tullut entistä suurempi vaatimus kaupunkiyhteisöjen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parantamiseen kulttuurisin keinoin. Tämä edellyttää perinteisen ohjelmistopainotteisen toiminnan rinnalle myös entistä suurempaa muista toimijoista kumpuavaa aktiivista toimijuutta. Siten verkostoituminen, yhteistyö, jalkautuminen talojen ulkopuolelle ja kulttuuritalon rooli yksisuuntaisen palvelun tuottajan sijaan alueellisena fasilitaattorina korostuu. Tämä muutos edellyttää myös kulttuuritalon tuottajalta erilaista osaamista.

Siten kaupunkien tilaus Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutuksen toteuttamisesta Metropolialta osui oikeaan paikkaan. Kaupungeissa ymmärretään osallistamisen eetoksen tuleminen. Tämä näyttäytyi niin koulutustilauksessa kuin itse koulutuksessakin. Mutta sekä opinnäytetyöni, että koulutuksen kautta kävi ilmi, että selvää näkymää siitä, mitä muutos konkreettisella tasolla on ja ennen kaikkea miten se konkreettisesti toteutetaan, ei ole.

Lähteekö ideat tuottajasta vai päinvastoin onko tuottaja mahdollistaja yksittäiselle ihmiselle jota osallistetaan. Tässä oli pohdintaa myös se, että varmaan molemmat on niitä tapoja, mutta jos me etsitään niitä yhteistyötapoja, niin ei sillai kiireellä väkisin puskien. Se lopputulos on tosi heikko.

Tota, työnohjaus ja vierihoido osallisuustuottajagurulta, sitä me tarvitaan. Ei nää itestään lähde, että me tarvitaan sellaista oppimista ja koulutusta. Että ollaanko me taiteellisia toimijoita. Meidän työaika on aika paljon kokouksissa, me ollaan se rottajengi joka aika paljon vaan kokoustetaan tai istuu siellä bunkkerissa, tällai

kärjistäen. (Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutus, ryhmätehtävän purku, 2015)

Työssä näyttäytyi myös se, että erityisesti aktiivisen yleisön porras tunnistetaan ja sen toteuttamiseen on jo kunnissa hyviä mallejakin. Sen sijaan toimijuuden porrasta tai sen tuotannollisia malleja ei vielä kovin hyvin edes tunnisteta. Toimijuuden olemassa olo tunnetaan, mutta osaaminen sen monipuoliseen hyödyntämiseen yhteistyössä esimerkiksi kaupunkiaktiivismin kanssa on vielä ohutta. Tässä luvussa ennakoin muutosta konkreettisella tasolla, mitä osaamisista erityisesti toimijuuden porras ja aktiivisen yleisön porras tarkoittaisi tuottajan työtehtävien kannalta. Siten tämä luku vastaa työni tilaajan, Metropolia ammattikorkeakoulun kysymykseen siitä, millaista osaamista tuottajakoulutuksessa tulevaisuudessa tuli kunnallisen kulttuurituotannon näkökulmasta olla. Samalla se antaa kuntien strategiselle johtajuudelle avaimia siitä, mihin asioihin kunnissa tulisi kiinnittää huomiota.

6.2 Kolme skenaariota kulttuuritalon tuottajan tulevaisuudesta

Koostan opinnäytetyöni keskeisimpiä löydöksiä ensin yhteen rakentamalla kolme kulttuuritalojen tuottajuuden narratiivia. Tekemäni narratiivit ovat skenaarioita, joiden avulla määritän ja konkretisoin tuottajuuden erilaisia mahdollisia tulevaisuuksia kulttuuritaloissa. Skenaariot ovat erilaisten tulevaisuuksien pohtimista, eivät visioita, jotka taas puolestaan ovat toivottuja tulevaisuuksia. Ne eivät myöskään ole ennusteita. Sen sijaan ne ovat näkemyksiä siitä, miten erilaiset tapahtumaketjut voivat tuoda mukanaan. (Hiltunen, 2012, 180-181). Koska opinnäytetyöni ennakointi perustuu osin kaupunkien strategioiden visioihin eli toivottuihin tulevaisuuksiin, antaa skenaariomenetelmä hyvän ikkunan tarkastella mitä tulevaisuus olisi jos visiot toteutuvat tai eivät toteudu. Skenaarioideni lähtökohtana on siis niiden peilaaminen opinnäytetyössä keräämäni aineistoon kulttuuritalojen menneisyydestä ja nykytilasta. Skenaarioiden tulevaisuuskuva on suunta, johon kaupunkien strategiat ovat menossa sekä mitä megatrendit osoittavat.

Käytin skenaarioiden pohjana futuristi Elina Hiltusen sovelluksia futuristi Peter Schwartzin skenaarioiden rakennusmenetelmistä. Sen mukaan skenaarioiden laatimisen ensimmäinen ja tärkein vaihe on informaation kerääminen ja ajureiden eli draiveiden etsiminen. Ajurit ovat tekijöitä, joilla on suuret vaikutukset skenaarioiden kohteeseen, tässä tapauksessa kulttuuritaloihin pääkaupunkiseudulla. Hiltunen suosittelee

käyttämään ajurien keräämiseen STEEP-kehikkoa, jossa ajureita eritellään teemoittain. (Hiltunen, 2012, 185-188). Koostin opinnäytetyössäni syntyneitä menneisyyden ja nykyhetken analyysin tietoa kulttuuritalojen toimintaan vaikuttavista draivereista STEEP-kehikkoon (taulukko 3).

Taulukko 3. Kehittämistyössäni löytämiäni ajureita eli merkittäviä tapahtumia ja trendejä, joilla on vaikutusta kulttuuritalojen toimintaan.

Yhteiskunnallinen, S	<ul style="list-style-type: none"> - Muuttoliikkeen kasvu pääkaupunkiseudulle - Kaupunkiaktivismi lisääntyy - Yhteisöllisyyden merkityksen lisääntyminen ja muuttuminen yksilölähtöiseksi statusyhteisöllisyydeksi - Yhteisöllisyyden korostuminen, erityisesti lähiöissä - Nopeat muutokset ja ennakoimattomuus yhteiskunnassa - Kulttuurin hyvinvointipuheen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden lisääntyminen, laaja kulttuurikäsitys kaupunkien strategioissa
Teknologinen, T	<ul style="list-style-type: none"> - sosiaalinen media helpottaa ruohonjuuritason yhteenliittymistä esimerkiksi kaupunkitapahtumien järjestämisessä - teknologia lisää tiedottamiskanavien määrää - kaupunkilaiset saattavat alkaa toimimaan sosiaalisessa mediassa kunnan organisaation ”ohi” - teknologia tuottaa uusia kulttuurin muotoja
Taloudellinen, E	<ul style="list-style-type: none"> - kuntien ja kulttuuripalveluiden rahoitus vähenee: tarvitaan monialaisuutta, verkostomaista ja asukaslähtöistä toimintaa, joka on kustannustehokasta - kulttuurituotannossa korostuu hyvinvoinnin ja kulttuurin instrumentalisoinnin teemat - kulttuuritoiminnan mittarit suhteessa strategiaan
Ympäristöön liittyvä, E	<ul style="list-style-type: none"> - lähiöiden asukasmäärät kasvavat merkittävästi - verkostojen merkitys kaikessa toiminnassa kasvaa - kaupunkitila on muuttunut asukkaiden ”leikkikentäksi” - julkisen liikenteen muutokset
Poliittinen, P	<ul style="list-style-type: none"> - Kuntalain muuttuminen (uusi kuntalaki 2017) - Ennakoitu muutos laista kuntien kulttuuritoiminnasta (KUULTO-hanke) - Kuntien toiminnan ohjaajat eli strategiat, joissa korostuu asukaslähtöisyys ja osallisuus

Seuraavaksi Hiltunen (2012) kehottaa pohtimaan ”ennalta määrättyjä elementtejä” ja ”kriittisiä epävarmuuksia”, jotka toimivat ajureiden ohella skenaarioiden juonen kirjoittamisen peruspylväinä. ”Ennalta määrätty elementit” ovat sellaisia tekijöitä, joita voidaan olettaa jonkinlaisella varmuudella pysyvän muuttumattomina. (Hiltunen, 2012, 186-187). Kehittämistyöni aineistosta määrittelin tällaisiksi tekijöiksi:

- väestönkasvun jatkumisen pääkaupunkiseudulla,
- kuntien toimintaan kohdistuvat taloudelliset muutokset

- kaupungistumisen seurauksena syntyneen yksilöllisen yhteisöllisyyden jatkuminen ja lisääntyminen,
- teknologian kehittymisen kasvu sekä
- kulttuurituotannossa jatkossakin näkyvän kerroksellisuuden, jolloin kulttuuripoliittikan sisällöissä näyttäytyvät kaikkien kulttuuripoliittisten aikakausien trendit ja tarpeet.

”Kriittiset epävarmuudet” taas ovat tapahtumia, jotka yllättävät tulevaisuuden. Usein ne ovat ”ennalta määrättyjen elementtien” lähellä kyseenalaistaen niitä (Hiltunen, 2012, 187). Näen tällaisina voivan olla erityisesti yhteisöllisyyteen liittyvät muutokset sekä kulttuuripoliittiseen suuntiin tai kerroksellisuuteen liittyvät muutokset, joihin voi tulla isojakin ennalta arvaamattomia muutoksia. Näiden aihepiirien historia on osoittanut niiden olevan hyvin muutosherkkiä kenttiä, joihin erilaiset yhteiskunnalliset muutosvoimat vaikuttavat. Mielenkiintoinen kysymys, jonka olen myös työssäni tuonut ilmi, on esimerkiksi, pystyvätkö kunnat todellisuudessa vastaamaan strategioissa esitettyyn laajan kulttuurikäsitteen mukaiseen ajatteluun, jossa kulttuuri on keskeinen kaupungin kehittämisen väline. Tai pystyvätkö ne vastaamaan teknologian lisäämän omaehtoisen yhteisöllisyyden globaaliin kasvuun löytämällä oman roolinsa instituutiona muutoksesta. Myös teknologian kehittyminen sinänsä voidaan mieltää myös kriittiseksi epävarmuudeksi, sillä sen huima muutosvauhti voi synnyttää radikaaleja toimintamallien muutoksia. Vaikka tiedämmekin melko suurella varmuudella teknologian olevan pysyvä muutosvoima (jos ei esimerkiksi raaka-aineiden vähenemiseen liittyvä megatrendi sitä muuten), emme tiedä kuitenkaan millaisia muotoja teknologia saa tulevaisuudessa. Tänä päivänä esimerkiksi sosiaalisen median varaan laskettu ennakoiti voi olla jo viiden vuoden päästä täysin vanhentunutta tietoa. Tämän todistaa se, että vain kymmenen vuotta sitten ei edes kunnolla tiedetty mikä on sosiaalinen media ja nyt se on mullistanut koko maailman. Muutokset ovat siis nopeampia kuin ennen.

Edellä esitetyt ajurit, kriittiset epävarmuudet sekä ennalta määrätyt elementit toimivat skenaarioideni juonen kirjoittamisen peruspylväinä. Schwartz (Hiltusen, 2012 mukaan) kehottaa käyttämään skenaarioiden apuna erilaisia juonikuvioita (Hiltunen, 2012, 187). Koska työni ennakoiti perustuu tekemääni menneisyyden ja nykytilan analyysiin, otin juonikuvioideni pohjaksi nykytilan analyysini lopputulokseksi rakentuneet osallisuuden portaat (kuvio 5, sivu 31). Skenaarioiden lähtökohtana on yksinkertaistettu näkemys siitä, että talot kulkisivat vain yhdenlaisen osallisuuden polkua eli käytännössä sijaisi-

sivat vain yhdellä osallisuuden portaalla: esitystoiminnan, aktiivisen yleisön tai toimituksen portaalla. Kuitenkin skenaarioissa on huomioitu se työssä esiin käynyt seikka, että kulttuuripolitiikassa kaikki muodot rakentuvat kerroksittain ja limittäin toisiinsa nähden (Virolainen, 2015, 32). Mahdollisuuden portaan jätin skenaarioista pois. Koska työni ennakkoinnin tavoitteena oli ensisijaisesti määritellä tuottajan työhön kohdistuvia osaamistarpeita tulevaisuudessa, laadin skenaariot kulttuurituottajan työtehtävien näkökulmasta.

Taiteen tuottajuuden polulla (talo esitystoiminnan portaalla)

Kulttuuritalossa x työskentelevä Sirpa on huipputuottaja. Hän tuntee taiteilijat, hänellä on laaja verkosto, paljon kokemusta alalta ja hän taitaa myös markkinoinnin salat. Sirpa tuottaa kulttuuritaloon monenlaista ohjelmaa, konsertteja, elokuvia, taidenäyttelyitä, teatteriesityksiä. Kulttuuritalossa ohjelmia käy katsomassa paikallisia asukkaita, osa tulee vähän kauempaakin. Valtaosa heistä on keski-ikäisiä naisia, tosin lastenesityksiin tavoitetaan myös lapsiperheitä ja kyllä joissain määrin muitakin ihmisryhmiä talon yleisössä näkyy. Eniten väkeä käy sellaisissa esityksissä, jotka edustavat jotakin suuren suosion saavuttanutta populaarikulttuurin muotoa. Juttuja, jotka kaikki tuntevat. Yleisöä käy esityksissä, he tulevat ja lähtevät, ehkä pienissä seurueissa, mutta eivät juuri kohtaa toisiaan.

Yhtäkkiä kaupungissa kulttuuritalon ympärillä alkaa tapahtua. Kaupungin asukkaat maalaavat kaikki kaupungin lyhtypylväät iloisilla väreillä ja sunnuntaina on tulossa suuri tapahtuma, jossa joka kadunkulmalla tapahtuu jotakin: musiikkia, teatteria, maalausta, tanssia, piknikkejä. Asukkaat istuttavat koko tienoon täyteen värikkäitä kesäkukkia. Tapahtumaa on järjestetty kokoamalla kaupunkilaisia yhteisen asukasyhdistyksen perustamassa sosiaalisen median yhteisössä. Sunnuntai koittaa ja tunnelma kaupunginosassa on katossa. Ihmisillä on mukavaa yhdessä, he viettävät aikaa, viihtyvät yhdessä ja ajattelevat: onpa tämä vasta mukava kaupunginosa asua. Ihmiset voivat hyvin, kaupunginosa kukoistaa ja siitä tulee suosittu ja haluttu kohde myös muuttaa asukkaaksi.

Sirpa jatkaa tuotantojen tekemistä kulttuuritalossa. Asukkaita alkaa kuitenkin entistä enemmän kiinnostaa itse tekeminen, omat kaupunkitapahtumat. Sirpa huomaa myös rahoituksen vähentyneen ja kaupunginjohtajakin penää strategiakoulutuksessa osallisuuden perään. Asukkaat tekemisineen ovat menneet Sirpan ohi. Talon ulkopuolella alkaa tapahtua paljon kaikkea kiinnostavaa, jossa Sirpa ei ole mukana. Osa Sirpan asiakkaistakin katoaa tai vähentää kulttuuritalon ohjelmiston kulutusta. Toki asiakkaitakin on, mutta rahaa alkaa olla niin niukasti että jos ei kuntien talous lähde yllättäin nousuun, ei kulttuuritalolla ole enää varaa palvella vain pientä osaa lähialueen asukkaista.

Osallistavan tuottajuuden polulla (talo aktiivisen yleisön portaalla)

Kulttuuritalossa x työskentelevä Sirpa on osallistunut kaupungin strategiakoulutukseen ja kuullut, että asukkaita pitäisi osallistaa enemmän oman taiteen tekemiseen. Sirpa on innoissaan. Hän järjestääkin saman tien asukkaille erilaisia teemailtoja, työpajoja, kursseja ja leirejä, joissa asukkaat voivat itse laulaa, tanssia, soittaa, askarrella ja maalata, vieläpä ammattitaiteilijan ohjauksessa. Mukana on myös forumteatteriesityksiä, joissa yleisö saa päättää esityksen kulusta näyttelijöiden improvisoidessa sen mukaan. Niihin osallistuu paljon ihmisiä ja osallistajat ovat innoissaan. Siitä saadaan hienoja kuvia ja Sirpa jakaa myös niitä facebookiin, mikä tuottaa sivuille mukavan näköistä ilmettä. Sivuille on paljon tykkääjiä, mutta ei kuvatkään saa aikaan kovin vilkasta kommentointia. Sirpa myös verkostoituu kaupungin muiden hallinnonalojen kanssa ja tuottaa esimerkiksi työtömille suunnatun taidelähtöisen työpajan, jossa harjoitellaan oman roolin tunnis-

tamista työmarkkinoilla. Kaupunki on tyytyväinen: asukkaat ovat päässet osallistumaan itse, mikä on ollut askel tiellä hyvinvointiin ja syrjäytymisen ehkäisyyn.

Samaan aikaan kaupungissa on myös joukko ihmisiä, jotka harmittelevat sitä, että kulttuuritalossa ei voi enää käydä kuuntelemassa konsertteja tai katsomassa teatteri- ja tanssiesityksiä, kun kaikki toiminta on itse osallistumista ja tekemistä. Pitäisiköhän heitäkin tyydyttää, miettii Sirpa.

Kuitenkin sama kuhina alkaa taas. Kaupungissa tapahtuu, asukkaat alkavat tuottaa omia tapahtumiaan kaupunkitilaan. Sirpaa pyydetään myös mukaan tapahtumiin ja hän osallistuukin tuottamalla kulttuuritalon omaa ohjelmistoa heinäkuiseen kaupunginosapäivään: nukketheaterityöpajan ja kulttuuritalon aulaan toteutetun yhteislaulutilaisuuden.

Kuitenkin kaupungissa tapahtuu paljon, mihin Sirpa kulttuuritaloineen ei osallistu. Asukkaat päättävät järjestää kahden päivän varoitusajalla pihapiknikin, joka organisoidaan sosiaalisessa mediassa. Kulttuuritalo olisi voinut olla tapahtumassa mukana kunnan puolesta auttamassa järjestelyissä, ehkä jopa keräämässä tapahtumaan porukkaa, mutta näin nopealla aikataululla tapahtuma ei enää ehdi kulttuuritalon ohjelmistoon, eikä Sirpalla oikein riitä työaikakaan ykskaks irrottaa tapahtuman tekemiseen. Sirpa uhkaa taas jäädä sivuun kaupunginosan mehengestä.

Fasilitoivan tuottajuuden polulla (talo toimijuuden portaalla)

Kulttuuritalossa x työskentelevä Sirpa on mahdollistaja. Hänellä on hyvät verkostot kaupunkilaisiin. Kaupunkilaiset järjestävät erilaisia tapahtumia niin kulttuuritalon sisätiloissa kuin kaupungin muissakin tiloissa sekä kaduilla ja toreilla. Osa tapahtumista sijoittuu jopa ihmisten omiin koteihin. Tapahtumissa esiintyy niin kaupunkilaisia, mutta myös ammattitaiteilijoitakin. Siellä on myös mahdollisuus asukkaiden omaan osallistumiseen, esimerkiksi työpajoissa, kirpputoreilla tai asukkaiden järjestämässä taitojenvaihtopalvelussa, voi tehdä kaikkia mukavia juttuja. Kaupunkilaiset keksivät, kehittelevät ja toteuttavat itse. Mutta on myös tilaisuuksia, joissa voi vain istuskella ja nauttia valmiista taiteesta, vaikkapa konsertista tai teatterista. Usein ne kuitenkin sijoittuvat kulttuuritalon lisäksi myös muihin tiloihin. Kaupunkilaiset kokevat että heidän asuinalueellaan on hyvä ilmapiiri ja mukava asua ja alueelle muuttaa mielellään myös uutta väkeä – kaikista eri yhteiskuntaluokista ja kansalaisuuksista. Kulttuurin työkalut ovat mahdollistaneet asuinalueen brändäämisen kiinnostavaksi juuri hyvän ilmapiirinsä kautta.

Sirpan tehtävänä tapahtumissa on pitää yllä verkostoja kaupunkilaisiin, kalastaa hiljaisia signaaleja siitä, millaista toimintaa kaupunginosassa on vireillä tai mitä sinne kaivattaisiin, yhdistää kaupunginosan eri verkostoja toisiinsa ja käyttää myös omia taiteilijakontaktejaan tuomalla esiintyjä kaupunkitapahtumiin. Tapahtumissa esiin pääsevät niin ”tavikset” kuin taiteilijatkin. Sirpa on aktiivinen sosiaalisessa mediassa ja yhteisömanageroinnin keinoin liikuttaa ja synnyttää siellä kaupunginosissa tapahtuvaa kuhinaa. Sirpa auttaa myös tapahtumien käytännön järjestämisessä kaupunkilaisia tuotannon ammattitaitonsa kautta: auttaa rahoituksen haussa, kontaktien löytämisessä, esiintyjien haussa, lupa-asioissa ja tilojen löytämisessä sekä perusfasiliteettien tarjoamisessa kaupunkitapahtumiin, kuten roskalavojen hankinnassa.

Sirpa tekee myös aktiivista yhteistyötä kaupungin muiden hallinnonalojen kanssa. Kun alueelle suunnitellaan uusien talojen rakentamista koko ajan kasvavalle väestölle, Sirpa miettii miten kuvataiteen avulla aluetta voitaisiin elävöittää. Sirpa mahdollistaa lähipäiväkodin vierailemisen kulttuuritalossa ”päivä näyttelijänä” – työpajassa. Hän toteuttaa vanhainkotiin valokuvien perustuvan muistelupajan ja kirjastoon kaikkien aikojen suurimman lukupiirin.

Sirpa on mahdollistaja. Oman kulttuuritalonsa lähiympäristön kulttuuri- ja tapahtumatoiminnan keskushenkilö, joka ideoi ja toteuttaa yhteistoiminnallisesti mui-

den kanssa, saattaa tahoja yhteen. Niin asukkaita kuin kunnankin virkamiehiä. Kaupunginjohtaja on tyytyväinen, koska strategioissa on jo pitkään puhuttu kulttuurin mahdollisuuksista kaupungin hyvinvoinnin generaattorina, mutta aiemmin se on jäänyt lähinnä strategiapuheiden tasolle. Nyt se on konkretisoitunut ja se näkyy Sirpan kulttuuritalon alueella hyvinvointina – alue on puhjennut kulttuurin avulla kukkaan. Kaupunginjohtaja kuitenkin muistuttaa, että osalle kaupunkilaisista hyvinvointia tuottaa perinteisempi yleisön rooli, joten hän toivoo Sirpalta myös kulttuuritaloon konsertti- ja esitystarjontaa.

6.3 Kulttuuritalojen roolin määrittelyn tarve

Työssäni tuloksena osoittautui, että pelkkä tuottajien osaamisen kasvattaminen ei riitä, vaan kulttuuritalojen asemoinnille osana kunnallisten kulttuuritoimintojen tuottamista tarvitaan selkeämpää määrittämistä. Kuntatyöntekijöiden tekemän kuntapalveluiden osaamisen ennakoitutumuksen (2014) mukaan julkisen sektorin palvelut ovat suurissa murroksessa asiakkaiden tarpeiden noustessa palvelujen keskiöön. Tämä johtaa monialaisiin palvelukokonaisuuksiin ja mahdollisesti jopa hallinnonalojen yhdistymisiin, joita olen tässä opinnäytetyössänikin tuonut esille. Tämä taas edellyttää uudenlaisia osaamistarpeita kuntatyöntekijöille monella tasolla. Tutkimuksen loppuraportissa kuitenkin nostetaan esiin keskeisimmäksi kunnan osaamistarpeeksi johtaminen. (Sivonen & Pouru, 2014, 54).

Siten lähtökohtaisesti rakenteiden määrittäminen johdon tasolta käsin, esimerkiksi työn tuloksellisuusmittareiden tasolla, näyttäisi olevan tarpeen. Kuten jo aiemminkin olen maininnut, en ole työssäni täsmentänyt tätä näkökulmaa riittävästi voidakseni tehdä siitä pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Kuitenkin tämä opinnäytetyö antaa viitteitä siitä, että asiaan olisi mahdollisesti kiinnitettävä huomiota. Tämä olisikin tärkeä jatkotutkimuksen – ja kehittämisen aihe, sillä esimerkiksi osallisuuden mittareiden määrittely on paljon määrällistä mittaamista moniselitteisempää. Yksi näkökulma siihen voisi olla miten kunta instituutiona reagoi asukaslähtöisen omaehtoisen yhteisöllisyyden kasvuun.

Kuntatyöntekijöiden osaamistarpeiden tutkimus korostaa myös tiiviimpää yhteistyötä oppilaitosten ja kuntien välillä, jotta uudistuviin vaatimuksiin voidaan reagoida. (Sivonen & Pouru, 2014, 54). Siten tämä opinnäytetyö ja Fiksu kulttuurituottaja – täydennyskoulutus niin ikään on yhtenä toimijana juuri tämän yhteistyön keskiössä. Siksi kehittämistyötä on tarkoitus jatkaakin myös tämän jälkeen muun muassa jalkauttamalla työn tuloksia sekä kulttuurituottajien että kuntapäätäjien keskuuteen.

6.4 Ensimmäinen osaamistarve: verkosto-osaaminen

Mitä nämä skenaarioissa mainitut tuottajuudet sitten osaamistarpeina tarkoittavat ja mitä konkreettisesti välineet toimijuuden portaan ja aktiivisen yleisön portaan toteuttamiseen ovat? Kuntatyönantajien tutkimus kuntapalveluiden osaamistarpeista (2014) nostaa jo aiemmin viittaamieni johtamisen osaamistarpeiden rinnalle tärkeiksi osaamiseksi kunnallisilla toimijoilla verkostomaisen toiminnan, asiakaslähtöisyyden, itsensä johtamisen, informaatioteknologian hallinnan sekä oman osaamisen jatkuvan kehittämisen ja vanhasta poisoppimisen. (Sivonen & Pouru, 2014, 54). Opinnäytetyöni nostaa esiin osin saman suuntaisia osaamistarpeita. Erityisesti esiin ovat työni aikana nousseet tuottajien verkosto-osaaminen sekä toiminnan jalkauttaminen talojen ulkopuolelle. Lisäksi informaatioteknologia, erityisesti sosiaalinen media nousi keskeiseksi osaamisen kehittämisen kohteeksi. Työni perusteella tulkitsen myös osaamisen jatkuvan kehittämisen ja vanhasta pois oppimisen keskeiseksi osaamiseksi. Tässä ja seuraavassa luvussa esittelen työni pohjalta syntyneet havainnot siitä, mitä nämä osaamiset konkreettisemmin tarkoittavat osana tuottajan työtä.

Verkosto-osaamisen kasvu, toiminnan jalkautuminen talojen ulkopuolelle ja sosiaalisen median käytön lisääntyminen sijoittuvat kaikki työni perusteella osaamisina saman yhden ison osaamisen alle. Sen johtolankana työni tulosten perusteella ovat verkostot. Verkosto-osaamisen kautta syntyy toimijuuden portaalte sekä aktiivisen yleisön portaalte sijoittuvaa toimintaa kulttuuritaloihin. Työni tulosten perusteella on tärkeää, että kulttuuritalot eivät lokeroidu eri lokeroon asukkaiden ja muiden alueen toimijoiden kanssa. Työssäni olen esittänyt ”verkostokuriirin” käsitteen. Tällä tarkoitan ideaa henkilöstä, joka mahdollistaa lähialueensa yhteisöllistä toimintaa auttamalla alueellisia toimijoita toteuttamaan omaa toimintaansa. Siten tuottajan osaaminen perustuu yhteisöjen managerointiin, jonka päämääränä on yhteisön tuottama toiminta. Tähän kuuluvat niin 3. sektori, yritykset, asukkaat kuin kunnan muut hallintokunnat ja toiset kunnatkin. Perinteisesti yhteisömanageroinnilla tarkoitetaan netissä tapahtuvaa yhteisöjen synnyttämistä ja liikuttamista (Janhonen, 2014). Siten yhteisömanagerin toimenkuvana on toimia verkossa ja erityisesti sosiaalisissa medioissa yrityksen, yhdistyksen tai muun yhteisön viestinnän ja sen asiakkaiden/yleisöjen rajapinnassa. Hän tuottaa sisältöjä sekä itsenäisesti että yhdessä asiakkaiden tai muiden asiasta kiinnostuneiden kanssa. (Otavan opisto, 2015). Halonen (2011) määrittää fasilitoivaa tuottajapositiota erityisesti

uusmediatuotannon ja siellä tapahtuvan virtuaalisen yhteistuottamisen kautta, mutta enteilee myös kollektiivisen tuottajuuden jalkautuvan muillekin kulttuurituotannon aloille (Halonen, 2011, 70-78).

Verkostokuriirin rooli jatkotyöstää yhteisömanageroinnin ja Halosen määrittelemiä tuottajapositioita seuraavalle asteelle ja sijoittaa ne erityisesti kunnallisen kulttuurituotannon osaamistarpeisiin. Siten laajennan verkostokuriiri-termillä yhteisömanageroinnin käsitettä myös fyysisissä ympäristöissä tapahtuvien verkostojen manageroimiseen ja innostamiseen, sillä kaupunkilähiöiden yhteisöllisyyden muodot syntyvät usein sekä verkossa että fyysisissä tiloissa ja niin ikään myös kulminoituvat lopputulokseltaan usein molempiin. Siten verkostokuriirin tulisi olla sekoitus sosiaalisessa mediassa ja fyysisessä ympäristössä liikkuvaa osaajaa, jonka erityisasiantuntemus on kunnan fasilitteettien mahdollistaminen joustavalla tavalla asukkaiden ja muiden alueen toimijoiden kollektiiviseen käyttöön. Verkostokuriirimainen tuottajuus näyttäytyy konkreettisesti tuottajan työtehtävissä nykyistä laajemmalla kaupunkitilan käytöllä, sosiaalisen median roolin monipuolisempaan hyödyntämisenä sekä yhteistyöllä niin asukkaiden, 3. sektorin, yrittäjien, kunnan muiden hallintokuntien kuin muiden kaupunkienkin kanssa. Käytännön tasolla tämä voi tarkoittaa monenlaisia asioita tiloista ja fasilitteettien tarjoamisesta lupa-asioihin, tiedotukseen, ihmisten yhteen kokoamiseen eri verkostoja yhteen liittämällä ja ideoiden levittämiseen. Käytännössä työ sisältää siis paljon perinteisen tuottajuudenkin elementtejä, mutta huomioi yleisön aktiivisuuden tuotannon prosessin kaikissa vaiheissa ja jakaa siten omaa perinteistä tuotannollisen prosessin työtänsä muiden toimijoiden haltuun. Tiivistettynä siis voisi sanoa verkostokuriirin rakentavan alustoja muiden toimijoiden tuotantoalustaksi.

Verkostojen hallintaan liittyen, työni perusteella näyttäisi siltä, että tuottajilla on olemassa monella jo hyvät verkostot. Sen sijaan sähköisten alustojen kehittämissä kaupungeissa tulisi huomattavasti edistää yhteisöllisemmin toimiviksi. Erityisesti kunnissa haasteita verkostokuriirin työhön aiheuttanee muun muassa kunnallinen byrokraatia. Esimerkiksi verkossa tapahtuva yhteisömanagerointi tulee tehdä pääosin omalla nimellä, jonka jotkut yhteisömanagerin ammatissa työskentelevät kokevatkin raskaaksi (Janhonen, 2014).

Mut sitte kaupunki teki tällasen fisuverkko-nimisen palvelun, joka oli tarkoitus olla kalasatamalaisten oma sosiaalisen median ryhmä, siis ei missään facebookissa vaan ihan oma palvelunsa, no arvatkaa menikö kukaan sinne? Ei todellakaan. Et miks myöskään yrittää sit luoda jotain tällasta just kaadettua yhteisöllisyyttä kun

se porukka oli jo kasassa jossain ni miksei kaupunki tullu sinne. (Vantaan kaupungin osallisuusverkoston työntekijä, 2015).

Mutta mä voisin myös kuvitella että eihän kukaan halua keskustella sen logon kanssa. Siis kasvottoman logon kanssa. Et jos keskustelua haluis virittää niin kyl se sit ois joku niinku.... Onks se sit joku päättäjät tai joku henkilö, joka tulee kysyäkseen jotain.... (Vantaan kaupungin osallisuusverkoston työntekijä, 2015).

Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutuksessa tuottajat pohtivat ryhmätehtävissä verkostojen rakentumista ja merkitystä. Verkostojen innostaminen mukaan ei ole aina helppoa ja vaatii pitkää verkostojen rakentamista. Keskeiseksi osaamistaidoiksi ryhmätehtävissä nousi nopea reagointikyky ja joustavuus. Verkostoja ei voi rakentaa kovin byrokraattisen tai jähmeän organisaation rakenteilla ja niiden pitää olla tilanteen mukaan muuntuvia. Osallistaminen ja osallisuus kukoistavat, silloin kun ne toteutuvat muodossa, joka yksilöitä kiinnostaa. Koskaan ei ole järjestetty niin suuria tapahtumia näin pienellä varoitusajalla, kuin esimerkiksi syksyn 2015 ”Minulla on unelma” –mielenosoitukset esimerkiksi osoittivat. Monen kymmenen tuhannen ihmisen festivaalimainen tapahtuma organisoitiin kolmessa päivässä. Tuottajan tuleekin löytää sensitivisesti paikkoja, jotka ovat alttiita innostumiselle. Jokin verkosto voi esimerkiksi välillä nukkua ja sitten taas herätä toimintaan tarvittaessa. Lisäksi verkostot eivät synny suunnitellusti, vaan enemmänkin carpe diem – tartu hetkeen –hengessä. Kunnallisten kulttuuripalveluiden liikkua kohti monipuolisempaa yhteistyötä, tarvitaan tuottajalta myös sosiaalista osaamista.

”Täytyy kertoa tähän tämmönen pulkkamäki. Tehtiin ympäristötaideteos, joka oli tosi ihana kaikki tykkäs siitä, mutta siinä sattui semmonen pieni moka, että he rakensi yhden istutuksen pulkkamäkeen ja laitto siihen puun. Ja kun me tehtiin siellä työtä niin äkkiä kantautu meidän korviin että alueen äidit ja lapset olivat aivan pöyristyneitä että meidän pulkkamäkeen on tullu puu. Sitten mä rupesin että kuulkaa, hätä ei ole tämän näköinen että minäpä laitan sähköpostin viheralueyksikön suunnittelijalle että saaksä tän puun siirrettyä Kun he oli jo että he nousee barrikadeille. Mä sanoin että ei tarvii ja oliko samalla viikolla jo puu oli siirretty. Mutta just tää että jos me ois oltu vuorovaikutuksessa alueen asukkaiden kanssa niin me oltasi saatu tietää että hei tässä on pulkkamäki. Kun eihän siinä ollut muuta kuin nurmikumpu ja kesällä sä et voi teitä että se on pulkkamäki.” (Vantaan osallisuusverkoston työntekijä, 2015)

”Mietittiin myös millaisen merkityksen sosiaalinen osaaminen tänä päivänä kulttuurituottajan työssä on saanut ja millainen merkitys sillä on tulevaisuudessa. Ja saako jopa sosiaalinen osaaminen suuremman merkityksen tässä työssä kuin sisältöosaaminen. Kyllä me yhdessä tultiin siihen tulokseen että tätä työtä on aika hankala tehdä jos minkäänlaista sisältöosaamista ei ole. Mutta työtä helpottaa tosi paljon jos sosiaaliset taidot on hyvät että pystyt työskentelemään ihmisten kanssa, kuuntelemaan ja ottamaan vastaan niin hyvää kuin huonoakin palautetta.” (Fiksu kulttuurituottaja -täydennyskoulutuksen ryhmätyöskentely, 11.9.2015)

Aineiston perusteella oletan, että kulttuuritaloilla esteenä joustavalle verkostoyhteistyölle eri tahojen kanssa saattaa olla myös ohjelmistokalenteriin perustuva toiminnan ra-

kenne. Ohjelmistokalentereiden dokumenttianalyysin perusteella ja havaitsin, että ohjelmistot rakennetaan hyvin samaan tapaan kuin kaikkien kulttuurilaitosten ohjelmistot eli jo pitkälle tulevaisuuteen. Tämä rakenne saattaa olla este joustavalle ja asukaslähtöiselle osallistavalle toiminnalle, joka pystyy nopeasti reagoimaan kuntalaisista syntyvään ruohonjuuritason toimintaan. Siten tuottajien osaamistarpeisiin tulisi kiinnittää myös osaamista joustavien ohjelmistokalenterimallien tuotannosta. Tämä niin ikään voisi toimia myös jatkokehittämistyön aiheena.

6.5 Toinen osaamistarve: ammatti-identiteetin kehittäminen

Toinen osaamistarve sijoittuu **oman osaamisen kehittämisen ja vanhasta pois oppimisen alueille**. Skenaariot hahmottelivat konkreettisesti, millaista tuottajien työ voisi olla talojen sijaitessa osallistamiseen tähtäävän toiminnan eri tasoilla. Mutta kuten mainitti, kulttuuripolitiikka rakentuu kerroksittain (Virolainen, 2015, 32) ja siten ei ole kovin todennäköistä olettaa, että joku osallistamisen tasoista poistuisi kunnallisesta kulttuuri-tuotannosta kokonaan. Tosin tämäkin voisi olla lisätutkimisen arvoinen asia, mitä jonkin verran on tutkittukin. Onko kuntasektorilla isoissa kaupungeissa tarvetta perinteisten kulttuuripalvelujen mahdollisuuden tarjoamiseksi tehdä kunnallista esitystoimintaa, kun kaupallista, hintatasoltaankin helposti saavutettavaa tarjontaa on paljon. Kuitenkin, tuodaan strategioissa esiin myös perinteisten kulttuuripalveluiden olemassa oloa ja saavutettavuutta (mm. Helsingin kaupunki, 2010, 6), vaikka tässä työssä olenkin nostanut keskiöön strategioissa näyttäytyvää laajan kulttuurikäsitteen suuntaa.

Kerroksissa ja kulttuurin monitehtäväisyydessä konkretisoituukin myös kulttuuripolitiikan yleinen ristiriita taiteen yhteiskunnallisten hyötyjen ja vastuiden sekä taiteen itseisarvon välillä (Kangas & Pirnes, 2015, 106). Taiteellisen työn asema ja arvostus sekä ihmisten osallisuus ja osallistumien kulttuuriin ovat samalla sekä kulttuuripolitiikan perinteistä ydintä, että sen tulevan kehityksen keskeisiä peruskysymyksiä riippumatta siitä painotetaanko kulttuurin välineellisiä vai itseisarvoisia päämääriä (Kangas & Pirnes, 2015, 107). Siten lähtökohta kulttuuritalojen roolin asettamiseen ja ennen kaikkea sen muuttamiseen on yhtä aikaa jo historiaan kirjoitettu, mutta samalla hyvin monimutkainen. Siten tuottajaroolitkin määrittynevät jatkossakin erilaisiin positioihin, henkilöstä riippuen. Tuottajan työ määrittyy erilaisten määritelmien välillä sulavasti produktiosta toiseen ja voidaan jopa kysyä voiko tuottajista edes määrittää yhtenäistä ammattikuntaa vai ovatko he vain joukko löyhästi toisiinsa linkittyviä erikoisosajia (Halonen, 2007,

149). Tämä problemaattisuus näyttäytyi myös aineistossani. Keräsin pääkaupunkiseudun tuottajilta sekä kyselylomakkeella että Fiksu kulttuurituottaja –koulutuksessa toteutetun ryhmätehtävän kautta tietoa siitä, miten he näkevät oman työnsä tulevaisuudessa muuttuvan. Jaoin avoimet vastaukset niissä esiintyneiden teemojen mukaan kuuteen eri luokkaan (taulukko 4).

Taulukko 4. Kulttuurituottajien näkemykset oman työn muuttumisesta tulevaisuudessa. N=24

Yhteiskunnalliset muutokset	Suhde muihin virallisiin toimijoihin	Yhteinen tekeminen asukkaiden kanssa
Jalkautuminen talon seinien ulkopuolelle	Tiedotuksen muuttuminen	Teknologian muutos

Vastauksissa näkyy verkosto-osaamistarpeissa niin ikään esiin jo nostamiani asioita. Kaiken kaikkiaan tuottajan työn nähtiin muuttuvan tulevaisuudessa melko olennaisesti. Ainoastaan yksi vastaaja totesi, että työssä ei tule tapahtumaan oleellista muutosta. Tämä kysely toteutettiin ennen Fiksu kulttuurituottaja –koulutuksen alkamista. Esiin nousi monia, pääosin strategioista ja/tai megatrendeistä nousevia asioita:

”some ja sähköinen viestintä kehittyy”

”aluetyöajattelu oman talon ja seinien sijasta”

”yhteistyö eri tahojen kanssa lisääntyy”

”lasten ja nuorten osallisuus kasvaa”

”yhteisöllisyys ja interaktiivisuus tuovat uusia asioita”

”yhdessä ja yhteisöissä tekeminen”

(Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutuksen osallistujien lomakekysely, 2015)

Siten voisi ajatella tuottajien olevan tietoisia oman työnsä tulevaisuudesta ja valmiita siihen. Kuitenkin vastauksissa näkyy myös tuottajaposition vaikeus ja epävarmuus siitä, mihin kohtaan moniulotteisista strategioista tuottajan pitäisi tarttua. Vastauksissa korostuu erityisesti pelko siitä, mikä on kulttuuritalon ja oman työn rooli jatkossa kun asukkaiden osallisuus kasvaa:

”oman kulttuuritalon merkitys jos jalkaudutaan taloista ulos? Meneekö panostukset hukkaan”

”mikä on perusesitysten paikka jatkossa? Aina ei voi olla tavikset lavalla.”

”kuka tahansa voi korvata minut koska tahansa”

(Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutuksen osallistujien lomakekysely, 2015)

.....

Sit me mietittiin sitä ammattitaitoamme, ollaaks me psykologeja, sosiaalityöntekijöitä, pedagogeja, lääkäreitä, että tuottajalla on kuitenkin tietty osaamistaito. Sama koskee taiteilijoita että ei kaikki taiteilijat osaa osallistaa todellakaan. Ja tuota. Uudistamishalu ja valmius jos sitä ei ole niin sitten se on parempi pysyä toiminnassa.

Ja sitten huomio. Ei tämmönen sovi joka tuottajalle se vaatii tiettyä kykyä, että pystyy esimerkiksi puhumaan ihmisille, ei kaikki tuottajat pysyt siihen. (Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutus, ryhmätehtävän purku, 2015. Ryhmän pohdinnan näkökulma: Muuttaako osallistamis-osaamisen vaatimus tuottajan identiteettiä?)

Siten murros uudenlaiseen tuottajuuteen on tuottajille voimakas ammatti-identiteetillinen kysymys. Monen tuottajan ammatti-identiteetti rakentuu jo tuottajuuskoulutuksen perinteenkin kautta esitystoiminnan portaalle, perinteiseen tuotantotoimintaan. Toisaalta taas muutosta ei nähty ammatti-identiteetin kannalta merkittävänä. Siten muutos näyttäisi sopivan toisille ja toisille ei.

Meiän ei tarvi listata jotain frameiä, että tässä kun täytät nämä kaikki klausuulit, niin olet valmis tuottaja ja pärjät muuttuvassa maailmassa. Todettiin että kyseenalaistetaan koko otsikko ja kysymyksen asettelu siitä mitä tuottajan pitää osata, onko joku tietty määritelmä, joka on nyt jotenkin uutta meille. Eikö meiän aina ole pitänyt muuntautua maailman mukana. Eikö meiän aina oo pitänyt olla joustavia, aina olla asenteeltamme sellasia että me pärjätään. Ja tultiin siihen lopputulokseen että perus inhimillinen herkkyys, luova lähestymistapa ja asenne, mikä kattaa kaiken tämän sisällään. (Täydennyskoulutuksen ryhmätehtävän tulosten purku. Ryhmän pohdinnan näkökulma: Mitä osaamista tuottaja tarvitsee)

Oman osaamisen uudistamiseen ja vanhasta pois oppimiseen liittyen nostankin keskeisenä kysymyksenä esiin sen, onko tulevaisuuden kulttuuritalon tuottaja kaikkia osallisuuden portaita taitava moniosaaja vai voiko tulevaisuuden tuottajien osaaminen rakentua eri portaille, joissa esimerkiksi tuottajien välinen tiimityöskentely mahdollistaa kaikkien osallisuuden portaiden toteutumisen? Tämä voi olla mahdollista, mutta omaan työkokemukseni kautta saatuun hiljaiseen tietoon tuottajuudesta ja ennen kaikkea sen osallistavista ja fasilitoivista muodoista perustaen uskon, että ainakin perustaidot ja – tiedot jokaisesta osallisuuden portaasta tulisi olla hallussa jokaisella tuottajalla.

Omaan taustaan ja tässä opinnäytetyössä tehtyyn kehittämistyöhön pohjaten esitän myös mahdollisuuden, että toimijuuden portaan tuottajuus eli fasilitoiva verkostokuriirin työ nähtäisiin esitystoiminnan tuottajuuden sijaan eräänlaisena tuottajuuden kivijalkana. Nykyistä perinteisen esitystoiminnan tuottajuuden näkökulmaa kääntäen, voidaan fasilitoivaa

toivan tuottajuuden sisään sisällyttää kaikki yhteiskunnassa päällekkäin elävät nykyiset ja historialliset kulttuuripoliittiset kerrokset ja niiden tuottamisen muodot. Näin tuottajuutta ei määritettäisi kulttuuripoliittisista historiasta ylöspäin kummuten, vaan enemmän tulevaisuudesta käsin historialliset kerrokset ja niiden olemassa olo huomioiden. Siten tuottajuuden perus- ja täydennyskoulutus kohdistuisi osallisuuden portaista ylimmäiselle ja valuisi sieltä taitoina myös alemmille portaille. Tämä on mahdollisuus, jota olisi mielenkiintoista tutkia lisää osana tuottajuuden kehitystä tulevaisuudessa. Tämä oppinäytetyö ei anna siihen vielä täydellisiä vastauksia, mutta suuntia kylläkin.

6.6 Työn itsearviointi

Olen arvioinut kehittämistyöni onnistumista erityisesti itsearvioinnin avulla. Itsearviointia olen peilannut sekä tavoitteisiini, että Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutuksen tapaamisissa saamaani kenttä- ja kouluttajakontaktiin. Kehittämistyöni saavutti tavoitteensa eli löysin vastauksia kehittämistehtäväni alussa esittämiini tavoitteisiin. Päätaavoitteena oli selvittää kulttuuritalojen tuottajien osaamistarpeita, mutta päästäkseni niiden äärelle oli minun selvitettävä ensin kulttuuritalojen roolin muutosta kaupunkiympäristöissä ja analysoitava talojen nykyistä toimintaa. Siten työ tuotti itse osaamistarpeiden lisäksi myös paljon tietoa kulttuuritalojen toiminnan palvelurakenteellista uudistamista varten. Työ osoitti myös monia haasteita, joita tulee nähdäkseni kuntasektorin ja koulutuskentän ratkoa yhteistyössä.

Työn tavoitteena oli määrittää tuottajien roolia kunnallisella kulttuurituotannon kentällä. Koska suomalaiset kunnat ovat keskenään hyvin erilaisia, kohdistuu tämän työn tulokset ennen kaikkea muuttovoittoisiin isoihin kaupunkiin. Tutkimusalueenani oli pääkaupunkiseutu. Siksi tein vielä työn päätteeksi lyhyen katsauksen muihin Suomen isoimpiin kaupunkiin. Myös niiden strategiset visiot suuntaavat asukaslähtöiseen osallisuuteen ja kulttuuritoiminnan monimerkityksisyyteen. Olen niin ikään seurannut kaupunkiaktiivisuuden kehittymistä valtakunnallisesti ja myös kansainvälisesti, mikä osoittaa sen vaikutuksen kaikkialla, jopa pienemmissä kunnissa. Näin ollen on perusteltua arvella myös ainakin muissa suurissa kaupungeissa sijaitsevan saman kaltaisia tässä työssä esitettyjä tarpeita kunnalliselle kulttuuritoiminnalle. Saman kaltaisia tuloksia näyttäytyi myös työni loppuvaiheilla ilmestyneessä KUULTO-toimintatutkimuksessa kuntien kulttuuritoiminnasta (Kangas, 2015).

Tutkimuksellisesti jouduin tekemään työssäni paljon rajausta. Kehittämistyö, johon taruin oli aihepiiriltään hyvin laaja. Perehdyin laajasti aiheen tietoperustaan ja pyrin valitsemaan sieltä työhöni keskeisimmät näkökulmat. Tarkastelin kulttuurin mahdollisuuksia erityisesti kaupunkiympäristöissä ja siten tähän liittyvän osallisuuden ja yhteisöjen hyvinvoinnin tematiikkaa. Mielestäni onnistuin rajauksessa hyvin suhteessa tavoitteisiin, mutta samalla myös aihepiiri antoi paljon jatkotutkimuksen aiheita. Esimerkiksi ennakointi siitä näkökulmasta miten kaupalliset kulttuuripalvelut tai 3. sektori vaikuttavat kaupunkiympäristöissä, voisi antaa työn tuloksiin eri näkökulmaa. Samoin työn toteuttaminen kunnan organisaatorakenteen näkökulmasta. Tutkimukseni sijoittui erityisesti tuottajien ja muiden kaupungin työntekijöiden, strategioiden, lainsäädännön ja tutkimuksen sekä nykyisen toiminnan kartoituksen näkökulmiin. Nämä näkökulmat toki koostuvat osin asukkaiden synnyttämästä materiaalista. Kuitenkin mielenkiintoista olisi vielä laajentaa kehittämistyötä vielä asukkaiden suoraan näkökulmaan ja niin ikään laajemmin talojen tuottajien sekä kunnallisten päättäjien syvähaastatteluihin. Asiaa voisi siten tarkastella myös esimerkiksi johtajuuden näkökulmasta. Miten nämä ryhmät näkevät visioni kulttuurituottajien toimimisesta kaupunkiyhteisöjen fasilitaattorina? Onko strategioiden tavoitteet aidosti toteutettavissa kuntaorganisaatiossa koulutuksen ja kuntien yhteistyöllä? Olen tuonut muita jatkotutkimuksen aiheita esiin työni eri vaiheissa.

Pidin hyvänä sitä, että toimin kulttuuritalojen ulkopuolisena kehittäjänä, tutkijamaisessa roolissa, sillä kulttuuritalojen osallisuudesta on tehty jonkin verran opinnäytetöitä taloista käsin. Työn tuloksia tulkittaessa on kuitenkin hyvä huomioida, että työ on toteutettu tietoisesti ”ulkopuolisesta” näkökulmasta käsin, mikä toisaalta on objektiivista, mutta toisaalta saattaa jättää joitakin syvämerkityksiä huomioimatta laajasta taustatyöstäni huolimatta.

Opinnäytetyöni itsearvioinnissa pohdin myös sitä, tuottiko työni ammattikentälle aidosti uutta tietoa. Tuottajuuden osaamistarpeiden muutoksia on pohdittu jo muissakin tutkimuksissa (muun muassa Halonen, 2011) sekä hankkeissa (muun muassa Tuottaja 2020, Halonen ym. 2012). Fasilitoiva tuottajuus on vasta pikkuhiljaa jalkautumassa kulttuurituotannon kentälle ja koulutukseen. Kulttuurituottajuus on murroksessa, joten lisäkartoitus aiheesta oli tarpeellinen. Lisäksi selvitykseni mukaan aiheita ei ole tässä laajuudessa käsitelty vielä missään juuri kunnallisen kulttuurituotannon ja hyvinvoivien

kaupunkiyhteisöjen kontekstiin peilaten. Kunnallinen kulttuurituotanto muodostaa suuren osan suomalaisten tuottajien työpaikoista ja siten sen sektorin tutkiminen on tärkeää kulttuurituotannon kehittämisen kannalta. Aihe on nyt erityisen ajankohtainen, kun muun muassa syksyllä 2015 päättynyt KUULTO-hanke ennakoi muutoksia kunnallisen kulttuurituotannon kenttään. Kaupunkiaktiivisuuden nousu voi joidenkin ennusteiden perusteella olla jopa virkamieskentän työtehtävien olemassa oloa muuttava tekijä (Mäenpää & Faehle, 2015). Siten tässä työssä esitetty muutos voi olla tulevaisuudessa hyvinkin merkittävä ja juuri nyt ajankohtainen asia. Erityisesti on syytä kiinnittää huomiota johtopäätöksissä esiin nostamiini haasteisiin, joiden yhteisratkominen kouluttajien ja kuntien kesken voi viedä aihetta eteenpäin.

Pohdintani kulttuurituottajan roolista fyysistä ja verkkoympäristöä yhdistävänä verkostokuriirina sekä kunnan ja asukkaiden tuottaman toiminnan välisistä suhteista tuovat näkemykseni mukaan tuoretta, tutkimuksellista näkökulmaa kaikkialla kuplivaan yhteisöllisyyden, osallisuuden ja kaupunkiaktiivisuuden aaltoon. Niin ikään uskon ehdotukseni fasilitoivan tuottajuuden kääntämisestä tuottajuuden peruspilariksi olevan tuore ajatusvirtaus kulttuurituotannon koulutuksen kehittämispohdintoihin.

Ammattikentälle tuotetun tiedon näkökulmasta arvioiden nostan esiin myös kulttuurin instrumentalisoinnin, joka on herättänyt paljon keskustelua viime aikoina. Osa keskustelusta perustuu tunnepohjaiseen taiteilijuuden ja kaupallisuuden ristiriitaan, joten on hyvä että muun muassa tämän opinnäytetyön kautta rakentuu tietopohjaista materiaalia aiheesta. Tosin samalla tämä keskustelu näyttäytyi myös tämän opinnäytetyön aihepiirin kannalta haasteellisena työn tekemisen kannalta. Osallistamisen eetos on oikeastaan sijainnut jo 60-luvulta lähtien suomalaisen kulttuuripolitiikan kentällä (Kangas & Pirnes, 2015, 107). Siten valitessani ennakkoinnin lähestymistavaksi, näyttäytyi oikeastaan sama tematiikka niin historiassa, nykyhetkessä kuin tulevassakin. Siten ennakkoinnin toteuttaminen oli paikka paikoin myös haastavaa. Lisäksi haasteelliseksi työn teki sen kaksitasoisuus: voidakseni ennakoida koulutustarpeita tulevaisuudessa, piti minulla ensin olla tieto kunnallisen kentän tulevaisuuden suunnista eli ylipäänsä siitä toiminnasta, johon tuottajan ammattitaito loksautetaan. Siksi työni jakautuikin kahteen päälinjaan: kulttuuritalojen roolin määrittelyyn sekä tuottajien osaamistarpeiden ennakointiin.

Työni antoi tavoitteen mukaan materiaalia tilaajalleen Metropolia ammattikorkeakoululle kulttuurituotannon koulutuksen sisältöjen proaktiiviseen kehittämiseen sekä osoitti jatkokehittämisen paikkoja, joista keskeisimpiä tuon esiin pohdinta-luvussa. Koska työssä syntyi paljon tietoa myös kaupunkien toimintojen kehittämisen tueksi, on tärkeää saattaa myös opinnäytetyön tulokset kaupunkien käyttöön koulutuskentän lisäksi. Jo työn tekemistä aloitettaessa tiedettiin, että kehittämistyö tulee jatkumaan myös tämän opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Niin ikään Fiksu kulttuurituottaja – täydennyskoulutus jatkuu vielä opinnäytetyön valmistumisen jälkeen ja työn tuloksia jatkotyöstetään siten eteenpäin myös siellä. Minä tai opinnäytetyön tilaajaorganisaatio Metropolia ammattikorkeakoulu tulee jatkamaan kehittämistehtävääni lähitulevaisuudessa ainakin viidellä toimenpiteellä, jotka ovat:

- 1) Tulevaisuustyöpajan pitäminen Fiksu kulttuurituottaja –koulutuksessa. Pajassa suunnataan tässä työssä syntyneen materiaalin innoittamana tuottajien ajatuksia talojen toiminnan kehittämiseen. Paja toteutetaan marraskuussa 2015.
- 2) Artikkelin kirjoittaminen opinnäytetyön tuloksista, minkä avulla voidaan tietoa jalkauttaa muun muassa kunnalliseen päätöksentekoon, myös valtakunnallisesti
- 3) Pidemmällä aikajänteellä toimenpiteenä on tuottaa opetusmateriaalia tuottajille osallisuuden eli fasilitoivan tuottajuuden opettamiseksi. Materiaalin tavoitteena olisi konkretisoida fasilitoivan tuottajuuden työkaluja aitoon asukaslähtöiseen mobilisointiin.
- 4) Työn tulokset otetaan huomioon Metropolia ammattikorkeakoulun kulttuurituotannon koulutussuunnittelussa ja opetusmateriaalin koostamisessa. Metropolissa fasilitoivan tuottajuuden opetukseen on jo otettu askeleita muun muassa tuottajaopiskelijoiden vapaasti valittavina tuotettujen opintojen muodossa, johon tämä työ antaa lisää osaamista.
- 5) Metropolia ammattikorkeakoulu jatkaa työn tulosten pohjalta yhteistyötä kuntien kanssa kehittäen yhdessä kunnallisen kulttuuritoiminnan malleja sekä sille sektorille suuntautuvan tuottajuuden koulutusta. Aihetta voidaan tarjota myös jatkotutkimuksen aiheina opiskelijoille tai ammattikorkeakoulun tutkimustyöhön.

7 Tulosten yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä luvussa koostan yhteen työni kulun, keskeisimmät tulokset ja esittelen tulokseen liittyvät määrittämäni kuusi haastetta eli kehittämisen tai jatkotutkimuksen aihetta. Opinnäytetyöni tavoitteena oli määrittää kulttuuritalojen roolia ja nykytilaa suhteessa kasvaneeseen osallisuuden merkitykseen kaupunkiympäristöissä ja kulttuuripolitiikassa sekä ennakoida kulttuurituottajien osaamistarpeita sen myötä. Tavoitteena on kehittää työn valmistumisen jälkeen sen tulosten avulla pitkällä tähtäimellä proaktiivisesti kulttuurituotannon koulutusta sekä jalkauttaa työn tuloksia kuntien käyttöön heidän oman toimintansa kehittämiseksi.

Työn aineiston keräämisessä ja työstämisessä tehtiin aktiivista yhteistyötä Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutuksen kanssa, johon osallistui pääkaupunkiseudun kulttuurituottajia. Siten myös työ rajautui pääkaupunkiseudun kulttuuritalojen tutkimiseen. Työn viitekehyksenä oli osallisuus ja osallistaminen. Työssä kartoitettiin ensin kulttuuritalojen, kuntademokraattisen sekä kulttuuripoliittisen kehityksen historiaa. Historia osoitti osallistamisen olleen aina keskeinen tekijä kyseisissä ympäristöissä, mutta sen muuttuneen historian saatossa entistä syvemmäksi ja yksilölähtöisemmäksi, suoran osallistumisen tarpeeksi.

Sitten analysoitiin missä tilassa kulttuuritalot tällä hetkellä ovat toiminnassaan suhteessa osallisuuden kasvaneeseen tarpeeseen. Työssä todettiin, että taloissa on tietoa siitä, mihin pitäisi olla menossa, mutta todellisuuden ja strategisen tavoitteen välillä on vielä kuilu. Osallistamista ei myöskään ihan tarkasti osattu määrittää konkreettisesti. Siksi tarvitaankin osaamistarpeiden määrittelyä. Ennen kaikkea osoittautui, että kulttuuritalojen tuottajat näkevät osallistamisen linkittyneenä nykyisiin rakenteisiin, joka perustuu pääosin talojen sisällä tapahtuvaan, ohjelmistokalenteriin nojaavaan ohjelmaan. Sen sijaan työ osoittaa, että kaupunkilähiöissä tarvitaan tänä päivänä entistä suurempaa, yhteisöistä itsestään kumpuavaa yhteisöllisyyttä, mikä edellyttää uudenlaisia palvelumalleja ja -rakenteita. Yhteisöllisyyden merkitys on kaupunkilähiöiden voimautumisessa ja siten hyvinvoinnin kasvussa. Sen avulla kaupunkilähiöt oletettavasti tulevat kestävämmän myös ennakoitun suuren väestönkasvun jatkumisen aiheuttamat muutokset. Se edellyttää myös kulttuuritaloilta entistä verkostomaisempaa, monialaisempaa ja taloista sekä niiden ohjelmistokalentereista ja palvelumalleista ulos katsovaa ajattelua.

Täten kulttuuritalosta tulee subjektin sijaan myös objekti ja taas yleisöstä objektin sijaan subjekti. Tämän työn tuloksena esitän, että sen sijaan että kulttuuritalo olisi yhtenä osana kaupunkilaisten palvelulista hyvinvointikarttaa, voisi se toimia koko alueen yhteisöllisen hyvinvoinnin fasilitoivana keskuksena, kaupunkitoiminnan urbaanina sydämenä.

Tämä muuttaa oleellisesti myös kulttuurituottajan toimintaroolia ja osaamistarpeita. Tuottajan roolina tämä tarkoittaa osallistavan tuottajuuden roolien sekä fasilitoivan tuottajuuden roolien vahvistamista. Se edellyttää erityisesti laaja-alaista verkosto-osaamista niin fyysisissä kuin verkkoympäristöissäkin. Osallistavassa tuottajuudessa yleisö on aktiivinen itse tuotannon lopputuloksen aikana. Fasilitoivassa tuottajuudessa yleisö on aktiivinen palvelun kaikissa osissa ja koko tuotantoprosessi avautuu kollektiiviseksi luomis-, tuotekehitys-, tuotteistus-, viestintä-, jakelu- ja kulutustoiminnaksi (Halonen, 2011). Tuottaja on yhteisöllisen toiminnan mahdollistaja rakentaen toiminnalle erilaisia alustoja kaupunkiympäristön eri tiloihin sekä virtuaalisesti verkkoon. Tuottajan osaamiseen määrittävät eri verkostojen omaehtoisen toiminnan mahdollistaminen, jakamistalous, joukkoistaminen ja yhteisöjen managerointi niin fyysisissä kuin verkkoympäristöissäkin kulttuurituotteiden synnyttämiseksi.

Koko tuotantoprosessin avautuessa yleisön käyttöön, tuottaja jakaa samalla oman perinteisen tuottajuuden positionsa muiden tehtäväksi fasilitoiden itse prosessia. Olen nimennyt kulttuuritalon tuottajan tuottajaposition verkostokuriiriksi. Siten tuottajien osaamistarpeissa pitää kiinnittää huomiota myös ammatti-identiteetin uudelleen rakentamiseen ja aktiiviseen muovaamiseen, uuden ja vanhan yhteen sovittamiseen. Ainakin kentällä toimiville tuottajille on tarpeen kasvattaa erilaisten tuottajapositionien tietämystä, sillä monesti ajattelu rajoittuu talojen seinien ja ohjelmistokalenterien muotoon, totuttuun toimintamalliin. Osa tuottajista on muutokseen valmiita ja osalle muutos voi olla ammatti-identiteetillisesti suuri. Työssäni myös pohditaan tuleeko muutoksen koskea kaikkia, vai vain osaa tuottajista. Työssä määrittyi myös tärkeänä pohtia kunnan institutionaalista asemaa ja siten sen tuottajien asemaa suhteessa vapaalla kentällä toimiviin yhteisöllisyyden muotoihin, kuten kaupunkiaktivismiin. Mikä on instituution rooli ja mikä kaupungin rooli vapaan yhteisöllisen tuotannon kentällä? Molempia tarvitaan. Työssä ehdotetaan, että kulttuuritalo olisi yhteisöjä vahvistava tuotantojärjestelmä, jota koordinoisivat verkostokuriirit eli tuottajat.

Edellä mainitut osaamistarpeet siis määrittyivät tämän opinnäytetyön tuloksena. Niiden avulla voidaan kehittää kulttuurituotannon koulutusta, kunnallisen kulttuurituotannon toimintakenttää sekä tehdä tarpeellista jatkotutkimusta. Keskeistä on, että tämän työn tarkoituksena oli saattaa alkuun yksi prosessi kohti kunnallisen kulttuurituotannon kehityshaasteita. Siten jatkotoimenpiteillä on tärkeä merkitys tämän kehittämistyön tulosten jalkautumisesta eteenpäin käyttöön. Fiksu kulttuurituottaja –koulutuksen kautta on voitu aktiivisesti jo opinnäytetyön aikana kehittää työssä esiin tulleita tuloksia ja jalkauttaa niitä käytäntöön. Opinnäytetyön valmistuttua täydennyskoulutus vielä jatkuu tulevaisuustyöpajalla, jossa tämän työn tuloksia hyödynnetään materiaalina. Olenkin esitellyt tämän ja työn muut jatkotoimenpiteet edellisen luvun päätteeksi. Fiksu kulttuuri-tuottaja täydennyskoulutus niin ikään on ollut alkusysäys prosessille, joka tarvitsee vielä paljon kuntien ja koulutuksen yhteistyötä, sillä kaupunkiympäristöihin kohdistuva muutosvoima on tällä hetkellä tämänkin työn tulosten perusteella hyvin suuri.

Esittelen vielä joitakin työssä esiin nousseita haasteita, jotka voivat toimia jatkokehittämisen paikkoina tämän työn tulosten pohjalta. Ensimmäisenä on osaamisen puute. Kentällä toimivat tuottajat tunnistavat jollain tasolla osaamistarpeita, mutta niiden sanoittaminen tai työmenetelmien tunnistaminen sekä osaaminen on vielä pääosin koutuullisen heikkoa. Työn perusteella tarve osaamisen konkreettiseen kasvattamiseen näyttäisi sijoittuvan niin perus- kuin täydennyskoulutuksenkin vastaanottajakentälle eli sekä uusille kulttuurituottajille että kentällä jo toimiville ammattilaisille. Tämän työn konteksti oli kunnallisessa kulttuurituottajuudessa, mutta muun muassa Tuottaja 2020 –hankkeen tulokset osoittavat, että mahdollisesti vastaavia koulutustarpeita on myös muiden sektoreiden tuottajuudessa. Tässä työssä määritellyillä tuottajaosaamisilla ja niiden sijoittamisella osaksi koulutusta, voidaan edesauttaa osaamisen puutteen vähenemistä.

Toiseksi haasteeksi määritän tuottajien ajanpuutteen. Tällä hetkellä ohjelmistot täyttävä työssäni mainittu esitystoiminnan porras ja lastenkulttuuritaloissa aktiivisen yleisön porras täyttää varmasti tuottajien työajan, jolloin fasilitoivaan työhön tähtäävään tuottajuuteen pitäisi organisaation työaikasuunnittelun tasolla kiinnittää huomiota. Samaa teemaan liittyy myös kolmas haaste eli tuloksellisuuden mittaaminen. Työni ennakkoinnin perusteella strategiat osoittavat asukaslähtöisen toiminnan olevan strateginen päämäärä ja siten kulttuuritaloille ennakoitu kehityssuunta. Jatkotutkimusta kuitenkin vaatisi vielä se, millaiset mittarit kulttuuritalojen toimintaa nyt ja tulevaisuudessa määrittävät.

Jos mittarit pohjautuvat strategioista huolimatta salien täyttöasteisiin, ovat tuottajat puun ja kuoren välissä, mikäli fasilitoivan tuottajuuden (verkostokuriirin työn) lopputulokset eivät konkretisoidu täyttöasteina. Tätä ei tutkimuksessani selvitetty, joten se olisi keskeinen jatkoselvityksen aihe ja tuloksesta riippuen myös mahdollinen uusi kehittämistehtävä.

Neljäntenä haasteena on kulttuuritalojen vuosikalenterien uudistaminen. Työstäni käy ilmi, että erityisesti fasilitoiva tuottajuus kaipaa rinnalleen joustavampaa ohjelmistopoliittikkaa, joka mahdollistaa ruohonjuuritasolta asukkaista kumpuavan tuottajuuden ketterän operoimisen. Tällaisen toiminnan tempo on paljon nopeampaa kuin perinteinen ohjelmistokalenterien pitkän tähtäimen rakentaminen. Siten ohjelmistokalenteritkin tulisi valjastaa yhteisöllisen toiminnan toimintamallien mukaan jakamistalouden piiriin.

Viidentenä haasteena nousi tuottajien identiteettiin liittyvät kysymykset. Työn muuttuminen koetaan osin jopa uhkana omalle ammatti-identiteetille sekä taiteen itseisarvolle. Toisaalta työssä nousi myös esiin yhteisöllisten toimintatapojen haastavan kaikilla tasoilla myös julkiset instituutiot, siten se saattaa aiheuttaa myös jopa työpaikan säilyvyyden pelkoa. Erityisesti jo ammatissa toimivien tuottajien täydennyskoulutuksessa huomiota tulisikin kiinnittää näihin seikkoihin tuottajuuden opetuksessa. Toisaalta on hyvä huomioida, että tuottajien ammattikunta näyttäytyy hyvin monipuolisena ja voidaan jopa kyseenalaistaa voiko tuottajista edes puhua yhtenäisenä ammattikuntana johonkin positioon nojaten (Halonen, 2007, 149). Työssäni olen kuitenkin esittänyt, että fasilitoiva tuottajuus voisi kulttuurituotannon koulutuksessa sijoittua jopa perinteisen tuottajuuden sijaan tuottajuuden kivijalkana. Määrittelen tässä työssä fasilitoivan tuottajuuden roolin melko monipuolisena mahdollistajan roolina, en pelkästään yhteisöjen innostajana, vaan myös yhteisöjen käytännön toiminnan mahdollistajana – ”verkostokuriirina”, joka toimii sekä verkko- että liveympäristöissä. Fasilitoivan tuottajuudenkin tuloksena voi syntyä myös perinteistä esitystoimintaa. Tätä kautta fasilitoiva tuottajuus voi näyttäytyä tämän päivän tuottajuuden perusosaamisena, joka mahdollistaa muita tuottajuuden muotoja. Lähtökohtana ei olisikaan enää arvoketjuun perustuva taiteen tuottajuus tuottajaidentiteetin kivijalkana, vaan fasilitoiva tuottajuus. Tämän väitteen todistaminen vaatisi kuitenkin tuekseen myös muita tutkimuksia ja olisikin niin ikään soveltuva jatkotutkimuksen aihe.

Joka tapauksessa näyttää selvältä, että fasilitoivan tuottajuuden ja osallistavan tuottajuuden roolin kasvaminen ei poista kokonaan perinteisen taiteen tuottajuuden osaamisen merkitystä. Vaikka tässä opinnäytetyössä näkökulmaksi nostettiin kaupunkiympäristöjen yhteisöllisyyden kasvu ja kulttuuritalon rooli siinä hyvinvoinnin generaattorina, missä fasilitoiva tuottajuus nousee keskeiseksi, on myös yksilöiden hyvinvoinnille merkittävää kaikki työssäni määrittämän osallisuuden portaikon kulttuuriosallistumisen muodot. Kulttuuripoliittiselle kehitykselle ominaista onkin kerroksellisuus, jossa uusi suunta rakentuu edellisen kerroksen päälle vanhoja kadottamatta (Virolainen, 2015, 32). Voidaan kuitenkin kysyä onko varsinkaan kasvukaupungeissa perinteisen esitystoiminnan tarjonnalla kunnan toimesta merkitystä, kun myös vapaan kentän tarjontaa on paljon ja osin myös matalan kynnyksen hinnoin. Voisiko kunnan rooli fokuoittaa yhteisöjen fasilitointiin?

Kuudentena haasteena muutoksessa määritän kaupunkien organisaatorakenteen uudenlaisten tuottajuuden tarpeiden edessä. Mihin erilaiset tuottajat ja tuotannot sijoittuvat? Mahdollista on kaupunkien omien tuottajien jakautuminen fasilitoiviin verkostokurireihin, osallistaviin tuottajiin ja taiteen tuottajiin yksittäisten kulttuuritalojen sisällä. Tästäkin tapauksessa kaikkien tuottajasfäärien perustuntemus on tärkeää. Myöskin on mahdollista, että kuntien organisaatiomalli rakennetaan siten, että kokonaisia kulttuuritaloja ja siten niiden tuottajia säilyy perinteisen tuotannon edustajina, toisten talojen vastatessa osallisuustyöstä. Tämä malli on lähellä nykytilan mallia, enkä kaikilta osin näe työn perusteella sitä parhaana vaihtoehtona alueellisen yhteisöllisyyden näkökulmasta. Lisäksi tulee pohtia miten toimijuuden porrastoteutuu niillä alueilla, joilla ei ole kulttuuritaloa. Ehdotan työssäni mallia, jossa kulttuuritalojen lähialueilla työstä vastaisivat talot ja alueilla, joissa ei ole taloja, tähän tarkoitukseen erikseen palkatut kaupunkikulttuurin tuottajat.

Organisaatiomalleihin liittyy myös tilaaja-tuottajamallien ennakoitu kasvu kuntasektorilla (Pirnes, 2015, 64). Voidaankin kysyä ulkoistuuko tulevaisuudessa osa tai jotkut tuottajuuden muodoista kokonaan kunnan ulkopuolelle. Mahdollinen malli voisi esimerkiksi olla fasilitoivan tuottajuuden organisoituminen 3. sektorin tehtäväksi tai vastaavasti taiteen tuottajuuden ulkoistaminen nykyistä vahvemmin kaupungin ulkopuolisille toimijoille. Ulkoistamisen vaarana voi kuitenkin olla mahdollisuuden portaan eli matalan kynnyksen korottuminen ja toisten hallintokuntien sekä kaupunkien kanssa tapahtuvan yhteistyön vaikeutuminen. Lisäksi haasteeksi voivat nousta kulttuuritalot kaupunkien omistamina tiloina. Tilaaja-tuottaja-malleissa niiden käyttö vaatisi kuitenkin jonkinlaisen

kaupungin toimijan roolin mukana oloa. Voidaan myös kysyä voiko vastaavasti kaupunkien urbaanina sydämenä toimia kulttuuritalon sijasta vaikkapa kirjasto? Nämä kaupunkeihin kohdistuvan parhaimman organisaattiorakenteen mallintamisen kysymykset onkin niin ikään yksi opinnäytetyössä esiin nousseita jatkotutkimusaiheita, jotka olisivat kiinnostavia myös tuottajien koulutuksen kehittämisen näkökulmasta.

Miten tahansa kaupungit päätyvätkään toiminnan järjestämään, on työni tulosten perusteella sekä kulttuuritalojen että kaupunkiympäristöjen kestävä kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta olennaista, että asukaslähtöinen ruohonjuuritason aktivismi ja kulttuuritalojen toiminta eivät lokeroidu, vaan toimivat sulautuneessa yhteistyössä sekä asukkaiden että muiden toimijoiden kanssa. Erityisesti hyvinvoivien kaupunkiyhteisöjen näkökulmasta, jossa työssä liikuttiin, kulttuuri tulisi valjastaa yhdeksi toimintamalliksi kaupunkeihin, joka liikkuu monialaisesti ja joustavasti eri sektoreilla. Tätä tukee kaupunkien laajaan kulttuurikäsitukseen perustuvat strategiat, antaen periaatteelliset fasilitiitit sen toteutumiseksi. Matkaa kuitenkin vielä on nykytilasta tulevaisuuteen. Kehittämistyöni perusteella kulttuuritalon tuottajan ammatti tulisi nähdä ”verkostokuriirin” työnä. Kulttuuritalon tuottaja toimii alueellisen tapahtuma- ja elämystuotannon keskushenkilönä, jonka toimenkuvan keskiössä on asukkaista kumpuavan toiminnan mahdollistaminen sekä yhteisöllisyyden kehittäminen kulttuurin keinoin. Käytännössä tämä tarkoittaa verkostojen rakentamista ja hyödyntämistä, asukkaiden toiminnan manageroimista, kaupunkitilan monipuolisen käytön mahdollistamista toimintoja sekoittaen, rajapinnoilla toimimista ja erilaisten tekemisen ja kokemisen alustojen mahdollistamista – niin passiivisempaan kuin aktiivisempaan osallistumiseen. Tuottaja yhteistyössä eri hallintokuntien, muiden kaupunkien, asukkaiden, ja yritysten kanssa toimien tuottaa ympäristön hyvinvointia.

Lähteet

Alila, Antti; Gröhn, Kari; Keso, Ilari & Volk, Raija. 2011. Sosiaalisen kestävyuden käsite ja mallintaminen. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2011:1. Luettavissa: <http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/112317/URN:NBN:fi-fe201504224532.pdf?sequence=1>. Haettu 30.8.2015.

Allardt, Erik. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Werner Söderström Osakeyhtiön laakapaino. Porvoo.

Brabham, Daren, C. 2013. Crowdsourcing. Massachusetts Institute of Technology.

Cantell, Timo. 2007. Kulttuuri kaupungissa, kaupunki kulttuurissa – kulttuurisuunnittelun mahdollisuuksia hyvinvointialalla. Luovat toiminnalliset menetelemät hyvinvointialalla –seminaari. 28.3.2007. Esitys luettavissa http://www.palmenia.helsinki.fi/laku/seminaari/Cantell_uusi.pdf. Haettu 15.11.2015.

Cantell, Timo; Linko, Maaria & Silvanto, Satu. 2005. Alueelliset kulttuurikeskukset – kulttuuridemokratian perilliset. Teoksessa Silvanto, Satu; Linko, Maaria; Keskinen, Vesa; Cantell, Timo (toim.). 2005. Kaupunkilaisten kulttuurikeskus – tarkastelussa Stoa, Kanneltalo ja Malmitalo. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. 8-21.

Eloisa-hanke. 2014. Eloisa.urba.fi

Espoon kaupunki. 2012. Espoo hyvinvointivaikutusten esimerkkikaupungiksi. Kulttuurin vastauksia aikamme suuriin kysymyksiin. Kulttuurilautakunnan seminaari 4.6.2012. Luettavissa: <http://espoo04.hosting.documenta.fi/kokous/2012249116-14-1.PDF>. Haettu 22.8.2015.

Espoon kaupunki. 2013. Osallistuva Espoo – kehitysohjelma. 16.12.2013. Versio 1.0.

Florida, Richard. 2005. Luovan luokan esiinmarssi. Helsinki. Talentum.

Frilander, Karin & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (toim). Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuis- kasvatuksen 48. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura.

Grahn, Maarit & Häyrynen, Maunu (toim.). 2009. Kulttuurituotanto. Kehykset, käytäntö ja prosessit. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitos, Turun yliopisto. Helsinki. Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Gretchel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.). 2012. Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Helsinki. Nuorisotutkimusverkosto.

Gävert, Nuppu & Tikka, Ville. Alustus. Mikä mullistaisi lähiöt –seminaari 11.8.2015. Vantaa, Mikkola. Esityksen materiaali: https://tapahtumat.tekes.fi/uploads/07a96689/Presentaatio_Wevolve-9593.pdf. Haettu: 22.8.2015. Käytetty lisäksi opinnäytetyön tekijän muistiinpanoja seminaarista.

Halonen, Katri. 2007. Yleismies Jantusista festarispesialisteiksi? Tapahtumatuottajan toimenkuvat. Teoksessa Silvanto, Satu (toim.). 2007. Festivaalien Helsinki. Urbanin

festivaalikulttuurin kehitys, tekijät ja kokijat. Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsingin kulttuuriasiainkeskus. 144-149.

Halonen, Katri, 2011a. Kulttuuri katalysoi. Megatrendien tähtäminen kulttuurituotannon kentälle. Helsinki. Metropolia Ammattikorkeakoulu, Kulttuuri ja luova ala. Luettavissa:

http://tuottaja2020.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/2_Kulttuuri_katalysoi_Halonen_WEB.pdf. Haettu 1.3.2015

Halonen, Katri. 2011b. Kulttuurituottajat taiteen ja talouden risteyskohdassa. Jyväskylä. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.

Halonen, Katri (toim.). 2012. Kulttuurituottajakoulutuksen suuntaviivoja. Tuottaja 2020-hankkeen loppuraportti. Helsinki. Metropolia ammattikorkeakoulu. Kulttuuri ja luova ala. Luettavissa:

http://tuottaja2020.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/katalysoi/12_suuntaviivoja_VALMIS.pdf. Haettu 1.3.2015.

Heikkilä, Jukka-Pekka, Hyyppä, Harri & Puutio, Risto. 2009. Yhteisön lumo. Systemisiä kytkeytymisiä. Metanoia instituutti.

Heinonen, Sirkka & Ruotsalainen, Juho. 2013. Kuviteltu kaupunki. Elävä esikaupunki – hankkeen 3. Tulevaisuusklänikka "Solutions" 24.9.2013. Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Tutu e-julkaisuja 7/2013. Luettavissa: http://www.utu.fi/fi/yksikot/ffrc/julkaisut/e-tutu/Documents/eTutu_2013-7.pdf. Haettu 1.8.2015

Heinonen, Sirkka; Kurki, Sofi; Laurén, Leena-Maija & Ruotsalainen, Juho. 2011. Elämykselliseen yhteisöllisyyteen. Elävä esikaupunki –hankkeen tulevaisuusklänikka "Perspective" 27.10.2011. TUTUeJulkaisuja 12/2011. Luettavissa: http://www.utu.fi/fi/yksikot/ffrc/julkaisut/e-tutu/Documents/eTutu_2011_12.pdf. Haettu 22.8.2015.

Heiskanen, Ilkka (toim.); Kangas, Anita; Mitchell, Ritva. 2015. Taiteen ja kulttuurin kentät. Perusrakenteet, hallinta ja lainsäädäntö. Tietosanoma.

Helin, Heikki & Möttönen, Sakari. 2012. Kohti aurinkoista tulevaisuutta. Suurten kaupunkien strategiat. Tutkimuskatsauksia 2:2012. Helsingin kaupunki, tietokeskus.

Helsingin kaupungin tietokeskus a, 2015. Helsingin ja Helsingin seudun väestöennuste. 2015-2050. Luettavissa:

<http://www.hri.fi/fi/dataset/helsingin-ja-helsingin-seudun-vaestoennuste-2015-2050>. Haettu: 12.11.2015.

Helsingin kaupungin tietokeskus b, 2015. Helsingin seudun keskeiset tunnusluvut. Väestö: väestörakenne, muuttoliike, asutokunnat ja perheet. Haettavissa: http://www.hel.fi/hel2/Helsinginseutu/HS_tunnusluvut/Vaesto_2014.pdf. Haettu 17.11.2015.

Helsingin kaupunki. 2014. Strategiaohjelma. Helsingin strategiaohjelma 2013-2016. <http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/strategia-ja-talous/strategiaohjelma/> Julkaistu 14.8.2014. Haettu 22.8.2015.

Helsingin kaupunki. 2015. Helsingin malli. Kohti tasa-arvoisempaa Helsinkiä. Julkaistu 13.5.2015. <http://www.hel.fi/www/kulke/fi/kulttuuripolitiikka/helsingin-malli/helsingin-malli>. Haettu 22.8.2015.

Helsingin kaupunki. 2010. Helsingin kulttuuristrategia 2012-2017. Luonnos. Kulttuuri- ja kirjastolautakunta 16.11.2010. Versio 2. Luettavissa: http://www.hel.fi/static/helsinki/paatosasiakirjat/Kh2010/Esityslista44/liitteet/Helsingin_kulttuuristrategia_2012-2017,_luonnos_16.11.2010.pdf?Action=sd&id={0FB9048F-D564-40B7-9362-68B70387D039}. Haettu 15.11.2015.

Helsingin kulttuurikeskus. Annantalo. 2015. Kulttuurisissit. www.annantalo.fi/kulttuurisissit. Haettu 15.11.2015.

Hiltunen, Elina. 2012. Matkaopas tulevaisuuteen. Talentum.

Hyypä, Markku, T. 2013. Kulttuuri pidentää ikää. Helsinki. Duodecim.

Häyrynen, Simo. 2006. Suomalaisen yhteiskunnan kulttuuripolitiikka. Minerva kustannus Oy. SoPhi.

Ilmonen, Kari. 2009. Kulttuuri ja aluekehittäminen. Konflikteja ja kommunikaatiota. 44-61. Teoksessa Grahn, Maarit & Häyrynen, Maunu (toim.). 2009. Kulttuurituotanto. Kehykset, käytäntö ja prosessit. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitos, Turun yliopisto. Helsinki. Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Ilmonen, Mervi. 2014. Asuinalueiden brändäys – Voiko alueen mainetta suunnitella? 51-70 . Teoksessa Norvasuo, Markku. 2014. Elävän esikaupungin eväitä. Espoo: Aalto-yliopisto, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutusryhmä. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-5646-3>. Haettu 22.8.2015.

Ilonen, Pia. 2005. Kulttuuritilojen arkkitehtisuunnittelu – ja suunnittelematta jättäminen. 35-43. Teoksessa Silvanto, Satu; Linko, Maria; Keskinen, Vesa; Cantell, Timo (toim.). 2005. Kaupunkilaisten kulttuurikeskus – tarkastelussa Stoa, Kanneltalo ja Malmitalo. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Janhonen, Johanna, 2014. Yhteisöt ja community managerit. <http://www.piilotettuaarre.fi/artikkelit/yhteisomanagerit/>. Haettu 27.1.2015.

Jyrkäs, Petra & Luoto, Karoliina (toim.). 2014. Opas kaupunkiaktivismiin. Uutta kaupunkikulttuuria luomaan. Prototype Helsinki. http://www.sompasauna.fi/wp-content/uploads/2015/01/kaupunkiaktivismiopas_finaali.pdf, haettu 24.7.2015.

Kainulainen, Kimmo. 2005. Kunta ja kulttuurin talous. Tulkintoja kulttuuripääoman ja festivaalien aluetaloudellisista merkityksistä. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Yhdyskuntatieteiden laitos. Tampere. Tampere University Press.

Kangas, Anita. 2015. Koetellut kulttuuritoiminnot. KUULTO-toimintatutkimuksen tulokset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:21. Luettavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2015/liitteet/okm21.pdf?lang=fi>. Haettu 15.10.2015.

Kangas, Anita & Kivistö, Kalevi. 2011. Kuntien kulttuuritoiminnan tuki- ja kehittämiss politiikka. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:12.

Kangas, Anita & Pirnes, Esa. 2015. Kulttuuripoliittinen päätöksenteko, lainsäädäntö, hallinto ja rahoitus. 23-108. Teoksessa Heiskanen, Ilkka (toim.); Kangas, Anita; Mitchell, Ritva. 2015. Taiteen ja kulttuurin kentät. Perusrakenteet, hallinta ja lainsäädäntö. Tietosanoma.

Kauniaisten kaupunki. 2010. Kauniainen. Osallisuusselvitys. 30.11.2010. http://www.kauniainen.fi/files/3785/Kauniaisten_osallisuusselvitys_30112010_mantysal_o_SLP.pdf. Haettu 22.8.2015.

Kauniaisten kaupunki. 2014. Kauniaisten kaupungin sivistyspoliittinen ohjelma 2014-2016. <http://www2.kauniainen.fi/dynasty/fin/kokous/20152191-4-3.PDF>. Haettu 22.8.2015.

Keskinen, Vesa. 2005. Helsingin kulttuurikeskusten käyttäjät. Teoksessa Silvanto, Satu; Linko, Maaria; Keskinen, Vesa; Cantell, Timo (toim.). 2005. Kaupunkilaisten kulttuurikeskus – tarkastelussa Stoa, Kanneltalo ja Malmitalo. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. 103-113.

Kettunen, Pekka. 2002. Miksi osallistumisesta puhutaan? Osallistumisen kehittäminen suomalaisissa kunnissa. Teoksessa Backlund, Pia; Häkli, Jouni & Schulman, Harry (toim.). Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Helsinki. Gaudeamus Kirja. 18-35.

Kohonen, Kirsi & Tiala, Toni. 2002. Kuntalaiset ja hyvä osallisuus. Lupaavia käytäntöjä kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi. Osallisuus-hanke. Sisäasiainministeriö. Helsinki. Suomen kuntaliitto.

Kuntarakennemuutosten tietopankki. 2015. Uusi kuntalaki. <https://www.kuntarakenne.fi/kao-wiki/fi/uusi-kuntalaki>. Haettu 14.11.2015.

Kuntatyönantajat. 2012. Osaamisen ennakkoinnin lyhyt oppimäärä. Slidet. Osaamisen ennakkointi kuntapalveluissa –hanke 2011-2013. Luettavissa: <http://www.kuntatyönantajat.fi/fi/tyoelaman-kehittaminen/osaamisen-ennakkointi/aineistot/Documents/osaamisen-ennakkoinnin-lyhyt-oppimaara.pdf>. Haettu 14.11.2015.

Kuusi, Sara & Tolvanen, Ari. 2011. Lyonin kulttuurityön malli – toimisiko se Helsingissä? Raportti. Luettavissa <http://www.hel.fi/static/kulke/lyonraportti.pdf>. Haettu 12.8.2015.

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta. 1992. 3.8.1992/728. Luettavissa:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920728>. Haettu 12.11.2015.

Lehtonen, Heikki. 1990. Yhteisö. Vastapaino.

Liikanen, Hanna-Liisa. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia. Ehdotus toimintaohjelmaksi 2010-2014. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1. Luettavissa <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/OPM1.pdf>. Haettu 25.7.2015.

Lindholm, Arto. 2015. Osallistamisseminaari. Vetovoimaa kulttuurikeskuksiin – hankkeen päätösseminaari. Luento Humanistisessa ammattikorkeakoulussa Helsingissä 29.4.2015.

Mäenpää, Pasi. 2005. Lähiöiden tasa-arvosta urbaaniin kulutukseen. 163-167. Teoksessa Silvanto, Satu; Linko, Maaria; Keskinen, Vesa; Cantell, Timo (toim.). 2005. Kaupunkilaisten kulttuurikeskus – tarkastelussa Stoa, Kanneltalo ja Malmitalo. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Mäenpää, Pasi. 2011. Helsinki takaisin jaloilleen. Askelia toimivampaan kaupunkiin. Helsinki. Gaudeamus.

Mäenpää, Pasi & Faehnle, Maija. 2015. Kaupunkiaktivismi metropolin voimavarana. KatuMetron kick-off 5.2.2015. Luettavissa: http://www.helsinki.fi/kaupunkitutkimus/dokumentit/Kickoff05022015/esitykset/MAENPA-A-FAEHNLE_Kaupunkiaktivismi.pdf. Haettu 15.11.2015.

Merimaa, Maija & Väliniemi, Jenni. 2005. Jyväskylän kesästä Helsingin arkeen – Stoa, Kanneltalon ja Malmitalon syntyvaiheet. Teoksessa Silvanto, Satu; Linko, Maaria; Keskinen, Vesa; Cantell, Timo (toim.). 2005. Kaupunkilaisten kulttuurikeskus – tarkastelussa Stoa, Kanneltalo ja Malmitalo. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. 22-33.

Merimaa, Maija. 2007. Yhteishengen festivaalit. Kaupunginosatapahtumien vaiheita Helsingissä. 110-117. Teoksessa Silvanto, Satu (toim.). 2007. Festivaalien Helsinki. Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsingin kulttuuriasiainkeskus.

Merisalo, Riikka. 2012. Sokaisevat trendit. Kauppakamari.

Mykrä, Pekka. 2014. Osallisuutta raha-automaattivavustuksilla. 86-95. Teoksessa Jämsén, Arja & Pyykkönen, Anne (toim.). 2014. oSallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. Luettavissa <http://www.jelli.fi/lataukset/2014/05/oSallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>. Haettu 30.8.2015.

Ojasalo, Katri; Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uudistettu painos. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Otavan opisto, 2014. Yhteisömanageri. I ja II – kurssit. <http://www.otavanopisto.fi/pajat-pedagoginen-taydennyskoulutus/yhteisömanageri>. Haettu 21.1.2015.

Pirnes, Esa. 2008. Merkityksellinen kulttuuri ja kulttuuripolitiikka. Laaja kulttuurin käsite kulttuuripolitiikan perusteluna. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto.

Pirnes, Esa & Tiihonen, Arto. 2010. Hyvinvointia liikunnasta ja kulttuurista. Käsitteiden, kokemusten ja vastuiden uusia tulkintoja. Kasvatus & Aika 4 (2) 2010.

Purontaus, Sampo. 2008. Toiveiden tynnyri. Osallisuus Kokkolan kaupungin kulttuuri-politiisessa suunnittelussa. Väitöskirja. Joensuun yliopisto. Luettavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-219-243-1/urn_isbn_978-952-219-243-1.pdf. Haettu 12.11.2015

Raivio, Helka & Karjalainen, Jarno. 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! 12-35. Teoksessa Era, Taina (toim.). 2013. Osallisuus - oikeutta vai pakkoa? Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Relander, Jukka & Saarti, Jarmo (toim.). 2015. Kirjaston kuolema. Avain.

Rubin, Anita. 2004. Tulevaisuudentutkimus tiedonalana. <http://www.tulevaisuus.fi/topi/>. Haettu 12.11.2015.

Ruuska, Maria. 2013. Luovu ja lainaa: Jakamistaloudessa omistaminen ei ole tärkeintä. Artikkelit Suomen kuvalehdessä 6/2013. Luettavissa: <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/talous/luovu-ja-lainaa-jakamistaloudessa-omistaminen-ei-ole-tarkeinta/>. Haettu 15.10.2015.

Saastamoinen, Mikko. 2009. Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa Frilander, Karin & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (toim.). Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. 33-67.

Sacco, Pier Luigi. 2011. Culture 3.0: a new perspective for the EU 2014-2020 structural funds programming. Luettavissa http://www.culturalpolicies.net/web/files/241/en/Sacco_culture-3-0_CCI-Local-and-Regional-Development_final.pdf, haettu 15.5.2015.

Sainio, Ari. 1994. Kohti kansalaisten kuntaa. Suomen kuntaliitto. Helsinki.

Sairinen, Rauno, Heikkinen, Timo & Manninen, Rikhard. 2005. Kaupunkiympäristön muutoksen kulttuuriset vaikutukset. Teoksessa Häyrynen, Simo (toim.): Kulttuurin arviointi ja vaikutusten väylät. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö cuporen julkaisuja 12:2005.

Saukkonen, Pasi & Ruusuvirta, Minna. 2013. Toiveet, tavoitteet ja todellisuus. Tutkimus kulttuuripolitiikasta 23 kaupungissa. Helsinki. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen julkaisuja 15:2009.

Silvanto, Satu (toim.). 2007. Festivaalien Helsinki. Urbaanin festivaalikulttuurin kehitys, tekijät ja kokijat. Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsingin kulttuuriasiainkeskus.

Silvanto, Satu; Linko, Maaria; Keskinen, Vesa; Cantell, Timo (toim.). 2005. Kaupunkilaisten kulttuurikeskus – tarkastelussa Stoa, Kanneltalo ja Malmitalo. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Sitra. 2014. Sitran trendilista 2014-2015 on valmistunut. Sitran uutinen 13.10.2014. <http://www.sitra.fi/uutiset/sitran-trendilista-2014-2015-valmistunut>. Haettu 1.3.2015

Sitra. 2015. Sitran trendit: Voimaantuvat yhteisöt haastavat vanhat instituutiot. Artikkelit 11.3.2015. <http://www.sitra.fi/artikkelit/megatrendit/sitran-trendit-voimaantuvat-yhteisot-haastavat-vanhat-instituutiot>. Haettu 31.3.2015

Sivonen, Sirpa & Pouru, Laura (toim.) 2014. Osaamisen ennakointi kuntapalveluissa. Loppuraportti. Helsinki. Kuntatyönantajat KT. Luettavissa: <http://shop.kuntatyönantajat.fi/uploads/osaamisen-ennakointi-raportti.pdf>. Haettu 15.11.2015.

Sutinen, Teija. 2015. Jakamistalous on söötti nimi riistolle. Kolumni Helsingin Sanomissa 8.1.2015. Luettavissa: <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/a1420607134317>. Haettu 15.11.2015.

Toikko & Rantanen. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. korjattu painos. Tampere. Tampere University Press.

Trendwatching. 2015. Valikoituja trendejä sivulta <http://trendwatching.com/freepublications/>. Haettu 1.3.2015.

Tuomi, Pirjo & Saarti, Jarmo. 2015. Kirjasto, julkinen palvelu. Teoksessa Relander, Jukka & Saarti, Jarmo (toim.). 2015. Kirjaston kuolema. Avain.

Vahlo, Jukka. Kulttuurisuunnittelua tulevaisuuden kulttuuripääkaupungeissa? 2014. Artikkelit. Yhdyskuntasuunnittelu –lehti. 2014:2 vol 52. Luettavissa <http://www.yss.fi/journal/kulttuurisuunnittelua-tulevaisuuden/>. Haettu 01.06.2015.

Valtioneuvoston kanslia. 2015. Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. Luettavissa: http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETT_Y_netti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82. Haettu 1.8.2015

Vantaan kaupunki. 2013a. Vantaan kaupungin osallisuusmalli – Osallistu ja vaikuta. Kaupunginhallitus 20.5.2013. Kaupunginvaltuusto 26.8.2013. Luettavissa: http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/94564_Osallisuusmalli_taitettu_netti.pdf. Haettu 22.8.2015.

Vantaan kaupunki. 2013b. Osallisuus liikunta ja kulttuuripalveluissa ppt. Luettavissa: http://www.vantaa.fi/fi/osallistu_ja_vaikuta/osallisuusmalli. Haettu 22.8.2015.

Vantaan kaupunki. 2014. Kulttuuripalveluiden toimintasuunnitelma. Luettavissa: http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/100402_toimintasuunnitelma_2014.pdf. Haettu 22.8.2015.

Veramo, Suvi. 2014. Tulevaisuudessa korostuvat asiakaslähtöisyys ja verkostoituminen. Pääkirjoitus 9.4.2014. Kuntatyönantajalehti 2/2014. Luettavissa <http://www.kuntatyönantajalehti.fi/fi/arkisto/2014/2/Sivut/paakirjoitus.aspx>. Haettu 14.11.2015.

Virolainen, Jutta. 2015. Kulttuuri osallistumisen muuttuvat merkitykset. Katsaus taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen, osallisuuteen ja osallistumattomuuteen. Helsinki. Cupore. Luettavissa: http://www.cupore.fi/documents/Kulttuuriosallistumisenmuuttuvatmerkitykset_000.pdf. Haettu 1.4.2015

Haastattelut:

Kallio, Pilvi. Aluekoordinaattori. Vantaan kaupungin osallisuusverkoston jäsen. Vantaan kaupunki. Haastattelu: 1.6.2015.

Konttinen, Nina. Palveluasiantuntija. Vantaan kaupungin osallisuusverkoston jäsen. Vantaan kaupunki. Haastattelu: 1.6.2015.

Mäenpää, Jenni. Projektityöntekijä. Vantaan kaupungin osallisuusverkoston jäsen. Vantaan kaupunki. Haastattelu: 1.6.2015.

Tasanko, Pia. Vuorovaikutusasantuntija. Vantaan kaupungin osallisuusverkoston jäsen. Vantaan kaupunki. Haastattelu: 1.6.2015.

Liite 1. Fiksu kulttuurituottaja –koulutuksen sisältö

Fiksu kulttuurituottaja luomassa uudistavia ja hyvinvoivia yhteisöjä

Tavoitteet:

1. Verkostoidutaan kollegoiden kanssa. Opitaan toisilta ja opitaan yhdessä!
2. Kehitetään osaamista kaupunkilaisten osallistamisessa kulttuuritalon seinien ulkopuolella, julkisessa tiloissa tehtäviin kulttuuritapahtumiin. Esim. kirjastot, uimahalli, kauppakeskus, urheilutilat.
3. Vahvistetaan yhteisöjä positiivisen paikalliskulttuurin avulla, huomioidaan monikulttuurisuus.
4. Opitaan menetelmiä ja saadaan työkaluja yllä olevien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Aikataulu

Kulttuurituottaja paikalliskulttuurin kehittäjänä

Pe 11.9. klo 9.30-15.30

- Espoon, Helsingin ja Vantaan tuottajat esittelevät itsensä ja kertovat esimerkkejä oman kaupungin yhteisöllisistä kulttuuritapahtumista.
- Kävely kulttuuritalossa ja sen ympäristössä.
- Totta kai me ollaan fiksuja kulttuurituottajia, vai mitä se tarkoittaa.
- Tehdään teemalliset työryhmät, joissa jäseniä Espoo, Helsinki, (Kauniainen) ja Vantaa.

Onko kulttuurituottaja yhteisömanageri, parvijohtaja vai yhteisötaiteilija?

Pe 2.10. klo 9.30-15.30

- Yhteisömanageriöinnin ja parvijohtamisen mahdollisuuksista ja työkaluista.
- Mitä voisimme hyödyntää yhteisömanageriöinnin työkalupakista? Kuinka se muuttaisi meidän nykyistä työtämme?
- Kävely kulttuuritalossa ja sen ympäristössä.
- Verkostokartan piirtäminen, ketä toimijoita tarvitaan tukemaan positiivisen, kestävän paikalliskulttuurin kehittymistä.

Mitä jos kukaan ei innostu ja minä saan hermoromahduksen?

Pe 23.10 klo 9.30-15.30

- Yhteisö parveilee ja käyttäytyy tunnepitoisesti, kuinka siihen voi luottaa? Johdattamiskoulutuksen ammattilainen vetää. (toiminnallisten ryhmätyömenetelmien kouluttaja)
- Yhteisömanagerin työkaluklinikka tarpeen mukaan.

Espoo-Helsinki-Kauniainen-Vantaa ja paikalliskulttuurin kukoistus 2025 - tulevaisuuspaja

Pe 27.11 klo 9.30-15.30

- Pääkaupunkiseutu 2025 ja miten kulttuurituottaja on mukana menossa.
- Ensin katsaus tulevaisuuteen ja sitten muistellaan tulevaisuutta
- Tulevaisuuspajan tavoitteena on luoda yhteistä kuvaa mahdollisesta toivottavasta tulevaisuudesta. Tehtävään liittyy myös riskien kartoitus ja muutostarpeiden analyysi.

Fiksu kulttuurituottaja luomassa uudistavia ja hyvinvoivia yhteisöjä

Pe 18.12 klo 9.30-15.30

- Viimeisen päivän tarkoituksena on tiivistää syksyn opit, esitellä ne johdolle ja muille kollegoille sekä yhdessä pohtia miten yhteistyötä voisi jatkaa.
- Voisi vielä testata Advisory Ring -nimisen yhteisideointi ja -kehittely menetelmän. Se voisi toimia tulevaisuudessa yhtenä yhteiskehittelyn muotona ja mukavana vertaisoppimisen ja sparrauksen tapana.
- Suunnitellaan koulutuksen edetessä.

Liite 2. Lomakekysely kaupunkien tuottajille

Kulttuuritalojen yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja oman työn tulevaisuuden visiointi

Tällä lomakkeella selvitetään pääkaupunkiseudun kuntien kulttuuripalvelujen yhteistyön muotoja muiden toimijoiden kanssa sekä tulevaisuuden suuntaa. Tietoja tullaan käyttämään Fiksu kulttuurituottaja -koulutuksen sisällön rakentamisen apuna. Lisäksi tietoja käytetään kulttuurituotannon YAMK-opistella Elina Ala-Nikkolan opinnäytetyön tutkimusaineistona. Opinnäytetyössä esmakoidaan kulttuuritalojen tulevaisuutta aktivisten kaupunkiympäristöjen rakentamisen näkökulmasta. Kaikki vastaukset käsitellään nimettöminä. Lisätietoja: lehtori Leena Björkqvist p. +358 40 142 7579 / suunnittelija Elina Ala-Nikkola p. +358 30 401 3456

Taustatiedot

* Kaupunki, jossa työskentelet:

Työskentelet:

- Kulttuuritalon tehtävissä
 Muussa kunnan kulttuuripalveluiden tehtävissä

* Työtehtäväni lyhyesti

Jos työskentelet kulttuuritalossa, mikä talo?

Yhteistyön muodot

Millaisia tuotantomalleja käytetään omassa työyksikössä/vastuualueellasi?

	koko ohjelmisto	yli puolet ohjelmistosta	noin puolet ohjelmistosta	alle puolet ohjelmistosta	ei lainkaan
Ostetaan valmiita ohjelmistoja	☐	☐	☐	☐	☐
Tuotetaan ohjelmistoa yhteistyössä toisen toimijan kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
Tuotetaan itse tapahtumia (kyläjuhlia, festarit, teematapahtumat tms.)	☐	☐	☐	☐	☐
Ollaan mukana toisen toimijan järjestämässä tapahtumassa (esim. festarit, kyläjuhlia, tempaukset)	☐	☐	☐	☐	☐

Järjestetäänkö työyksikössäsi

Kyllä Ei Miltä(kä) toimijalta toiminnan tuottaa?

- Työpajoja
Kursseja
Leirejä

Kuinka paljon ja millaista yhteistyötä työyksikössäsi tehdään seuraavien toimijoiden kanssa?

	päivittäin	viikottain	kuukausittain	1-4 kertaa vuodessa	ei lainkaan	Kuvalle lyhyesti yhteistyön muotoja
3. sektori (yhdistykset, järjestöt jne.)	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Yritykset	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Freelancer-toimijat	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Yksittäiset asukkaat	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Oman kaupungin muut hallintokunnat	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Muut kaupungit	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

Mikä on mielestäsi oman kulttuuritalosi merkitys lähialueelle? Jos et ole kulttuuritalossa töissä voit pohtia asiaa oman työsi näkökulmasta.

Oman työn tulevaisuuden toimintakenttä

Alla on lueteltu joitakin globaaleja megatrendejä. Pohdi miten paljon ne mielestäsi tulevat vaikuttamaan tulevaisuudessa oman kulttuuritalosi lähialueella? Ajattele vuotta 2020.

	paljon	jonkin verran	vähän	ei lainkaan
Kaupungistuminen	☐	☐	☐	☐
Teknologian kehittyminen	☐	☐	☐	☐
Väestön ikääntyminen	☐	☐	☐	☐
Ilmastonmuutos	☐	☐	☐	☐
Kansainvälistyminen	☐	☐	☐	☐
Yhteisöllisyyden merkityksen kasvu	☐	☐	☐	☐
Erilaisuuden kasvu	☐	☐	☐	☐
Hyvinvoinnin merkityksen korostuminen	☐	☐	☐	☐
Vakaana, perinteisen työn mureneneminen	☐	☐	☐	☐

Tarkastele niitä megatrendejä joiden arvelet vaikuttavan paljon kulttuuritalosi lähialueella. Kuvalle tarkemmin miten arvelet niiden vaikuttavan tulevan 5 vuoden aikana?

Miten näet oman kulttuuritalosi merkityksen lähialueelle tulevaisuudessa (5 vuoden aikana)?

Miten näet oman työsi muuttuvan tulevaisuudessa (5 vuoden aikana)?

Vapaa sana, jossa voit kommentoida mieleen nousseita asioita

Osittainen tallennus

Tahdon tallentaa täyttämäni tiedot ja jatkaa myöhemmin linkistä, joka lähetetään antamaani osoitteeseen.

Sähköpostiosoite

Tietojen lähetykset

Tallenna

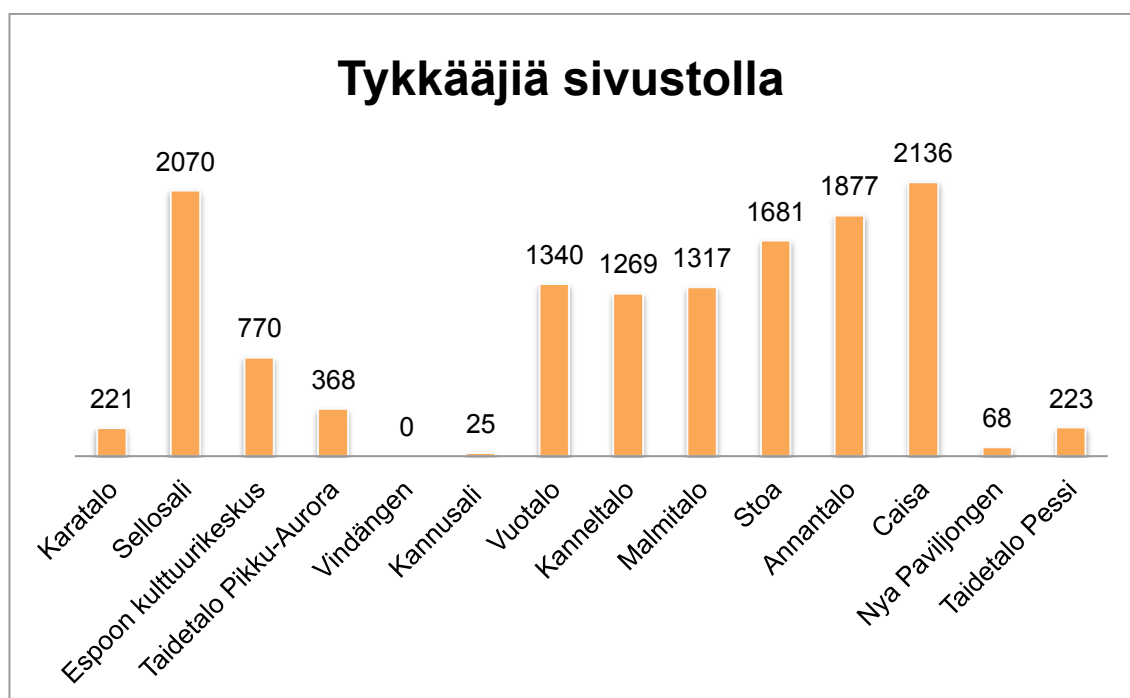
LIITE 3. Facebook-dokumenttianalyysin tulokset

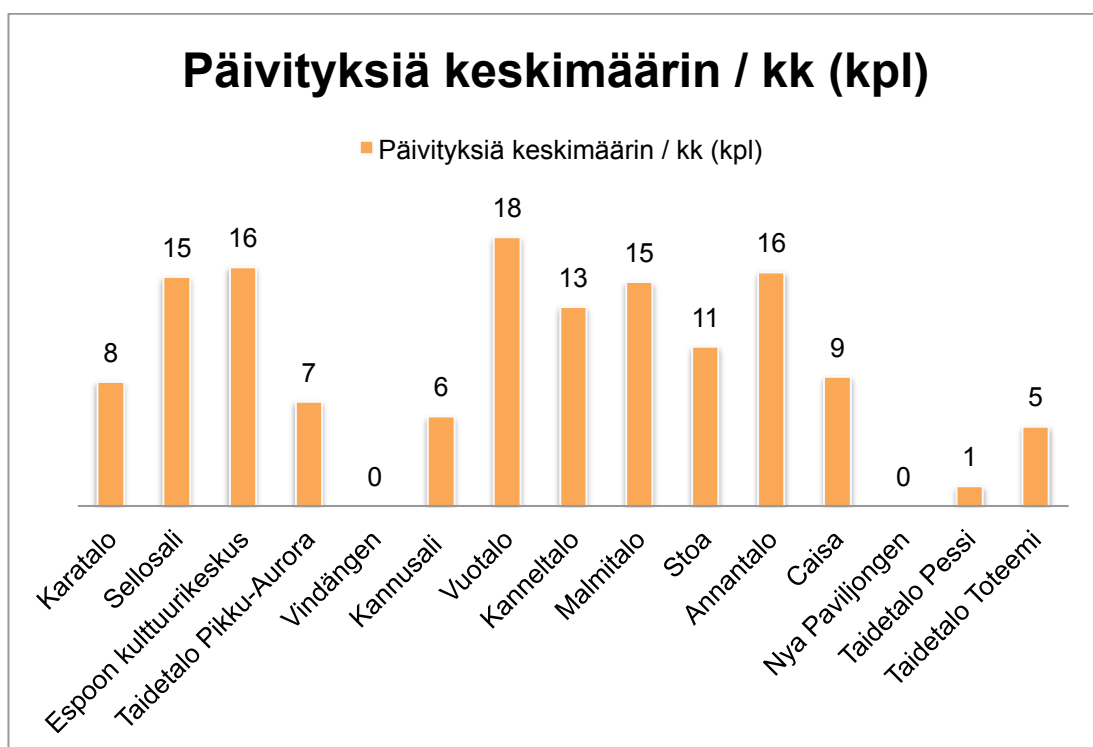
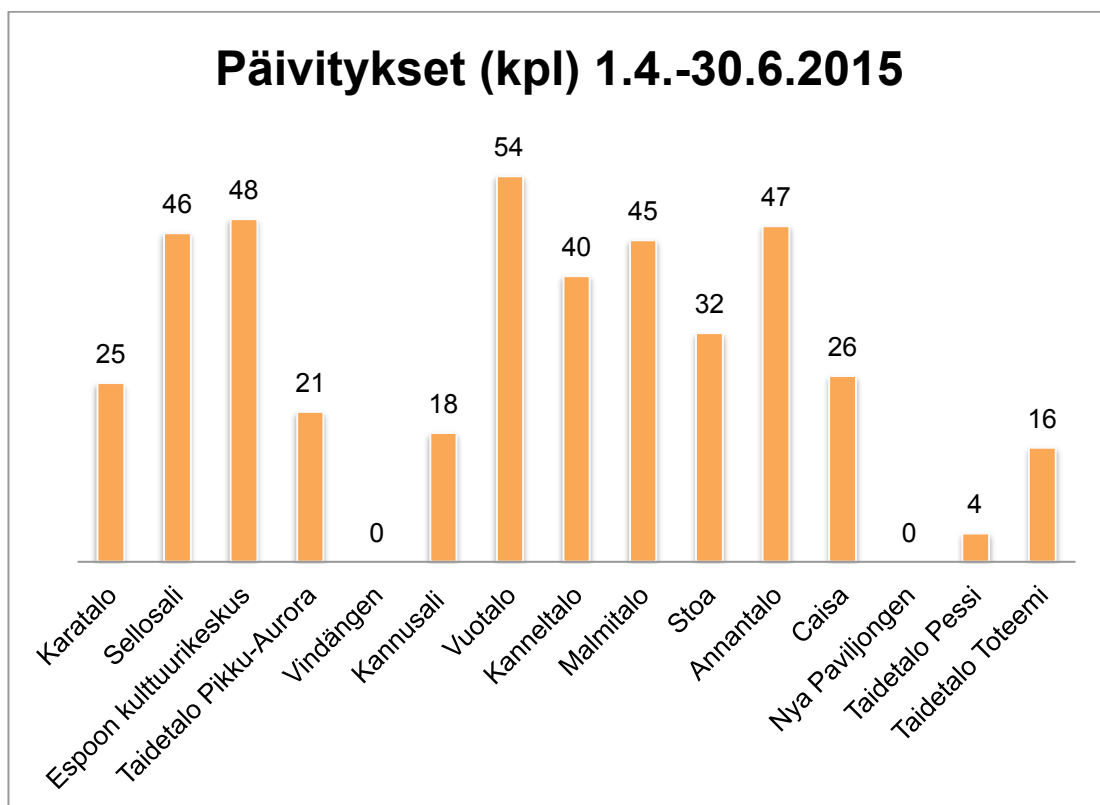
Dokumenttianalyysissä analysoitiin opinnäytetyön kohteena olevien yhteisöjen facebook-toiminta aikavälillä 1.4.2015-30.6.2015.

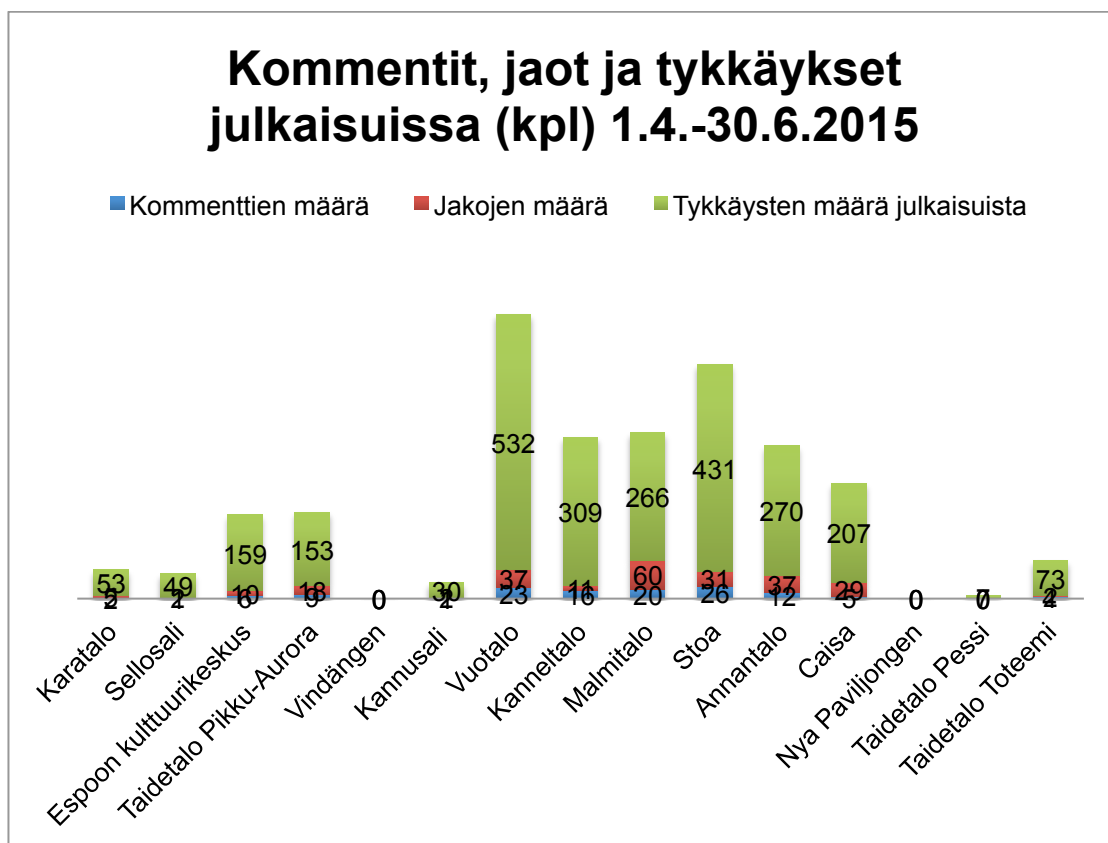
Analyysissä tarkasteltiin sivuston käyttäjien määrää sekä sivustojen aktiivista toimintaa seuraavien elementtien kautta:

- sivuston tykkääjien määrä
- aikavälillä sivustolla tehtyjen päivitysten, jakojen, kommenttien sekä yksittäisten julkaisujen tykkäysten määrä
- sivuston julkaisujen luonne, mitä tarkasteltiin kolmessa eri kategoriassa: 1) ohjelmiston tapahtumiin liittyvä tiedotus; 2) muu tiedotus; 3) muut kuin tiedotukseen liittyvät päivitykset
- Lisäksi dokumenttianalyysissä analysoitiin yllä mainittujen toimintojen sisällöllistä luonnetta

Dokumenttianalyysissä analysoitiin vain talojen omat viralliset sivut. Analysointia ei tehty siitä, miten talot vaikuttavat esimerkiksi toisilla Facebook-sivustoilla ja ryhmissä (mm. kaupunginosaliikkeiden ryhmät, kaupungin muut sivustot jne.)

Keskimääräinen kommenttien määrä / päivitys

0,3 kpl

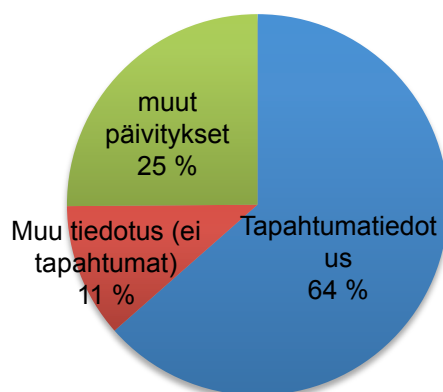
Keskimääräinen jakojen määrä / päivitys

2 kpl

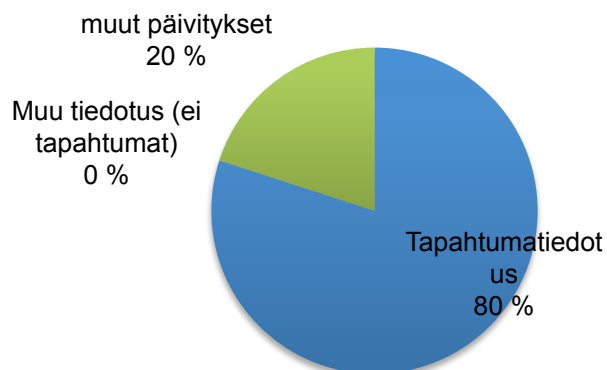
Keskimääräinen tykkäysten määrä / päivitys

10,4 kpl

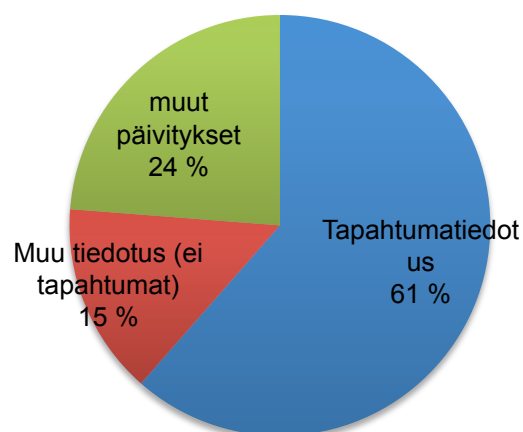
Julkaisujen sisältö 1.4.-30.6.2015 (Espoo, Helsinki, Kauniainen, Vantaa)

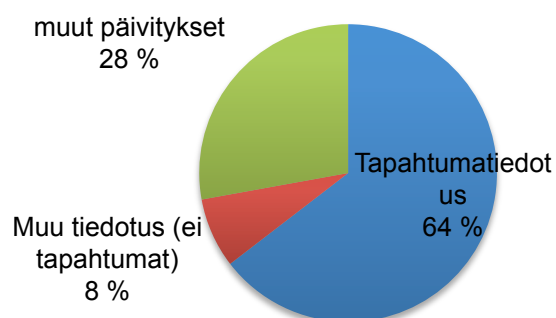
Julkaisujen sisältö 1.4.-30.6.2015 (Vantaa)

Julkaisujen sisältö 1.4.-30.6.2015 (Helsinki)

Julkaisujen sisältö 1.4.-30.6.2015 (Espoo)

Kauniaisilla ei ollut julkaisuja tarkasteltavalla aikavälillä.

MUITA FACEBOOK-DOKUMENTTIANALYYSIN TULOKSIA:

- kulttuuritalot hyödyntävät aktiivisesti kansikuvan vaihtamista tapahtumamarkkinoinnissa
- Facebook korreloi melko hyvin ohjelmistokalenterien kanssa eli ohjelmistokalenterin ulkopuolista osallistavaa toimintaa ei niissä paljon näy, joskin jonkin verran kyllä
- Muu tiedotus –osio koostuu erityisesti loma- ja aukioloaikatiedotuksesta
- Muut päivitykset koostuvat isolta osin talon menneistä tapahtumista kertomisesta mm. kuvien ja videoiden kautta sekä talon sisä- tai ulkopuolen tapahtumista (esim. banderollin pystytys, kukkaistutusten laittaminen, erikoiset tapahtumat tai ilmiöt talon läheisyydessä jne.)
- Tapahtumatiedotus ei koostu vain paikka- ja aikatiedoista, vaan sisältää usein myös jonkinlaista muuta, *ajankohtaista* informaatiota (esim. vielä muutamia lippuja jäljellä)
- Kommenttien luonne ei ole keskustelevaa, vaan koostuu useimmiten talon itsensä päivittämistä lisätiedoista tai muiden talojen tuottajien kommentteista, joskus yksittäisistä asiakkaiden kiitoksista. Tämä luo kulttuuritalojen sosiaaliselle medialle yksisuuntaisen tiedotuksellisen luonteen vuorovaikutteisuuden sijaan.
- Tykkäysten ja kommenttien
- Millaiset päivitykset ovat aktivoineet kaikkein eniten toimijoita somessa?
  - 1) ohjelmistotiedotus ei aktivoi tykkäämään, jakamaan tai kommentoimaan, mutta tämä ei tarkoita etteikö ihmiset hyödyntäisi facebookia tiedonsaantikanavana ohjelmistosta. Tätä ei analysoitu.
  - 2) Eniten yleisöä näyttivät aktivoivan kulttuuritalon ulkopuolelle, monesti ohjelmiston ulkopuoliseen tai osallistavaan ohjelmaan liittyvä toiminta (esim. mahdollisuus maalata katuliiduilla talon edustalle katuliitupäivänä, kulttuuritalon edustalla olevien kukkaistutusten kautta tapahtuva kevään etenemisen seuranta, talon ulkopuolelle yhteisvoimin tehdyt taideteokset sekä somekilpailut jne.

LIITE 4.

Dokumenttianalyysi kulttuuritalojen ohjelmistokalentereista ja verkostanalyysi

Dokumenttianalyysi toteutettiin heinäkuussa 2015 ja se on tehty opinnäytetyöhön tarkasteluun valittujen (kts. luku 2.1.) kulttuuritalojen kotisivuilla julkaistujen ohjelmistokalentereiden pohjalta. Näin ollen se saattaa sisältää pieniä epätarkkuuksia ohjelmistojen määrissä, jotka ovat syntyneet muun muassa ohjelmistomuutosten myötä. Analyysin kannalta tämä ei kuitenkaan vääristä olennaisesti tulosta, sillä muutokset ovat pieniä. Dokumenttianalyysissä analysoitiin Helsingin kaupungin kulttuuritalojen ohjelmistokalenteri koko vuoden 2015 ajalta. Espoon ja Kauniaisten kulttuuritalojen ohjelmisto analysoitiin ainoastaan syksyn 2015 osalta (heinäkuu-joulukuu). Tämä johtuu analyysin tekohetkestä, jolloin kevään ohjelmisto ei ollut enää julkisesti internetissä nähtävillä Tosin Kauniaisista löytyi sekä syksyn että kevään osalta vajavaiset tiedot, mikä on otettu opinnäytetyössä huomioon. Vantaan ohjelmisto taas on analysoitu vain kevään osalta (tammikuu-kesäkuu), koska tekohetkellä syksyn ohjelmistoa ei oltu vielä julkaistu. Näitä ei nähty tutkimuksen kannalta olennaiseksi selvittää muista lähteistä, sillä kevään ja syksyn voidaan olettaa noudattavan kohtuullisen samaa linjaa (mistä on osoituksena Helsingistä koko vuodelta tehty analyysi). Helsingin analyysissä lopputuloksessa käytettiin vain kevään (tammikuu-heinäkuu) tietoja analyysin vääristymisen välttämiseksi.

Analyysissä jaoteltiin kulttuuritarjontaa ensinnäkin talon seinien sisäpuolella ja ulkopuolella tapahtuvaan. Lisäksi jaoteltiin ohjelmistotarjontaa esitystoiminnan portaalle ”passiiviseen” yleisöön ja aktiivisen yleisön portaalle ”aktiiviseen”. Passiivisella tarkoitetaan perinteisiä esitysmuotoisia ohjelmistoja, jossa yleisö on vastaanottajan roolissa. Aktiivisella tarkoitetaan sellaisia esitysmuotoja, jossa yleisö voi osallistua (esim. työpajat, leirit, kurssit, osallistavat esitykset). Jaossa tehty analyysi on tehty ohjelmistokalenterin esityskuvausten perusteella, mikä saattaa johtaa pieniin epätarkkuuksiin, sillä kaikkea osallistavuutta ei välttämättä erikseen mainita kuvauksissa. Voidaan kuitenkin olettaa näiden epätarkkuuksien olevan analyysin relevanttiuden kannalta kohtuullisen merkityksettömiä, sillä useimmiten osallistavuus näkyy tapahtumakuvausissa. Analyysin tulokset taulukoitiin määrällisesti. Taulukot ovat tässä liitteessä. Sen jälkeen niistä tehtiin graafiset esitykset, jotka ovat osana tässä liitteessä.

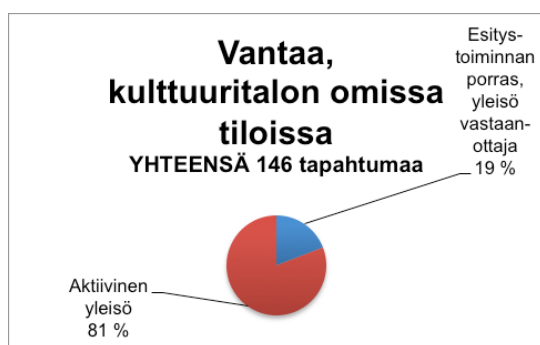
Tapahtumat jaettiin myös 8 eri kategoriaan. Monet tapahtumista ovat monitaiteisia, jolloin ne on mainittu analyysissä vain kerran (esim. sirkusta, musiikkia ja teatteria yhdistävä tapahtuma on sijoitettu vain yhteen kategoriaan). Kategorijako tehtiin, jotta voidaan hahmottaa sitä onko joku taiteen lajeista jalkautunut toisia aktiivisemmin kentälle ja mistä se mahdollisesti johtuu. Kategoriat olivat seuraavat: 1) kirjallisuus (sis. satutuokiot, kirjailijavierailut, lukupiirit), 2) kädentaidot (sis. kuvataide, askartelu, käsityöt, valokuvat, videot), 3) elokuva (sis. elokuvat, elokuvaluennot, elokuvatyöpajat), 4) musiikki (sis. konsertit, muskarit, työpajat, kurssit, leirit), 5) tanssi (sis. esitykset, työpajat, kaupunkitanssit, yhteisötanssit), 6) teatteri (sis. esitykset, työpajat, kurssit, leirit), 7) sirkus (sis. esitykset, työpajat, kurssit, leirit), 8) muut tapahtumat (sis. erilaisen kirjjon tapahtumia, jotka eivät ole luokiteltavissa mihinkään edellisistä kategorioista kuten kyläjuhlat, luennot, verenluovutus, kulttuurisissitoiminta, teematapahtumat). Näitä käytettiin soveltuvien osin opinnäytetyön taustatietona, mutta tietoja ei liitetty opinnäytetyön liitteeksi. Osoittautui, että eri taiteenlajit jakautuivat tasaisesti kaupungeittain, tosin taloittain oli painotuseroja jonkin verran.

Lisäksi on laskettu kaikista tapahtumista niiden tapahtumien osuus, jotka ovat selkeästi kurssi-, leiri- tai työpajamuotoisia (joka on tapahtuman pääasiallinen toteutusmuoto, tähän eivät siis kuulu esimerkiksi teatteriesityksen jälkeen järjestettävät työpajat). Lisäksi on eritelty niiden tapahtumien osuus, joissa näkyy kaupungin tai kylän paikallisuus. Tällaisia tapahtumia olivat analyysin perusteella karkeasti kolmessa kategoriassa: 1) kyläjuhlat, 2) paikallisia asioita ja ihmisiä käsittelevät esitykset ja näyttelyt sekä 3) paikallisten harrastajien tai ammattilaisten esiintymiset kulttuuritaloissa (esim. kuvataide-, tanssi-, sirkus- ja teatterikoulut, paikallinen kaupunginorkesteri, paikalliset kuorot jne.). Festareihin, kursseihin / työpajoihin ja paikallisuuteen liittyvät merkinnät analyysissä ovat siis tapahtumien yhteismäärästä laskettuja osuuksia - eivätkä siten ole mukana tapahtumien kokonaismäärän laskennassa taulukossa. Nämä osuudet näkyvät tämän liitteen dokumenttianalyysin taulukoinnissa.

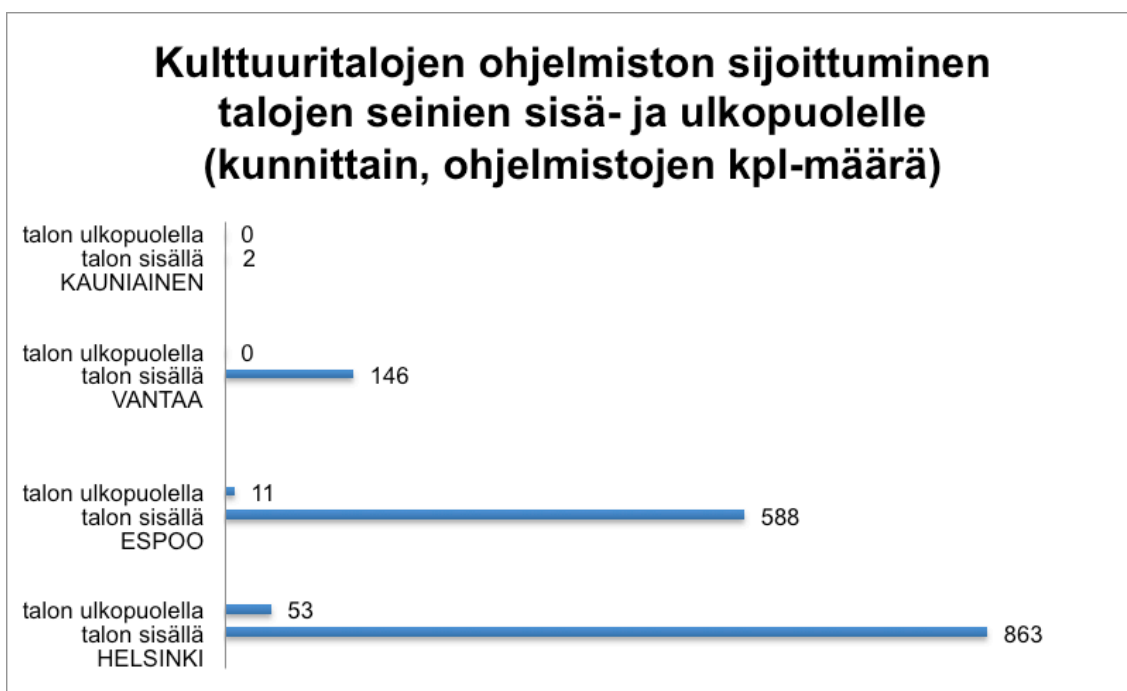
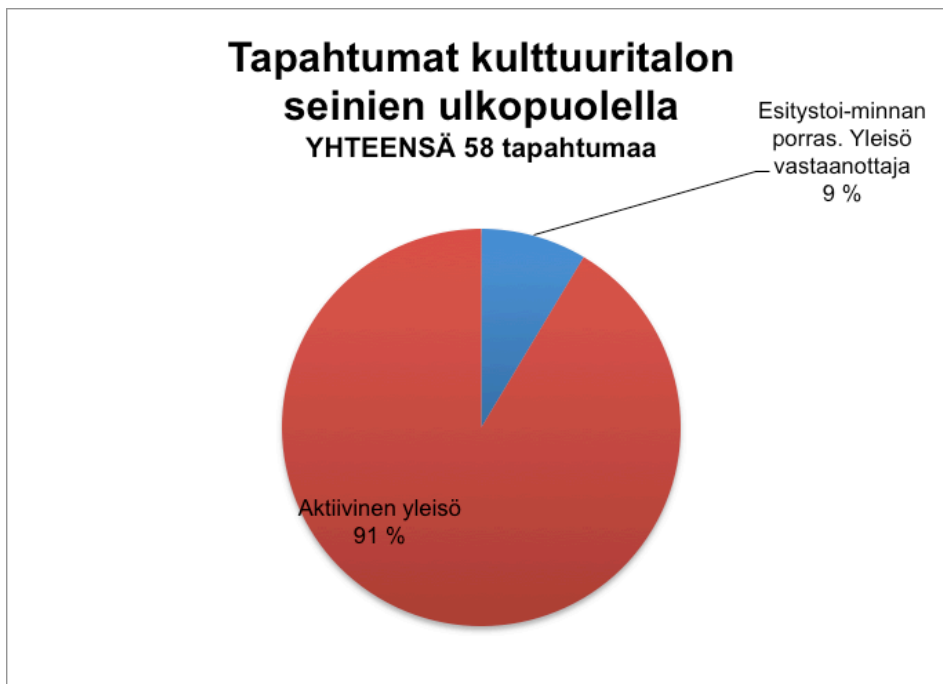
Yleisön rooli kaikissa pääkaupunkiseudun kulttuuritalojen tapahtumissa:

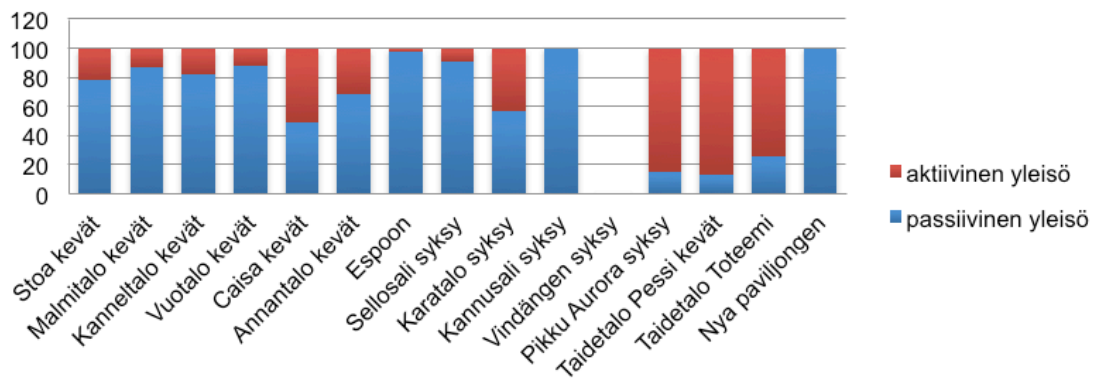
Edellä mainituista tapahtumista oli 96 % tapahtumista kulttuuritalon seinien sisäpuolella (=1598 tapahtumaa). Näistä 96 %:sta 40 %:ssa oli yleisön rooli jollain tasolla aktiivinen. Lukua nosti erityisesti aktiivisen yleisön portaalle sijoittuvat lastenkulttuuritalot, joissa oli samalla myös suhteellisesti paljon ohjelmaa. Tämä näkyy kaupunkikohtaisesta erittelystä, jossa Vantaan aktiivisen yleisön määrä on huomattava (Vantaalla ei ollut muita, kuin lastenkulttuuritaloja tässä tarkastelussa). Niin ikään Espoossa lukua nosti lastenkulttuuritalon suhteessa erittäin suuri tapahtumamäärä. Lastenkulttuuritalot osoittautuivat erityisesti aktiivisen yleisön ohjelmiston taloiksi analyysissä. Kauniiaisissa oli merkitty vain yksi tapahtuma analyysiajalle, joten sitä ei analysoitu.

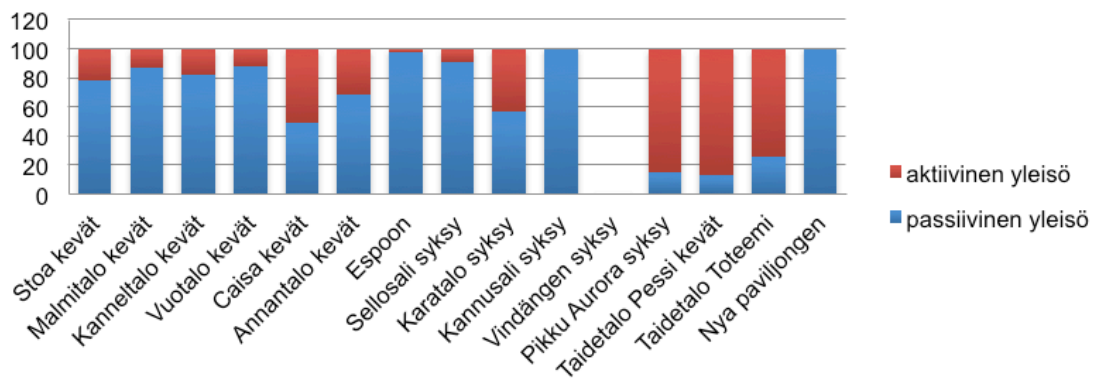
Kulttuuritalon seinien ulkopuolelle sijoittui kulttuuritalojen ohjelmistokalentereissa kaikissa kaupungeissa yhteensä 4 % tapahtumista (= 58 tapahtumaa). Niistä 91 % oli yleisön rooli aktiivinen. Vantaalla ja Kauniainsessa ei ohjelmistokalentereissa mainittu yhtään kulttuuritalojen seinien ulkopuolista tapahtumaa. Espoossa mainittiin 5 kpl ja ne kaikki olivat yleisöjä aktivoivia tapahtumia. Helsingissä mainittiin 43 tapahtumaa, joista 91 % oli yleisöä aktivoivia.

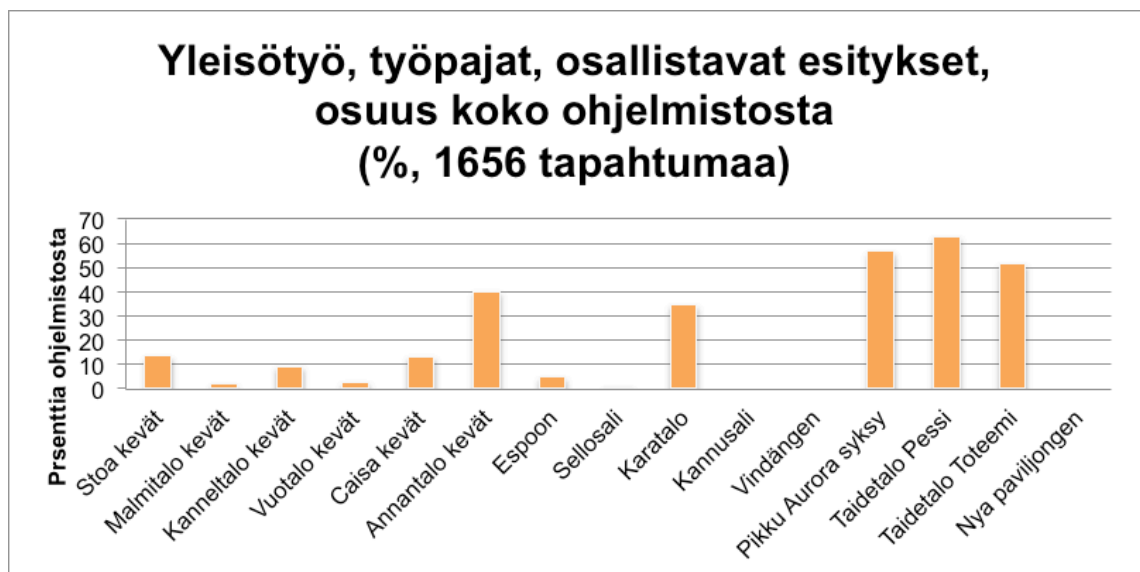
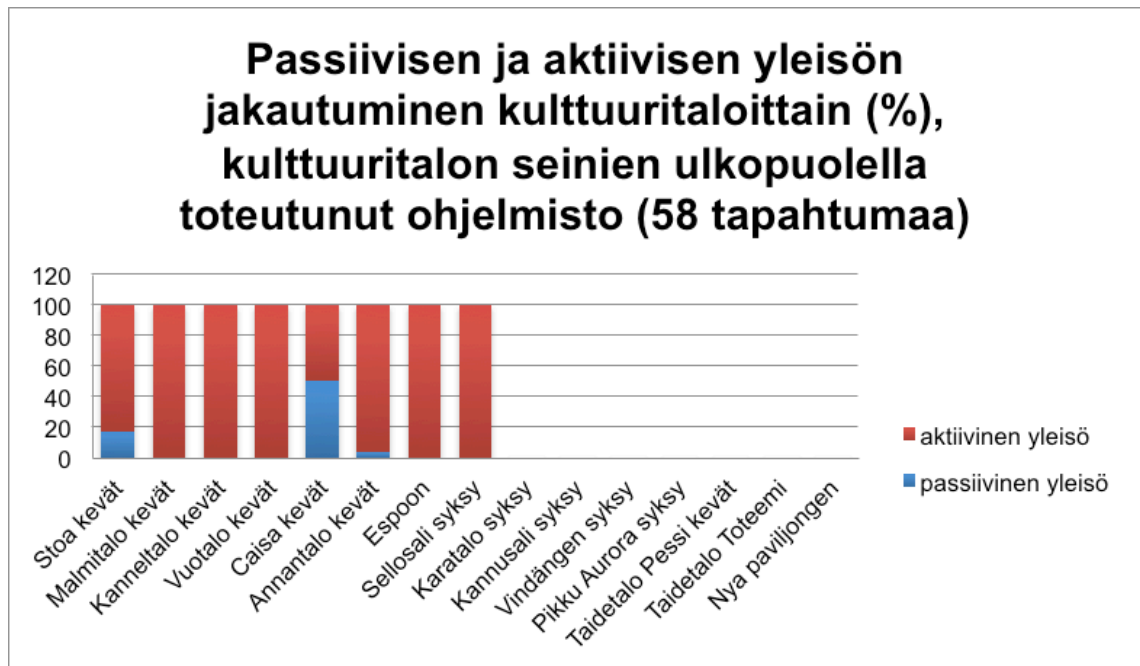

Ns. passiivisen (yleisö vastaanottaja) ja aktiivisen yleisön jakautuminen kulttuuritaloittain (%), kulttuuritalon omissa tiloissa toteutunut ohjelmisto (1656 tapahtumaa)

Ns. passiivisen (yleisö vastaanottaja) ja aktiivisen yleisön jakautuminen kulttuuritaloittain (%), kulttuuritalon omissa tiloissa toteutunut ohjelmisto (1598 tapahtumaa)

Dokumenttianalyysin tarkempi taulukointi alkaen seuraavalta sivulta.

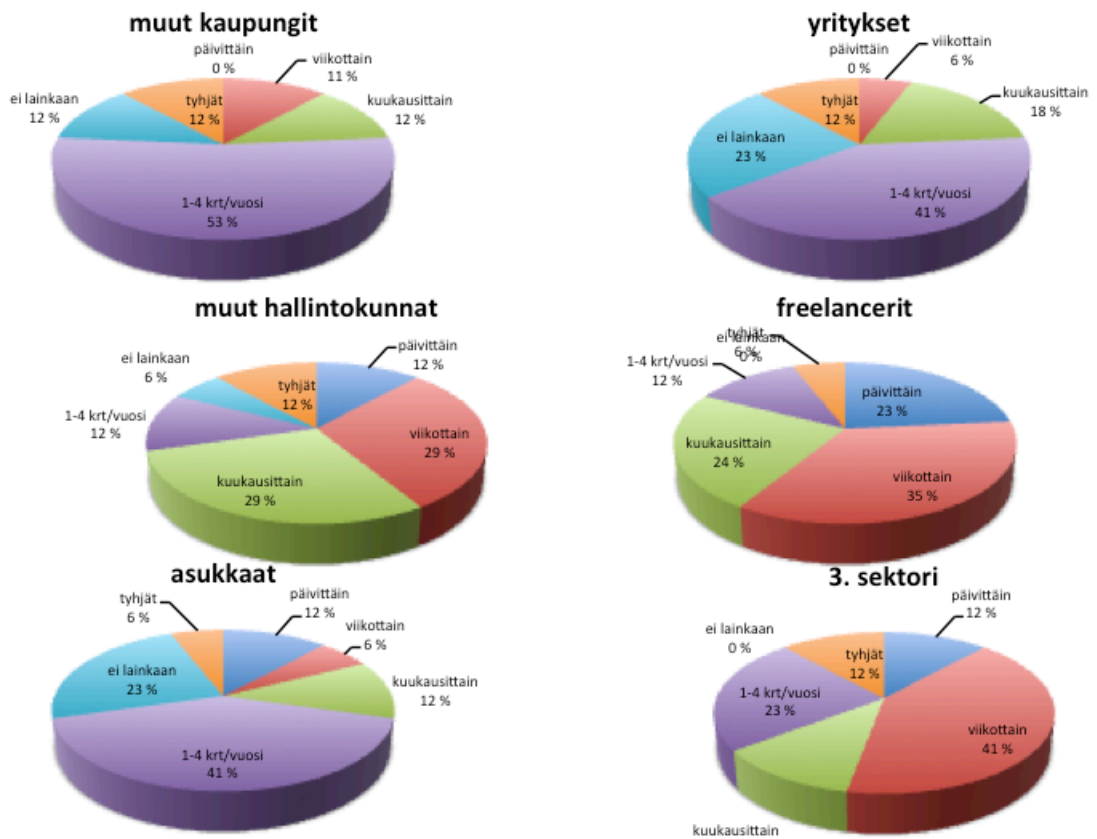

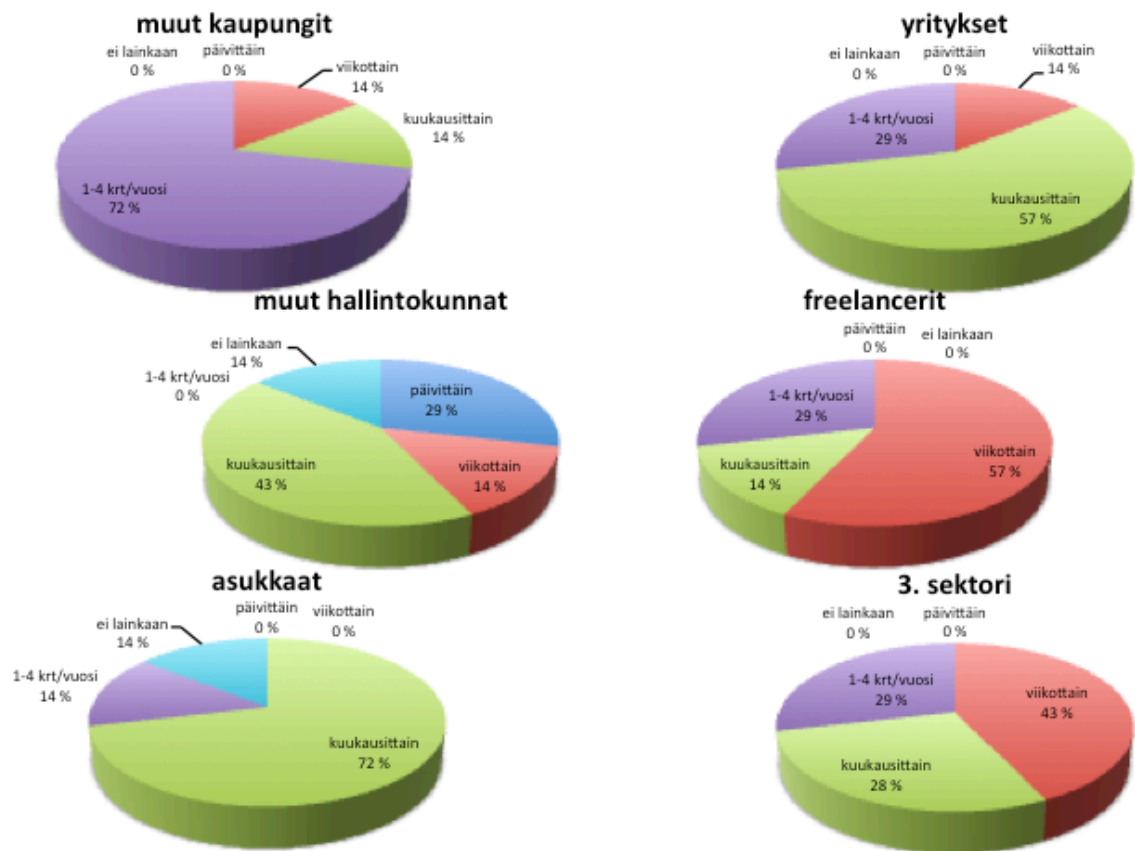
Kulttuuritalojen verkostoanalyysi

Kulttuuritalojen tekemän yhteistyön määrä eri verkostojen kanssa mitattiin kyselylomakkeella Fiksu kulttuurituottaja –täydennyskoulutuksen osallistujille elokuussa 2015 tehdyllä kyselylomakkeella (liite 2). N = 24, joista 17 kulttuuritalojen tuottajaa ja 7 muuta.

Verkostoanalyysi, osa 1: Kulttuuritalojen työntekijöiden (N=17) tekemä yhteistyön määrä eri verkostojen kanssa.

Verkostoanalyysi, osa 2: Kulttuuritalojen ulkopuolisten työntekijöiden (N=7) tekemä yhteistyön määrä eri verkostojen kanssa

Verkostoanalyysi, osa 3. Kulttuuritalojen yhteistyön muodot eri verkostojen kanssa.

YHTEISTOIMINNAN MUODOT MUIDEN TAHOJEN KANSSA	3. sektori	Yritykset	Freelancerit/ paikalliset taiteilijat	Yksittäiset asukkaat	Oman kaupungin muut hallintokunnat	Muut kaupungit
Tilojen vuokraaminen /ilmaiskäyttö	x	x	x		x	
Ohjelmiston / toiminnan ostaminen	x	x	x			
Työntekijöiden ostaminen (tuotantotyö ja ohjaajat & esiintyjät)			x			
Yhteistuottaminen	x	x	x	X (usein esim. yhdistysten kautta)	x	X (mm. kotimaan kiertueet & festarit)
Sponsorointi		x				
Asiakkuus / vapaaehtoistyö				x		
Hanketyö					x	x
Yhteiset toimitilat					x	
Muu (ryhmät, neuvottelukunta, taiteilijaresidenssi, kulttuuriluotsi, verkostot, taidenäyttelylainaus, ryhmävierailut)	X (toiminnan esittely ryhmille)	X (neuvottelukunta)	X (taiteilijaresidenssi-toiminta)	X (kulttuuriluotsi)		X (kulttuurisen nuorisotyön, vanhustyön ja lastenkulttuurin verkostot & taidenäyttelylainaus)